

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU14

Våldsbrott och brottsoffer

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om våldsbrott och brottsoffer, bl.a. med hänvisning till pågående utrednings- och beredningsarbete.

I betänkandet finns 56 reservationer (S, SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

Cirka 150 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	13
Utskottets överväganden	14
Våld i nära relationer	14
Sexualbrott m.m.	30
Sexhandel och pornografi	34
Bedrägerier och brott mot äldre	40
Hedersrelaterat våld och förtryck m.m.	44
Kontaktförbud m.m.	53
Stärkt skydd till brottsoffer	59
Stöd till journalister, förtroendevalda m.fl.	72
Brottsofferlag och brottsofferombudsman m.m.	75
Näthat	78
Olaglig arbetskraft och pepparsprej för personskydd	81
Unga brottsoffer	83
Registerkontroll	95
Skadestånd	99
Statistik	104
Reservationer	106
1. Utredningar vid dödligt våld i nära relationer, punkt 1 (S)	106
2. Utredningar vid dödligt våld i nära relationer, punkt 1 (C)	106
3. Kvinnofredskommission, punkt 2 (V)	107
4. Sluta slå-program, punkt 3 (S, V)	108
5. Akut hjälplinje, lokala trygghetsteam och stödcenter, punkt 4 (V)	108
6. Initiativ Gryning, punkt 5 (S)	109
7. Insatser vid psykiskt våld, punkt 6 (MP)	110
8. Kunskap inom rättsväsendet m.m. om våld i nära relationer, punkt 7 (C)	110
9. Kunskap inom rättsväsendet m.m. om våld i nära relationer, punkt 7 (MP)	111
10. Kunskap bland allmänheten om våld i nära relationer, punkt 8 (SD) ..	112
11. Jämställda förutsättningar i samhället, punkt 9 (SD)	112
12. Förebyggande arbete mot sexualbrott, punkt 10 (C)	113
13. Kunskap inom rättsväsendet om sexualbrott m.m., punkt 11 (C)	114
14. Polismyndighetens organisering av arbetet mot prostitution och människohandel, punkt 12 (V)	114
15. Pornografins skadeverkningar och koppling till organiserad brottslighet, punkt 13 (V)	115
16. Digitala plattformar vid sexhandel och pornografi, punkt 14 (C)	116
17. Digitala plattformar vid sexhandel och pornografi, punkt 14 (MP)	117
18. Bedrägerier och brott mot äldre, punkt 15 (S)	118
19. Nolltolerans mot barnäktenskap, punkt 16 (SD)	118
20. Minderåriga sambor, punkt 17 (C)	119
21. Oskuldskontroller m.m., punkt 18 (S)	119
22. Oskuldskontroller m.m., punkt 18 (MP)	120
23. Omvändelserapi, punkt 19 (S)	121
24. Utfärdande av kontaktförbud m.m., punkt 22 (S)	122
25. Utfärdande av kontaktförbud m.m., punkt 22 (C)	123

26. Fotboja, punkt 23 (C)	124
27. Geografiskt område, punkt 24 (C, MP)	124
28. Stärkt skydd till brottsoffer, punkt 25 (S)	125
29. Stärkt skydd till brottsoffer, punkt 25 (C).....	126
30. Stöd till våldsutsatta i nära relationer, punkt 26 (C)	126
31. Stöd till hatbrottsoffer, punkt 27 (C)	127
32. Stärkta rättigheter för personer utsatta för sexualbrott, punkt 28 (MP)	127
33. Stöd till sexualbrottsoffer, punkt 29 (C)	128
34. Målsägandestatus vid sexköpsbrott, punkt 30 (V, C, MP).....	128
35. Offer för köp av sexuell tjänst, punkt 31 (S)	129
36. Offer för köp av sexuell tjänst, punkt 31 (C).....	129
37. Stöd till brottsoffer när gärningspersonen är under 15 år, punkt 32 (MP)	130
38. Kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter, punkt 33 (V)	131
39. Stöd till medier och utsatta journalister, punkt 34 (C).....	131
40. Stöd till förtroendevalda som utsatts för hot, punkt 35 (C).....	132
41. Särskild brottsofferlag, punkt 37 (S)	132
42. Brottsofferombudsman, punkt 38 (V).....	133
43. Brottsofferportal, punkt 39 (C).....	134
44. Näthat, punkt 40 (MP).....	134
45. Barnahus, punkt 43 (S, V, C).....	135
46. Uppsökande verksamhet, punkt 44 (V)	136
47. Ökade befogenheter till särskilda företrädare, punkt 45 (C).....	136
48. Stöd- och rehabiliteringsinsatser under brottsutredning och brottmålsprocess, punkt 46 (C).....	137
49. Stöd till flickor som brottsoffer och gärningspersoner, punkt 47 (S)..	138
50. Brottsofferstatus för barn som utnyttjas i barnpornografi, punkt 48 (MP)	138
51. Kunskap inom rättsväsendet vid brott riktade mot barn, punkt 49 (C)	139
52. Återkommande vålds- och fridskränkningar av närstående barn, punkt 50 (C).....	139
53. Medling i samband med brottmål, punkt 52 (V).....	140
54. Handläggning av brottsutredningar där barn är brottsoffer, punkt 53 (C)	141
55. Kränkingsersättning och indrivning, punkt 55 (C)	141
56. Brott mot barn, punkt 56 (C)	142
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	143
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	143

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Våld i nära relationer

1. Utredningar vid dödligt våld i nära relationer

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 6,
2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 5,
2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 51,
2022/23:1751 av Annika Strandhäll (S) och
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 65.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (C)

2. Kvinnofridskommission

Riksdagen avslår motion

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 10.

Reservation 3 (V)

3. Sluta slå-program

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 15 och
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 56.

Reservation 4 (S, V)

4. Akut hjälplinje, lokala trygghetsteam och stödcenter

Riksdagen avslår motion

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 13, 14 och 16.

Reservation 5 (V)

5. Initiativ Gryning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1196 av Mirja Räihä (S) och
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 57.

Reservation 6 (S)

6. Insatser vid psykiskt våld

Riksdagen avslår motion

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 108.

Reservation 7 (MP)

7. Kunskap inom rättsväsendet m.m. om våld i nära relationer

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 63 och 65,
2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 2, 3 och 18,
2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 47, 48, 63 och 115
samt
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 119.

Reservation 8 (C)

Reservation 9 (MP)

8. Kunskap bland allmänheten om våld i nära relationer

Riksdagen avslår motion

2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 9.

Reservation 10 (SD)

9. Jämställda förutsättningar i samhället

Riksdagen avslår motion

2022/23:957 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 11 (SD)

Sexualbrott m.m.

10. Förebyggande arbete mot sexualbrott

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 61 och

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 110 och 111.

Reservation 12 (C)

11. Kunskap inom rättsväsendet om sexualbrott m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 62 och 64,

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 33 och

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 112–114.

Reservation 13 (C)

Sexhandel och pornografi

12. Polismyndighetens organisering av arbetet mot prostitution och människohandel

Riksdagen avslår motion

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 18 och 19.

Reservation 14 (V)

13. Pornografins skadeverkningar och koppling till organiserad brottslighet

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:813 av Åsa Eriksson och Eva Lindh (båda S) och

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 17.

*Reservation 15 (V)***14. Digitala plattformar vid sexhandel och pornografi**

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:274 av Lawen Redar (S),

2022/23:574 av Denis Begic (S),

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 55,

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 40 och 41,

2022/23:1117 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 3,

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 106,

2022/23:1678 av Helena Vilhelmsson (C) yrkandena 1–3,

2022/23:1889 av Alireza Akhondi (C) yrkande 3,

2022/23:2006 av Johanna Rantsi (M),

2022/23:2260 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10
samt

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 82.

*Reservation 16 (C)**Reservation 17 (MP)**Bedrägerier och brott mot äldre***15. Bedrägerier och brott mot äldre**

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1621 av Catarina Deremar (C),

2022/23:1624 av Martina Johansson (C) och

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 50.

*Reservation 18 (S)**Hedersrelaterat våld och förtryck m.m.***16. Nolltolerans mot barnäktenskap**

Riksdagen avslår motion

2022/23:949 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 33.

*Reservation 19 (SD)***17. Minderåriga sambor**

Riksdagen avslår motion

2022/23:881 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

*Reservation 20 (C)***18. Oskuldskontroller m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:146 av Lawen Redar (S),

2022/23:1285 av Aylin Fazelian (S),

2022/23:1989 av Johanna Rantsi (M) yrkandena 1 och 3,

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 52 och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 100.

Reservation 21 (S)

Reservation 22 (MP)

19. Omvändelseterapi

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:807 av Fredrik Lundh Sammeli och Johan Büser (båda S) och

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 53.

Reservation 23 (S)

20. Utomrättsliga rätttegångar

Riksdagen avslår motion

2022/23:725 av Robert Hannah (L) yrkande 1.

21. Kartläggning av pojkers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck

Riksdagen avslår motion

2022/23:725 av Robert Hannah (L) yrkande 2.

Kontaktförbud m.m.

22. Utfärdande av kontaktförbud m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 26,

2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 7,

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 65 och 71,

2022/23:1680 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 3 och

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 40, 49 och 62.

Reservation 24 (S)

Reservation 25 (C)

23. Fotboja

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 21 och 28 samt

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 66 och 73.

Reservation 26 (C)

24. Geografiskt område

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 27,

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 72 och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 114.

Reservation 27 (C, MP)

*Stärkt skydd till brottsoffer***25. Stärkt skydd till brottsoffer**

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:359 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 18,

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 38 och

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 69.

Reservation 28 (S)

Reservation 29 (C)

26. Stöd till våldsutsatta i nära relationer

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 7 och

2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 52.

Reservation 30 (C)

27. Stöd till hatbrottsoffer

Riksdagen avslår motion

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 23.

Reservation 31 (C)

28. Stärkta rättigheter för personer utsatta för sexualbrott

Riksdagen avslår motion

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 83.

Reservation 32 (MP)

29. Stöd till sexualbrottsoffer

Riksdagen avslår motion

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 32.

Reservation 33 (C)

30. Målsägandestatus vid sexköpsbrott

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 53,

2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 104 och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 84.

Reservation 34 (V, C, MP)

31. Offer för köp av sexuell tjänst

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 57 och 59,

2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkandena 108 och 109 samt

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 64.

Reservation 35 (S)

Reservation 36 (C)

32. Stöd till brottsoffer när gärningspersonen är under 15 år

Riksdagen avslår motion

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 88.

*Reservation 37 (MP)***33. Kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter**

Riksdagen avslår motion

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 12.

*Reservation 38 (V)**Stöd till journalister, förtroendevalda m.fl.***34. Stöd till medier och utsatta journalister**

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:862 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkandena 4 och 5,

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 18 och 20 samt

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 6 och 7.

*Reservation 39 (C)***35. Stöd till förtroendevalda som utsatts för hot**

Riksdagen avslår motion

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 35.

*Reservation 40 (C)***36. Stärkt medarbetarskydd för personal inom socialtjänsten m.m.**

Riksdagen avslår motion

2022/23:152 av Eva Lindh (S).

*Brottsofferlag och brottsofferombudsman m.m.***37. Särskild brottsofferlag**

Riksdagen avslår motion

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 70.

*Reservation 41 (S)***38. Brottsofferombudsman**

Riksdagen avslår motion

2022/23:83 av Gudrun Nordborg m.fl. (V).

*Reservation 42 (V)***39. Brottsofferportal**

Riksdagen avslår motion

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 43.

Reservation 43 (C)

*Näthet***40. Näthet**

Riksdagen avslår motionerna
2022/23:1035 av Gustaf Lantz (S),
2022/23:1608 av Stina Larsson (C) och
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 80.

Reservation 44 (MP)

*Olaglig arbetskraft och pepparsprej för personskydd***41. Bekämpa den olagliga arbetskraften**

Riksdagen avslår motion
2022/23:1908 av Sten Bergheden (M) yrkandena 2 och 4.

42. Pepparsprej för personskydd

Riksdagen avslår motionerna
2022/23:824 av Lars Beckman (M) och
2022/23:887 av Michael Rubbestad (SD).

*Unga brottsoffer***43. Barnahus**

Riksdagen avslår motion
2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 9.

Reservation 45 (S, V, C)

44. Uppsökande verksamhet

Riksdagen avslår motion
2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 21.

Reservation 46 (V)

45. Ökade befogenheter till särskilda företrädare

Riksdagen avslår motion
2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 1.

Reservation 47 (C)

46. Stöd- och rehabiliteringsinsatser under brottsutredning och brottmålsprocess

Riksdagen avslår motionerna
2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 13,
2022/23:1117 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 4 och
2022/23:1889 av Alireza Akhondi (C) yrkande 4.

Reservation 48 (C)

47. Stöd till flickor som brottsoffer och gärningspersoner

Riksdagen avslår motion

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 45.

Reservation 49 (S)

48. Brottsofferstatus för barn som utnyttjas i barnpornografi

Riksdagen avslår motion

2022/23:2260 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 50 (MP)

49. Kunskap inom rättsväsendet vid brott riktade mot barn

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 7 och 8 samt

2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 37.

Reservation 51 (C)

50. Återkommande vålds- och fridskränkningar av närstående barn

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 48 och

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 2.

Reservation 52 (C)

51. Brottsofferutsagor vid barnpornografibrott

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:62 av Nima Gholam Ali Pour (SD),

2022/23:1117 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 5 och

2022/23:1889 av Alireza Akhondi (C) yrkande 5.

52. Medling i samband med brottmål

Riksdagen avslår motion

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 9.

Reservation 53 (V)

53. Handläggning av brottsutredningar där barn är brottsoffer

Riksdagen avslår motion

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 10 och 11.

Reservation 54 (C)

Registerkontroll

54. Registerkontroll

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:589 av Marléne Lund Kopparklint (M),

2022/23:606 av Marléne Lund Kopparklint (M) och

2022/23:1987 av Johanna Rantsi (M).

*Skadestånd***55. Kränkingsersättning och indrivning**

Riksdagen avslår motion

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 39 och 40.

*Reservation 55 (C)**Statistik***56. Brott mot barn**

Riksdagen avslår motion

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 5 och 6.

Reservation 56 (C)

Stockholm den 13 april 2023

På justitieutskottets vägnar

Ardalan Shekarabi

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ardalan Shekarabi (S), Louise Meijer (M), Petter Löberg (S), Mikael Damsgaard (M), Anna Wallentheim (S), Katja Nyberg (SD), Charlotte Nordström (M), Gudrun Nordborg (V), Ulrika Liljeberg (C), Pontus Andersson (SD), Juno Blom (L), Mats Arkhem (SD), Sanna Backeskog (S), Fredrik Kärrholm (M), Lars Isacson (S), Ingemar Kihlström (KD) och Malte Roos (MP).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 150 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2022/23. Yrkandena rör bl.a. frågor om våldsbrott och brottsoffer, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, kontaktförbud, skadestånd och statistik. Yrkandena finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Våld i nära relationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. utredningar vid dödligt våld i nära relationer, ett sluta slå-program, Initiativ Gryning, insatser vid psykiskt våld samt kunskap inom rättsväsendet m.m. om våld i nära relationer.

Jämför reservation 1 (S), 2 (C), 3 (V), 4 (S, V), 5 (V), 6 (S), 7 (MP), 8 (C), 9 (MP), 10 (SD) och 11 (SD).

Motionerna

Utredningar vid dödligt våld i nära relationer

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 51 efterfrågas en utredning för att kartlägga varför våldsdödade i nära relationer har fallit igenom samhällets skyddsnet när kontakter har tagits med vård och myndigheter före våldsdådet. Samma förslag framförs i kommittémotion 2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 6.

I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 65 föreslås ett införande av en lex Lotta. Ett yrkande med samma innebörd framförs i motion 2022/23:1751 av Annika Strandhäll (S).

I kommittémotion 2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 5 anförs att regeringen bör överväga att tillsätta av en haverikommission vid varje fall av dödligt kvinnovåld.

Kvinnofridskommission

I partimotion 2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 10 föreslås att regeringen tillsätter en ny kvinnofridskommission med uppdrag att utifrån ett helhetsgrepp föreslå åtgärder för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor och barn.

Sluta slå-program

I partimotion 2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 15 anförs att regeringen bör ta initiativ till att utveckla ett sluta slå-program baserat på Intimate Partner Violence Prevention i syfte att skydda utsatta kvinnor och barn mot våldsamma män. I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 56 föreslås att det med Sluta skjut som förebild ska tas fram ett program för att män ska sluta slå som ska införas i hela landet.

Akut hjälplinje, lokala trygghetsteam och stödcenter

I partimotion 2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 13 föreslås att regeringen ger Polismyndigheten i uppdrag att inrätta en akut hjälplinje, 115, för kvinnor utsatta för mäns våld.

I partimotion 2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 föreslås att regeringen tar initiativ till en utveckling av lokala trygghetsteam i syfte att stärka skyddet för kvinnor som utsatts för mäns våld. I samma motion yrkande 16 anförs att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över möjligheten att samla specialistkompetens på särskilda stödcenter för vuxna som utsatts för sexualbrott och våld i nära relationer.

Initiativ Gryning

I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 57 föreslås att arbetssättet i Initiativ Gryning genomförs i hela landet. Ett yrkande med samma innebörd framförs i motion 2022/23:1196 av Mirja Räihä (S).

Insatser vid psykiskt våld

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 108 efterfrågas förstärkt tillgång till utbildningsinsatser och kompetenshöjande insatser när det gäller psykiskt våld.

Kunskap inom rättsväsendet m.m. om våld i nära relationer

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 115 och kommittémotion 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 65 föreslås att domare och nämndemän ska genomgå utbildning om våld i nära relationer. Ett förslag med samma innebörd framförs i partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 119. I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 63 och i kommittémotion 2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 18 anförs att blivande domare och nämndemän bör genomgå utbildning om våld i nära relationer.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 47 och kommittémotion 2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 2 föreslås att det ska säkerställas att det finns specialistkompetens inom brottsutredning av våld i nära relationer och sexualbrott i hela landet.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 48 och kommittémotion 2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 3 anförs att de som i sin yrkesroll ofta kommer i kontakt med offer för våld i nära relationer ska ha relevant kunskap om våld i nära relationer.

Kunskap bland allmänheten om våld i nära relationer

I kommittémotion 2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 9 anförs att regeringen bör beakta behovet av att öka kunskapen hos allmänheten om vad som juridiskt räknas som brott mot närstående.

Jämställda förutsättningar i samhället

I kommittémotion 2022/23:957 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås att regeringen beaktar hur jämställdhet uppnås i samhället och vidta åtgärder för att minska den utbredda otryggheten bland kvinnor.

Bakgrund

Skärpta straff för våld och andra kränkningar i nära relationer

Den 27 juli 2021 överlämnade regeringen proposition 2021/22:217 Skärpta straff för våld och andra kränkningar i nära relationer till riksdagen.

Regeringen föreslog följande straffskärpningar:

- Minimistraffet för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning höjs från fängelse i nio månader till fängelse i ett år.
- Straffet för överträdelse av kontaktförbud skärps så att böter tas bort från straffskalan.
- Mindre allvarliga överträdelser av kontaktförbud ska inte längre vara fria från straff utan i stället straffas med böter.

Regeringen föreslog även följande:

- Förtal och grovt förtal ska kunna ingå som ett led i dels grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning, dels olaga förföljelse.
- Ett utvidgat kontaktförbud ska kunna förenas med villkor om elektronisk övervakning som en förstahandsåtgärd.
- Det s.k. väsentlighetskravet för kontaktförbud i fråga om en gemensam bostad och för särskilt utvidgat kontaktförbud tas bort.

Justitieutskottet ställde sig bakom regeringens förslag (bet. 2021/22:JuU8) och riksdagen biföll utskottets förslag den 17 november 2021 (rskr. 2021/22:39). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2022.

Riksdagen beslutade även att göra följande fyra tillkännagivanden till regeringen:

- Maxstraffet för fridskränkingsbrottet bör höjas.
- Regeringen bör tillsätta en utredning som presenterar förslag på hur kontaktförbud ska kunna utfärdas i fler situationer än i dag.
- Utredningen ska även lämna förslag på hur fotboja ska kunna användas oftare vid kontaktförbud, särskilt vid våld i nära relationer.
- Utredningen ska slutligen föreslå hur särskilt utvidgat kontaktförbud ska användas oftare och hur det geografiska området tydligare än i dag ska kunna omfatta ett större område, som en kommun.

Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

I skrivelsen *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* (skr. 2016/17:10) redogör regeringen översiktligt för den jämställdhetspolitiska utvecklingen de senaste tio åren. Erfarenheter och effekter av den särskilda jämställdhetsstatsningen 2007–2014 redovisas.

I skrivelsen presenterar regeringen också inriktningen och en ny delmålsstruktur för jämställdhetspolitiken. Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken ska även i fortsättningen vara att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Bland delmålen finns målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män samt flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. I skrivelsen redogör regeringen även för sin avsikt och sina skäl för att inrätta en jämställdhetsmyndighet.

Skrivelsen omfattar en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Strategin inbegriper mål och insatsområden, en struktur för stöd och uppföljning och ett åtgärdsprogram med insatser för perioden 2017–2020.

Regeringen anser i skrivelsen att statens styrning av insatser mot mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål, bör följa en samlad nationell strategi under perioden 2017–2026. Strategin består av politiska målsättningar, en organisation för genomförande och ett system för uppföljning. Strategin började gälla den 1 januari 2017 (s. 110).

Utvecklingen av verksamheten bör enligt skrivelsen ha fyra målsättningar för att på sikt uppnå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Viktiga principer och prioriterade frågor som är gemensamma för samtliga målsättningar formuleras som utgångspunkter för strategin. Utgångspunkterna och målsättningarna ska genomsyra arbetet med att genomföra strategin samt ligga till grund för det uppföljningssystem med indikatorer som regeringen avser att ta fram (s. 111).

Regeringen bedömer att strategin bör bidra till att uppnå regeringens jämställdhetspolitiska delmål att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män samt flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Strategins fyra politiska målsättningar är:

- Ett utökat och verkningfullt förebyggande arbete mot våld.
- Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn.
- Effektivare brottsbekämpning.
- Förbättrad kunskap och metodutveckling.

Utskottet har behandlat den ovannämnda skrivelsen i ett yttrande till arbetsmarknadsutskottet och uppgett följande (yttr. 2016/17:JuU6y):

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem som orsakar stort fysiskt och psykiskt lidande. Det är den yttersta konsekvensen av den maktbalans som råder mellan kvinnor och män. Under många år har både ideell och offentlig verksamhet mot mäns våld mot kvinnor vuxit fram. Som regeringen påpekar är våldet trots detta ännu omfattande och kostsamt, framför allt för den enskilda kvinnan och flickan, men också för samhället. Förebyggande insatser är därför kostnadseffektiva såväl ur ett individuellt som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Utskottet är positivt till regeringens ambition att främja utvecklingen av effektiva åtgärder för att förhindra både att våld utövas och att våld upprepas. Detta kräver ett bredare och mer konstruktivt engagemang av män och pojkar samt en uppgörelse med normer som rättfärdigar våld och begränsningar av kvinnors och flickors handlingsutrymme och livsval. Som regeringen anför krävs det skarpare och mer träffsäkra åtgärder vad gäller skydd och brottsbekämpning. Enligt utskottet är strategins inriktning och det åtgärdsprogram som beskrivs i skrivelsen väl ägnat att bidra till att uppnå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Skrivelsen beslutades i riksdagen den 22 februari 2017 (rskr. 2016/17:150).

Regeringen presenterade på en presskonferens den 25 november 2022 att den avser att utvärdera den nationella strategin för perioden 2017–2026 och göra en ny problemanalys samt att den har påbörjat arbetet med ett nytt åtgärdsprogram för perioden 2024–2026.

Inrättandet av Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten inrättades den 1 januari 2018. En av myndighetens uppgifter är att samordna den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Av direktiven för utredningen som föregick inrättandet (dir. 2016:108) framgår bl.a. att delar av Uppsala universitets uppdrag att utveckla och sprida evidensbaserad kunskap och information om mäns våld mot kvinnor ska överföras till Jämställdhetsmyndigheten och drivas vidare som en permanent uppgift. Det gäller bl.a. utveckling och spridning av evidensbaserad kunskap och information om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt om våld i samkönade relationer med ett rikstäckande och samlat perspektiv.

Genomförande och uppföljning av den nationella strategin

Regeringen gav den 23 februari 2017 Socialstyrelsen i uppdrag att stödja genomförandet och uppföljningen av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I uppdraget ingår att förbättra kunskapen om förekomsten av våld och insatserna på området samt kompetensstöd och metodutveckling för vård- och omsorgspersonal. Socialstyrelsen ska också genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap och tvångsäktenskap. Uppdraget till Socialstyrelsen syftar bl.a. till att specifikt förbättra kunskapen om förekomsten av mäns våld mot

kvinnor och våldsrelaterade insatser inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården på kommunal respektive regional nivå. Socialstyrelsen lämnade en delredovisning av uppdraget i mars 2018 (Förslag på indikatorer för uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor) och lämnade i mars 2020 en slutredovisning av uppdraget genom rapporten Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer.

Uppdrag till Statskontoret att följa upp och analysera arbetet med den traditionella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Den 13 februari 2020 beslutade regeringen att ge Statskontoret i uppdrag att följa upp och analysera centrala myndigheters arbete med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel (skr. 2016/17:10). Uppdraget syftade till att ge regeringen underlag för utvecklad styrning på området.

Statskontoret slutredovisade uppdraget i februari 2021 genom rapporten Mäns våld mot kvinnor – En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin (2021:3). Sammantaget bedömer Statskontoret att den nationella strategin och de regeringsuppdrag som myndigheterna fått inom området har bidragit till att myndigheterna är mer aktiva och samverkar i större utsträckning. Statskontoret bedömer dock att det finns utrymme att förbättra arbetet och samverkan ytterligare, och har bl.a. förslag på hur myndigheter kan samverka mer konkret och hur roller och ansvar kan förtydligas. Vidare anför Statskontoret bl.a. följande (s. 7):

Statskontorets analys visar att kunskapskedjan inom området mäns våld mot kvinnor behöver fungera bättre. Många myndigheter arbetar med att ta fram och sprida kunskap inom området, men Statskontoret bedömer att det råder brist på utvärderade förebyggande metoder och arbetssätt inom området. Statskontoret bedömer också att det behövs bättre insatser för att yrkesverksamma inom framför allt kommuner och regioner ska kunna använda kunskapen. Statskontoret lämnar flera förslag som rör både myndigheterna och regeringen för hur arbetet med strategin kan bli mer kunskapsbaserat och effektivt. Statskontorets analys visar att det framför allt är regeringsuppdrag som styr hur myndigheterna bidrar till genomförandet av strategin och Statskontoret bedömer att regeringen behöver fortsätta att styra med regeringsuppdrag. Vi bedömer också att regeringen kan använda Jämställdhetsmyndigheten mer i genomförandet av strategin. Vi lämnar därför förslag om att Jämställdhetsmyndigheten kan bistå med underlag och lägesbilder som underlättar för regeringen att prioritera mellan åtgärder och formulera regeringsuppdrag som bidrar till att nå målen i strategin. Statskontoret bedömer att länsstyrelserna har fått goda förutsättningar för att verka för att strategin ska få genomslag inom länen. Men Statskontoret bedömer att länsstyrelserna kan effektivisera sitt arbete och lämnar ett antal förslag kring det, bland annat att respektive länsstyrelse bör förbättra sin interna samordning.

Återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld

Regeringen tillsatte i mars 2017 en särskild utredare för återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (dir. 2017:26). Utredningen var en del i genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Utredarens uppdrag var att analysera effekterna av insatserna samt föreslå hur arbetet med våldsutövare kan utvecklas och stärkas. Utredaren skulle bl.a. kartlägga kunskap om verksamma metoder, analysera verksamheter som syftar till att förebygga att våld uppstår och upprepas, se över behov av stöd och vägledning för att utveckla återfallsförebyggande verksamhet samt lämna förslag på hur stödet kan utformas för att effektivisera arbetet. Utredaren skulle också främja och stärka samverkan mellan och inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården och rättsväsendets myndigheter.

Uppdraget redovisades i maj 2018 i utredningsbetänkandet Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37).

Regeringen överlämnade den 29 mars 2021 propositionen Förebyggande av våld i nära relationer (prop. 2020/21:163) till riksdagen. Flera lagändringar föreslogs för att förebygga våld i nära relationer. Riksdagen ställde sig bakom regeringens förslag (bet. 2020/21:SoU26, rskr. 2020/21:350) som innebär följande:

- Socialnämnden får ansvar för att arbeta för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende.
- Hälso- och sjukvården ska ta barns behov av information, råd och stöd i särskilt beaktande om barnets föräldrar, eller någon annan vuxen som barnet bor tillsammans med, utsätter eller har utsatt barnet eller en närstående till barnet för våld eller andra övergrepp.
- Socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska under vissa förutsättningar kunna lämna uppgifter till Polismyndigheten som rör en person, eller en närstående till personen, i syfte att förebygga att det begås ett allvarigare vålds-, frids- eller sexualbrott mot den närstående.

Lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2021.

Åklagarmyndighetens och Polismyndighetens granskningsrapport

Åklagarmyndigheten har i samarbete med Polismyndigheten genomfört en granskning inom området våld i nära relationer och sexualbrott mot vuxna. Granskningsrapporten Våldsbrott i nära relationer och sexualbrott mot vuxna – En gemensam granskning av polisens och åklagarens handläggning publicerades i februari 2019.

Ett viktigt syfte med granskningen har varit att ge svar på om handläggningen motsvarar de krav som kan ställas och om det finns systematiska brister i arbetet samt att försöka klarlägga bakgrunden till

skillnader i lagföringsandelar mellan åklagarkamrar. För Polismyndigheten har granskningen syftat till att ur ett lärande perspektiv identifiera och analysera eventuella brister och se om det finns behov av att vidta åtgärder. Sex polisområden och åklagarkamrar har ingått i tillsynen som genomförts genom aktgranskning där ca 600 brottsmisstankar följts från inledande till avslutade åtgärder.

Projektgruppens viktigaste iakttagelser kan sammanfattas enligt följande (s. 5 f.):

- Tiden mellan brottstillfälle och anmälan är i regel kort. Polisen åker ofta direkt till brottsplatsen och åklagarinträde sker förhållandevis snabbt.
- De polisledda utredningarna om våldtäkt som ingått i granskningen har i regel utretts i tillräcklig omfattning och det har varit riktigt att inte lotta in dem till åklagare.
- Polisens inledande utredningsåtgärder håller ofta så god kvalitet att de kan ligga till grund för den fortsatta utredningen.
- En låg andel av de inledande förhören filmas och få brottsplatser dokumenteras med foto eller film. Skador eller frånvaron av skador på misstänkta dokumenteras sällan.
- Tvångsmedel används i förhållandevis låg utsträckning och, i förekommande fall, under kort tid.
- En förhållandevis låg andel av sexualbrottsärendena lottas in till åklagare via jour.
- Många av de inledande direktiven från åklagaren har varit kortfattade med innebörden ”hör målsäganden på nytt med biträde”.
- Framställan om målsägandebiträde görs förhållandevis sällan och sent i utredningen.
- Få utredningar har lett fram till väckta åtal. Vid flera kamrar hade de åtal som väckts i samtliga fall lett till fällande dom.
- Polis och åklagare i de polisområden och på de kamrar som har högst lagföringsandelar arbetar i högre utsträckning efter metodstödet Ett utvecklat bästa arbetssätt än övriga.

Polismyndighetens arbete mot våld i nära relationer

Av Polismyndighetens årsredovisning för 2020 (s. 80) framgår följande. Rikspolischefen fattade i juni 2019 beslut om en satsning som gällde särskilt utsatta brottsoffer. Särskilt utsatta brottsoffer är samlingsnamnet för målsägande inom brottskodsgrupperna brott i nära relation, våldtäkt och brott mot barn. Den särskilda satsningen innebar bl.a. en resursförstärkning med 350 medarbetare till verksamheter som arbetar inom området. Resursförstärkningen var genomförd i juli 2020.

Under 2020 konkretiserade Polismyndigheten genomförandet av rikspolischefens beslutade satsning för särskilt utsatta brottsoffer. Polismyndighetens brottsutredande verksamhet ska använda metodstödet Ett utvecklat bästa

arbets sätt, genomföra tidig bevissäkring och resursförstärkas. I årsredovisningen anför s även följande (s. 80):

För den övergripande uppföljningen av arbetsflödet och resultatutvecklingen tog Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten under 2019 fram en gemensam uppföljningsmodell. Genom modellen blir det möjligt för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten att gemensamt följa upp inflödet av brottsanmälningar, bearbetningen av inledda förundersökningar, redovisningen av förundersökningar från Polismyndigheten till Åklagarmyndigheten samt åtalen med stöd av redovisade förundersökningar.

Med stöd av modellen följer myndigheterna upp samma brottskoder inom grupperna brott i parrelation, våldtäkt mot vuxna och brott mot barn. Genom den nya modellen blir det nu möjligt att koppla ihop resultaten från Polismyndighetens redovisade ärenden (förundersökningar innehållande brott och brottsmisstankar) med uppnådd lagföring hos Åklagarmyndigheten. Den nya uppföljningsmodellen tillämpas sedan den 1 januari 2020.

För att förstärka användandet av metodstödet genomförde Polismyndigheten under 2020 riktade kompetenshöjande insatser till nyckelfunktioner inom myndighetens brottsutredande verksamhet. Regionala utbildningsinsatser mot olika målgrupper har också gjorts med stöd av utvecklingscentrum inom Polismyndigheten. För att ytterligare göra metodstödet känt har Polismyndigheten tagit fram och publicerat en webbaserad informationsfilm. Utöver insatserna för att göra metodstödet känt genomför Polismyndigheten sedan andra tertialet 2020 tertialvisa kvalitativa uppföljningar av tillämpningen av metodstödet. Med stöd av den kvalitativa uppföljningen på polisområdesnivå blir det möjligt att rikta kompetenshöjande insatser till organisatoriska enheter (specifika grupper och nyckelfunktioner) och genom det åtgärda bristerna. Arbetet med den tidiga bevissäkringen tog ett stort steg framåt under 2020 när det gällde videodokumentation av målsägande som är en av de viktigaste bevissäkringsmetoderna.

I Polismyndighetens regleringsbrev för 2021 anges att myndigheten skulle redovisa hur det brottsutredande arbetet och dess resultat utvecklats på områdena brott i parrelation, brott mot barn, våldtäkt mot vuxna samt köp av sexuella tjänster. En bedömning av i vilken mån covid-19-pandemin påverkade eller hade påverkat brottsutvecklingen och polisens insatser på områdena, särskilt i fråga om brott i parrelation och brott mot barn, skulle också göras.

I Polismyndighetens regleringsbrev för 2022 anges att myndigheten skulle redovisa hur utredningsresultatet har utvecklats i fråga om brott i parrelation, våldtäkt mot vuxen, brott mot barn och köp av sexuella tjänster samt vilka eventuella regionala skillnader det finns i utredningsresultat över tid. Polismyndigheten skulle vidare redovisa det utvecklingsarbete som bedrivs i organisationen i syfte att förbättra förmågan att utreda och förebygga dessa brott samt brott med hedersmotiv, inklusive könsstympning, äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Polismyndigheten skulle även redovisa hur den följer upp och säkerställer att aktuella metodstöd och riktlinjer för utredningsarbetet tillämpas. Polismyndigheten har i sin årsredovisning

redovisat ovanstående återrapporteringskrav (s. 61 f., Brotts mot särskilt utsatta grupper).

Åtgärdsprogram för att bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023

I december 2021 presenterade regeringen ett åtgärdsprogram med 99 åtgärder för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Åtgärderna omfattar insatser såväl för att förebygga att våld utövas som för att ge stöd och skydd till utsatta. Programmet innehåller även insatser för att skärpa lagstiftningen.

Möte om mäns våld med kvinnor

Regeringen hade den 23 april 2021 ett möte med riksdagens partier om mäns våld mot kvinnor. Utöver representanter för riksdagspartierna deltog företrädare för regeringen, myndigheter och representanter för kvinnojourernas riksorganisationer Roks och Unizon. På mötet redogjorde Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten och Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) för sin lägesbild och vad de ser som särskilt prioriterat på området utifrån sina respektive verksamheter. Även representanterna från Roks och Unizon gav sina perspektiv. Medverkande statsråd beskrev kortfattat aktuella insatser från regeringen i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Företrädare från riksdagspartierna fick också redogöra för sin syn på frågorna.

Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper

Regeringen gav 2021 Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att ta fram ett fördjupat stöd för hur den generella kartläggningen av brottsligheten i ett område skulle kunna kompletteras med en bild av hur våldet i nära relationer ser ut och vilka förutsättningar som finns att förebygga sådant våld. Uppdraget innefattade såväl hedersrelaterat våld och förtryck som prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Uppdraget redovisades i oktober 2022 med rapporten Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Metodstödet togs fram av Brå i samverkan med Jämställdhetsmyndigheten och i samråd med Socialstyrelsen. Syftet med metodstödet är att beskriva och förklara hur underlag med koppling till våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål kan inkluderas i den lokala brottsförebyggande lägesbilden.

Socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats så att det sedan den 1 augusti 2021 hör till socialnämndens uppgifter att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende.

Uppdrag till Polismyndigheten att stärka kompetensen hos polisanställda

Polismyndigheten har i uppdrag att stärka kompetensen hos polisanställda för att bemöta personer med psykisk ohälsa i ärenden om brott i nära relationer. Polismyndigheten ska senast den 30 mars 2023 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Justitiedepartementet med kopia till Socialdepartementet). Polismyndigheten ska därefter senast den 15 juni 2024 lämna en delredovisning av hur arbetet med uppdraget fortskrider och senast den 15 september 2025 en slutredovisning av uppdraget (Ju2022/02417).

Uppdrag om ökad upptäckt av våld m.m. 2022–2024

Regeringen beslutade den 2 juni 2022 att ge i uppdrag åt Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Socialstyrelsen att verka för förbättrad upptäckt av våld m.m. Med våld avses här det våld som omfattas av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

De fem myndigheterna ovan ska utveckla samverkan om

- rutiner och metoder för upptäckt av våldsutsatthet och våldsutövande samt hänvisning till rätt instans
- förstärkt stöd till relevant personal med klientkontakter
- stöttad ledning och styrning för att arbetet med ökad upptäckt av våld ska kunna göras uthålligt över tid och införas i myndigheternas ordinarie verksamheter.

Myndigheterna ska också redovisa de åtgärder som genomförts för att öka medarbetares och chefers kunskaper om mäns våld mot kvinnor och en gemensam grundförståelse för frågor om våld, dess orsaker, omfattning och konsekvenser.

Jämställdhetsmyndigheten ska göra muntliga delredovisningar till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 31 mars 2023 och den 29 mars 2024. Jämställdhetsmyndigheten ska slutredovisa uppdraget till Regeringskansliet senast den 31 mars 2025.

Regeringens skrivelse Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Regeringen beslutade den 22 juni 2022 om skrivelsen Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2021/22:267). I skrivelsen konstaterar regeringen att ytterligare indikatorer behövs för att följa upp utvecklingen av alla områden i den nationella strategin och bedöma i vilken utsträckning ett önskvärt utfall har uppnåtts, särskilt när det gäller det våldsförebyggande arbetet och kunskaps- och metodutveckling. Enligt regeringens bedömning är det också angeläget att förebyggande metoder och arbetssätt inom området tas fram och utvärderas.

Kvinnofridslinjen

För att ge våldsutsatta någonstans att vända sig för att få hjälp och vidare vägledning om hur de kan ta sig ur sin situation har det inrättats en nationell stödtelefon för våldsutsatta, den s.k. Kvinnofridslinjen. Den drivs av NCK vid Uppsala universitet och Akademiska sjukhuset i Uppsala och är öppen dygnet runt. Den drivs på uppdrag av regeringen och i enlighet med de krav som ställs i Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen).

NCK tilldelades för 2021 extra medel som bl.a. använts för kompetensutveckling och insatser för att öka kännedomen om stödtelefonen, särskilt för grupper som inte har svenska som modersmål (A2022/00553). I budgetpropositionen för 2023 tilldelades NCK 26 miljoner kronor (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16).

Tidigare riksdagsbehandling

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2018/19 (bet. 2018/19:JuU14 s. 15 f.) avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om en s.k. lex Lotta för att förhindra att kvinnor dödas av en närstående och om en haverikommission som granskar ärenden där kvinnor dödas av en närstående. Utskottet hänvisade till att ändringar som syftar till att utredningsverksamheten ska bli mer effektiv och ändamålsenlig nyligen hade införts i lagen om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall och att det därför saknades skäl för utskottet att ställa sig bakom ett sådant tillkännagivande som efterfrågades. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:182).

Året efter vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning att det saknades skäl för utskottet att ställa sig bakom ett tillkännagivande om en haverikommission och avstyrkte ett motionsyrkande om detta (bet. 2019/20:JuU29 s. 22). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:233).

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2020/21 föreslog dock utskottet att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande om att det bör tillsättas en utredning om kartläggning av dödligt våld i nära relationer (bet. 2020/21:JuU27 s. 13 f.). Utskottet anförde följande:

Många våldsutsatta söker vård i nära anslutning till utövad våld. Det är också klarlagt att många av de personer som mördas av närstående har varit i kontakt med polisen, socialtjänsten eller vården före mordet. Att så många av dem som utsätts för dödligt våld i nära relation har varit i kontakt med myndigheterna före mordet ger en tydlig fingervisning om att de inte har fått den hjälp som de har behövt. Utskottet anser därför att det bör tillsättas en utredning som tittar närmare på varför dessa hjälpsökande och sedermera våldsdödade har fallit genom samhällets skyddsnät trots kontakter med myndigheter och vården. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen ge regeringen till känna.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:345).

När utskottet ett år senare beredde liknande motionsyrkanden konstaterade man att regeringen inte föreföll ha vidtagit några konkreta åtgärder och att det därför fanns skäl för riksdagen att återigen göra ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en sådan utredning (bet. 2021/22:JuU26 s. 32 f.). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 89) anför regeringen att den i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9 avsnitt 6.3 s. 148) redogjort för att utredningar enligt förordningen (2007:748) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall bedrivs av Socialstyrelsen enligt lagen (2007:606) med samma namn. Dessa utredningar är sektorsövergripande och rör inte endast socialtjänsten utan samtliga berörda myndigheters arbete. I februari 2022 redovisade Socialstyrelsen resultatet av sådana utredningar 2018–2021 inbegripet den typ av uppgifter som riksdagen efterlyst. I budgetpropositionen för 2023 bedömde regeringen att tillkännagivandet genom insatserna är tillgodosett och slutbehandlat. Punkten är slutbehandlad.

Utskottet beredde våren 2022 motionsyrkanden om en akut hjälplinje, lokala trygghetsteam och stödcenter motsvarande de nu aktuella (bet. 2021/22:JuU26 s. 13 f.). Utskottet noterade att den s.k. Kvinnofridslinjen fått en permanent finansiering och var mot denna bakgrund inte berett att ställa sig bakom ett tillkännagivande om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att inrätta en akut hjälplinje, 115, för kvinnor utsatta för mäns våld. Inte heller var man beredd att ta initiativ till en utveckling av lokala trygghetsteam i syfte att stärka skyddet för kvinnor som utsatts för mäns våld eller att samla specialistkompetens på särskilda stödcenter för vuxna. Motionsyrkandena avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2020/21 föreslog utskottet ett tillkännagivande om att det brottsutredande arbetet med våld i nära relationer behöver effektiviseras (bet. 2020/21:JuU27 s. 13 f.). Utskottet anförde följande:

Trots att våld i nära relation är ett så allvarligt samhällsproblem finns det enligt utskottet mycket som tyder på att det går att göra långt mycket mer åt detta än vad som görs i dag och att arbetet för att motverka våld i nära relation inte är tillräckligt effektivt. Som framgår ovan visade Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens interngranskning av handläggningen av brott i nära relation bl.a. på behov av tillämpning av metodstöd och enhetliga rutiner för att bättre motverka våld i nära relation. Interngranskningen visade också att trots att det rör sig om allvarlig brottslighet ledde få utredningar om brott i nära relation till åtal. Utskottet anser att alla dessa brister måste åtgärdas.

Brott i nära relation ska hanteras av de brottsutredande myndigheterna på samma sätt och med samma prioritet, resurser och noggrannhet som annan grov och allvarlig brottslighet. Enligt utskottets mening måste uppklarandeprocenten när det gäller dessa brott öka. Fler fällande domar kräver att fler ärenden drivs till åtal. Givetvis ska hanteringen och uppklarningen av brott i nära relation inte heller skilja sig åt beroende på var i landet brottet äger rum. Specialistkompetens måste därför finnas i hela landet. En nollvision för våld och förtryck i nära relationer, samt för

sexualiserat våld, ska gälla i hela landet. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:345).

När utskottet våren 2022 behandlade liknande motionsyrkanden om att säkerställa att specialistkompetens finns i hela landet samt om att höja kompetensen hos de som möter brottsoffer i sin yrkesroll hänvisade man till det arbete som bedrevs i dessa frågor, och utskottet ansåg inte att det fanns skäl för riksdagen att ta något sådant initiativ som motionärerna efterfrågade (bet. 2021/22:JuU26 s. 13 f.). Motionerna avstyrktes.

Utskottet har även tidigare berett motionsyrkanden om att domare och nämndemän bör genomgå utbildning om våld i nära relationer, senast våren 2022 (bet. 2021/22:JuU26 s. 13 f.). Mot bakgrund av det arbete som bedrevs i dessa frågor var utskottet inte berett att ställa sig bakom några tillkännagivanden om det som motionärerna efterfrågade, och motionerna avstyrktes.

I skrivelse 2022/23:75 (s. 89) anför regeringen att den i Polismyndighetens regleringsbrev för 2022 gett myndigheten i uppdrag att redovisa hur utredningsresultatet har utvecklats i fråga om bl.a. brott i parrelationer och brott mot barn samt vilka eventuella regionala skillnader som finns i utredningsresultat över tid. Polismyndigheten skulle vidare redovisa det utvecklingsarbete som bedrivs i organisationen i syfte att förbättra förmågan att utreda och förebygga dessa brott. Polismyndigheten skulle även redovisa hur myndigheten följer upp och säkerställer att aktuella metodstöd och riktlinjer för utredningsarbetet tillämpas. Regeringen har också efterfrågat en redovisning från Åklagarmyndigheten av hur det brottsutredande arbetet har utvecklats i fråga om brott i parrelationer och brott mot barn, detta i Åklagarmyndighetens regleringsbrev för 2022. Myndigheterna lämnade sina redovisningar i årsredovisningarna för 2022. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottet föreslog även ett tillkännagivande om att det bör säkerställas att de som kommer i kontakt med utsatta i sin yrkesroll har relevanta kunskaper om våld i nära relationer (bet. 2020/21:JuU27 s. 13 f.). Utskottet anförde följande:

Utskottet delar motionärernas uppfattning om att brottsoffer måste bli bemötta på ett korrekt sätt, med tydlig information, empati och förståelse. De som i sin yrkesroll kommer i kontakt med offer för våld i nära relation måste ha kunskaper om den normaliseringsprocess som är en del av våld i nära relation, samt om den bakomliggande problematiken som gör att den våldsutsatta ibland väljer att ta tillbaka sin anklagelse. Relationsbrottsärenden är svåra att utreda och ställer sådana krav att brotten kan klassificeras som ett särskilt kompetensområde. Regeringen bör därför säkerställa att de som ofta kommer i kontakt med offer för våld i nära relationer har relevanta kunskaper inom området. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:346).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 432 f.) anför regeringen att den tidigare har vidtagit åtgärder inom området, t.ex genom att fördela medel till kommuner

och regioner som kan användas för kompetensutveckling. Regeringen har även gett ett uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten att samla och sprida kunskap i form av ett praktiskt inriktat metodstöd till arbetsgivare om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck och dess konsekvenser i arbetslivet. Vidare finns frågan med i regeringens åtgärds paket för att intensifiera arbetet mot mäns våld mot kvinnor som presenterades och publicerades på regeringens webbplats den 16 juni 2021. Punkt 38 i åtgärds paketet handlar om förbättrad kompetens hos yrkesverksamma som möter våldsutsatta. För att säkerställa att de som ofta kommer i kontakt med offer för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer har relevant kunskap har flera uppdrag beslutats. Det handlar exempelvis om ett myndighetsgemensamt uppdrag att utveckla arbetet för ökad upptäckt av våld (beslutat den 7 juli 2022, A2022/00842) och Socialstyrelsens uppdrag att stödja genomförandet inom vård och omsorg av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (beslutat den 2 juni 2022, A2022/01028). Vidare har Polismyndigheten i uppdrag att stärka kompetensen hos polisanställda att bemöta personer med psykisk ohälsa i ärenden om brott i nära relationer, vilket beslutades den 7 juli 2022 (Ju2022/02417). Ett permanent nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck har inrättats, se förordningen (2022:1345) om nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Länsstyrelsernas regionala uppdrag i fråga om mäns våld mot kvinnor har permanentats från 2021. I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 4 avsnitt 3.7 s. 50–51) bedömde regeringen att tillkännagivandet därmed var slutbehandlat. Punkten är slutbehandlad.

Slutligen har utskottet även tidigare berett motionsyrkanden om att öka allmänhetens kunskap om vad som juridiskt räknas som brott mot närstående samt om att uppnå jämställdhet i det offentliga rummet (bet. 2021/22:JuU26 s. 14 f.). Utskottet ansåg inte att det hade framkommit något som gav anledning för riksdagen att ta något initiativ i dessa frågor och avstyrkte därför motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har riksdagen tidigare riktat flera tillkännagivanden till regeringen i de frågor som tas upp i motionerna som behandlas i detta avsnitt. Det pågår också ett omfattande arbete i många av frågorna.

Riksdagen tillkännagav såväl 2021 som 2022 att en utredning bör tillsättas om dödligt våld i nära relationer som tittar närmare på varför hjälpsökande och sedermera våldsdödade fallit genom samhällets skyddsnet trots kontakter med myndigheter och vården. Som framgår ovan genomför Socialstyrelsen utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall. Utredningarna är sektorsövergripande och rör inte endast socialtjänsten utan samtliga berörda myndigheters arbete. Genom Socialstyrelsens redovisning 2022 har också de tidigare tillkännagivandena bedömts som tillgodosedda. Mot denna bakgrund anser utskottet att det saknas anledning för riksdagen att ta något initiativ till

den typ av utredningar och andra åtgärder vid fall av dödligt våld i nära relationer som efterfrågas i motionerna 2022/23:883 (C) yrkande 6, 2022/23:958 (SD) yrkande 5, 2022/23:1673 (C) yrkande 51, 2022/23:1751 (S) och 2022/23:2139 (S) yrkande 65. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Regeringen har, som framgår ovan, aviserat att den utvärderar den nationella strategin för perioden 2017–2026, gör en ny problemanalys och har påbörjat ett åtgärdsprogram för perioden 2024–2026. Mot denna bakgrund, och med hänsyn till det omfattande arbete som bedrivs när det gäller frågor om våld i nära relationer, saknas det enligt utskottet skäl för riksdagen att ta initiativ till att tillsätta en ny kvinnofridskommission eller att utveckla sluta slå-programmet på det sätt som föreslås i motionerna 2022/23:1217 (V) yrkandena 10 och 15 samt 2022/23:2139 (S) yrkande 56. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Som framgår ovan har NCK fått extra resurser i budgetpropositionen för 2022 och 2023. Verksamheten är etablerad och har öppet dygnet runt. Mot denna bakgrund, och med hänsyn till det övriga arbete som bedrivs på området, vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning och är således inte berett att ställa sig bakom förslag till tillkännagivanden om att inrätta en akut hjälplinje, om en utveckling av lokala trygghetsteam och om att se över möjligheten att samla specialistkompetens på särskilda stödcenter för vuxna. Utskottet avstyrker därmed motion 2022/23:1217 (V) yrkande 13, 14 och 16.

Initiativ Gryning är ett arbetssätt mot våld i nära relationer som bedrivs av Polismyndigheten i Region Stockholm. I motionerna 2022/23:1196 (S) och 2022/23:2139 (S) yrkande 57 föreslås att arbetssättet ska genomföras i hela landet. Utskottet konstaterar att Polismyndigheten 2019 slog fast att polisen ska intensifiera sitt arbete för särskilt utsatta brottsoffer. Utskottet anser att vilket arbetssätt olika regioner inom Polismyndigheten använder för att arbeta mot våld i nära relationer bör bedömas av myndigheten själv. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Utskottet anser inte heller att det finns skäl för riksdagen att göra något tillkännagivande om att tillgången till utbildningsinsatser och kompetenshöjande insatser när det gäller psykiskt våld ska förstärkas på det sätt som efterfrågas i motion 2022/23:2277 (MP) yrkande 108. Motionsyrkandet avstyrks.

Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har i samarbete genomfört en granskning inom området våld i nära relationer och sexualbrott mot vuxna. Syftet med granskningen var att bl.a. analysera om handläggningen motsvarade krav som kan ställas och om det finns systematiska brister i arbetet. Under 2020 började Polismyndigheten använda metodstödet Ett utvecklat bästa arbetssätt samt genomföra tidig bevissäkring. Dessutom gjorde myndigheten under 2020 riktade kompetenshöjande insatser till nyckelfunktioner inom brottsutredande verksamhet. Utskottet är mot denna bakgrund, i likhet med förra året, inte berett att ta några sådana initiativ som efterfrågas i motionerna 2022/23:883 (C) yrkande 2 och 2022/23:1673 (C) yrkande 47 om att det ska säkerställas att specialistkompetens inom brottsutredning av våld i nära

relationer och sexualbrott ska finnas i hela landet eller, som efterfrågas, i motionerna 2022/23:883 (C) yrkande 3 och 2022/23:1673 (C) yrkande 48 om att de som i sin yrkesroll ofta kommer i kontakt med offer för våld i nära relationer ska ha relevant kunskap om våld i nära relationer. Motionsyrkandena avstyrks.

När det gäller motionsyrkandena om att nuvarande och blivande domare och nämndemän ska genomgå utbildning om våld i nära relationer vidhåller utskottet vad det tidigare anför. Utskottet anser således att det inte framkommit något som ger utskottet anledning att ta initiativ till några sådana åtgärder. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2022/23:863 (C) yrkande 65, 2022/23:883 (C) yrkande 18, 2022/23:1673 (C) yrkandena 63 och 115 samt 2022/23:2277 (MP) yrkande 119.

Utskottet anser inte heller att det har framkommit något som ger anledning för riksdagen att ta initiativ till att öka kunskapen hos allmänheten om vad som juridiskt räknas som brott mot närstående på det sätt som efterfrågas i motion 2022/23:958 (SD) yrkande 9 eller att uppnå jämställdhet i samhället och vidta åtgärder för att minska den utbredda otryggheten bland kvinnor som efterfrågas i motion 2022/23:957 (SD) yrkande 2. Utskottet avstyrker dessa motionsyrkanden.

Sexualbrott m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förebyggande arbete mot sexualbrott och kunskap inom rättsväsendet om sexualbrott m.m.

Jämför reservation 12 (C) och 13 (C).

Motionerna

Förebyggande arbete mot sexualbrott

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 110 anføres att det brottsförebyggande arbetet och forskningen om vård och behandling av personer som dömts för sexualbrott bör stärkas.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 111 och kommittémotion 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 61 anføres att den nationella hjälplinje som erbjuder stöd till personer som upplever sig ha ett problembeteende kopplat till sin sexualitet behöver säkras långsiktigt.

Kunskaper inom rättsväsendet om sexualbrott m.m.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 112 och kommittémotion 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 62 föreslås att varje polisregion ska ha utredare som är specialiserade på prostitution/trafficking, våld i nära relationer, sexualbrott och hedersbrott.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 113 och kommittémotion 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 63 anförs att det ska finnas tillgång till åklagare året runt i hela landet med specifik kompetens om brott mot särskilt utsatta brottsoffer, våld i nära relationer, sexualbrott, sexköp/människohandel samt hedersbrott.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 114 och kommittémotion 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 64 föreslås att både jurist- och nämndemannadomare som dömer i sexualbrottsmål ska ha genomgått särskild utbildning om sexualbrott.

I kommittémotion 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 33 föreslås att de som dömer i sexualbrottsmål (även nämndemannadomare) ska ha genomgått särskild utbildning om sexualbrott.

Bakgrund

Socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen (2001:453) har ändrats så att det sedan den 1 augusti 2021 hör till socialnämndens uppgifter att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Vidare framgår det av regeringens webbplats att länsstyrelserna och Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att ta fram information och vägledning om socialtjänstens nya ansvar för att arbeta återfallsförebyggande.

Preventell

Preventell är en nationell telefonlinje som drivs i syfte att förebygga sexuellt våld genom vård och behandling mot sexuella riskbeteenden. Målgruppen är personer med självupplevt riskbeteende, tvångsmässig upptagenhet av sexuella tankar och handlingar, sexuellt intresse för barn och impulser att tvinga någon till sex. Även närstående och vårdgivare kan få råd och hjälp från Preventell att hantera frågor om sexuellt våld och oro för sexuella övergrepp.

Regeringen har sedan starten 2012 årligen gett bidrag till Karolinska Universitetssjukhuset för att utveckla den nationella hjälptelefonen Preventell. Preventell startades av Anova, som är ett centrum vid Karolinska Universitetssjukhuset för klinisk utredning och behandling inom områdena andrologi, sexualmedicin och transmedicin. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vårdanalys) har på regeringens uppdrag granskat hur Preventell har bedrivits i förhållande till regeringens krav och regionernas möjligheter att själva utveckla hjälplinjen på nationell nivå (2019:1 Stegvis skillnad – En granskning av hjälplinjen Preventells arbete för att förebygga sexualbrott). Vårdanalys bedömer att en utveckling mot att lämna över ansvaret för förvaltning och finansiering av Preventell till regionerna är ett logiskt nästa steg för verksamheten. I rapporten anges att det finns flera fördelar med en övergång. Den främsta är att den medicinska rådgivning som Preventell bidrar med har goda förutsättningar att motivera personer att söka vård genom att man kan

hänvisa vidare till behandlande enheter. Till dess att rätt förutsättningar för övertagande finns rekommenderar Vårdanalys fortsatt statlig styrning.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade våren 2022 ett motionsyrkande om att stärka det brottsförebyggande arbetet och forskningen om vård och behandling av personer som dömts för sexualbrott (bet. 2021/22:JuU26 s. 15 f.). Utskottet noterade att socialtjänstlagen hade ändrats så att det sedan den 1 augusti 2021 hör till socialnämndens uppgifter att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Utskottet konstaterade vidare att länsstyrelserna och Socialstyrelsen hade fått i uppdrag att ta fram information och vägledning om det nya ansvaret för socialtjänsten att arbeta återfallsförebyggande. Det saknades därför enligt utskottet skäl att vidta någon åtgärd. Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

Utskottet behandlade våren 2021 motionsyrkanden liknande de nu aktuella om hjälplinjen vid oönskad sexualitet (bet. 2020/21:JuU17 s. 7 f.). Utskottet ansåg då att hjälplinjen har en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet och att en långsiktig finansiering skulle förbättra möjligheterna att planera verksamheten. Regeringen borde därför göra en översyn av Preventells finansiering och då beakta de rekommendationer som Vårdanalys lämnade i sin granskningsrapport 2019. Utskottet ansåg också att regeringen borde vidta åtgärder för att säkerställa att information om Preventell lämnas i tillräcklig utsträckning till personer som dömts för brott. Utskottet föreslog att riksdagen skulle tillkännage detta för regeringen. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:240–242).

När utskottet våren 2022 senast behandlade ett liknande yrkande konstaterade utskottet att finansieringen av Preventell hade permanentats 2022 (bet. 2021/22:JuU26 s. 15 f.). Utskottet avstyrkte därför motionsyrkanden om att långsiktigt säkra den nationella hjälplinjen. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 432) anför regeringen att den i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 13 avsnitt 5.5 s. 85 och utg.omr. 16 avsnitt 6.6.64 s. 245–246) har gett långsiktiga finansiella förutsättningar för ökad kunskap inom området och för verksamheten med Preventell. I regleringsbrevet för 2022 och 2023 har 5 miljoner kronor fördelats till Karolinska institutet från anslaget 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor. Ärendet bereds inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottet har även vid flera tillfällen berett yrkanden om att säkerställa kompetensen om sexualbrott inom rättsväsendet och om att de som dömer i sexualbrottsmål ska ha genomgått en särskild utbildning om sexualbrott senast våren 2022 (bet. 2021/22:JuU26 s. 15 f.). Utskottet ansåg att det inte framkommit något som gav utskottet anledning att ta initiativ till några sådana

åtgärder som motionärerna efterfrågade, och utskottet avstyrkte därför motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

Utskottets ställningstagande

I motion 2022/23:1673 (C) yrkande 110 efterfrågas en förstärkning av det brottsförebyggande arbetet och forskningen om vård och behandling av personer som dömts för sexualbrott. Som framgår ovan har socialtjänstlagen ändrats så att det sedan den 1 augusti 2021 hör till socialnämndens uppgifter att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Utskottet konstaterar även att länsstyrelserna och Socialstyrelsen har fått i uppdrag att ta fram information och vägledning om socialtjänstens nya ansvar för att arbeta återfallsförebyggande. Mot denna bakgrund vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning och anser att det saknas skäl att vidta någon sådan åtgärd som motionärerna efterfrågar. Motionsyrkandet avstyrks.

När det gäller den nationella stödtelefonen konstaterar utskottet att regeringen i budgetpropositionen för 2023 har gett långsiktiga finansiella förutsättningar för ökad kunskap inom området och för verksamheten. Det saknas därför anledning för riksdagen att göra några sådana tillkännagivanden som motionärerna efterfrågar. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2022/23:863 (C) yrkande 61 och 2022/23:1673 (C) yrkande 111.

Som framgår ovan av avsnittet om våld i nära relationer har Åklagarmyndigheten i samarbete med Polismyndigheten genomfört en granskning inom området våld i nära relationer och sexualbrott mot vuxna. Utskottet utgår från att Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten, bl.a. utifrån de iakttagelser som man gjort, utvecklar sin verksamhet och arbetar för att det ska finnas rätt kompetens bland medarbetarna i hela landet. Det har enligt utskottets bedömning inte framkommit något som ger utskottet anledning att ta initiativ till några sådana åtgärder som motionärerna efterfrågar när det gäller specialiserade utredare och tillgång till åklagare med specifik kompetens. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2022/23:863 yrkandena 62 och 63 samt 2022/23:1673 (C) yrkandena 112 och 113.

Utskottet anser inte heller att det har framkommit något som ger anledning för riksdagen att ta initiativ för att både jurist- och nämndemannadomare som dömer i sexualbrottsmål ska ha genomgått särskild utbildning om sexualbrott på det sätt som efterfrågas i motionerna 2022/23:863 (C) yrkande 64, 2022/23:864 (C) yrkande 33 och 2022/23:1673 (C) yrkande 114. Motionsyrkandena avstyrks.

Sexhandel och pornografi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Polismyndighetens organisering av arbete mot prostitution och människohandel, pornografins skadeverkningar och koppling till organiserad brottslighet och digitala plattformar vid sexhandel och pornografi.

Jämför reservation 14 (V), 15 (V), 16 (C) och 17 (MP).

Motionerna

Polismyndighetens organisering av arbetet mot prostitution och människohandel

I partimotion 2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 18 anförs att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att organisera arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål i nära samarbete med socialtjänst och ideella organisationer på området. I samma motion yrkande 19 anförs att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att se över polisens samarbete med regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel i samtliga polisregioner och ta fram en handlingsplan för att stärka samarbetet i syfte att ge utsatta personer skydd och stöd.

Pornografins skadeverkningar och koppling till organiserad brottslighet

I partimotion 2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 17 föreslås att regeringen tar initiativ till att kartlägga den svenska sexhandelns och porrindustrins kopplingar till organiserad brottslighet samt tar fram åtgärder som minskar porrindustrin och stöttar de människor som utnyttjas i den.

Åsa Eriksson och Eva Lindh (båda S) anför i motion 2022/23:813 att det finns behov av en bred kartläggning av porrens skadeverkningar inom olika delar av samhället.

Digitala plattformar vid sexhandel och pornografi

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 106 och kommittémotion 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 55 föreslås att det utreds vad som kan göras för att stoppa digitala bordeller som vänder sig till den svenska marknaden, oavsett var sajten är registrerad.

I kommittémotion 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 40 föreslås att det införs obligatoriska spårningsverktyg i fråga om barnpornografi på datorer inom offentlig verksamhet. I samma motion yrkande 41 önskar motionärerna att möjligheten att utöka användningen av blockeringsverktyg mot barnpornografi på internetsidor ses över. Helena Vilhelmsson (C) anför i motion 2022/23:1678 yrkande 1 att programvara bör

användas som säkerställer att material som polisen klassificerat som sexuellt övergrepp på barn inte kan hanteras, spridas eller laddas ned obemärkt på enheter i offentliga verksamheters it-miljö. I samma motion yrkande 2 föreslås att verksamheter inom staten, regionerna och kommunerna ser över sina rutiner för att hantera barnpornografibrott. I samma motion yrkande 3 anförs att programvara med detektionsverktyg snarast bör upphandlas och installeras i all offentlig verksamhet. I motion 2022/23:2006 av Johanna Rantsi (M) föreslås att införandet av detektionsverktyg mot barnpornografi i offentlig verksamhets it-miljöer uppmuntras.

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 82 föreslås att den straffrättsliga lagstiftningen i högre utsträckning ska inkludera sexuella kränkningar och övergrepp på internet och sugardejtningsplattformar. I kommittémotion 2022/23:2260 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 9 efterfrågas en utredning av om sugardejtningsajter, eskortsjajter och liknande sidor bör vara föremål för brottsutredningar om koppleri. I samma motion yrkande 10 föreslås att kravet på dubbel straffbarhet för koppleri tas bort, så att sidägarna kan dömas till ansvar och digitala bordeller kan stängas ned. I motion 2022/23:274 av Lawen Redar (S) efterfrågas en förstärkning av den straffrättsliga regleringen av de globala onlineplattformarna. I motion 2022/23:574 av Denis Begic (S) föreslås att lagstiftningen om webbplatser och sociala medier som i dag används för att sälja sex ses över. Alireza Akhondi (C) anför i motion 2022/23:1889 yrkande 3 att det bör bli obligatoriskt för plattformar att upptäcka, anmäla och ta ned övergreppsmaterial på barn från nätet. Samma förslag framförs av Gudrun Brunegård (KD) i motion 2022/23:1117 yrkande 3.

Bakgrund

Straffbart att köpa sexuella tjänster

Den som i annat fall än vad som anges i 6 kap. 1–10 brottsbalken skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning döms för köp av sexuell tjänst till böter eller fängelse i högst ett år (6 kap. 11 § brottsbalken). Straffbestämmelsen innebär ett förbud mot köp av sexuella tjänster. Syftet med att kriminalisera köp av sexuella tjänster var att markera samhällets inställning i fråga om gärningen och att bekämpa prostitution och dess skadeverkningar både för enskilda och för samhället på ett effektivt sätt (prop. 1997/98:55 s. 104–105, bet. 1997/98:JuU13, riksdagsprotokoll med beslut den 29 maj 1998). Vad som var kriminaliseringens skyddsintresse, dvs. om skyddsobjektet var en enskild kvinnas hälsa och integritet eller om det var allmän ordning som skulle skyddas, klargjordes inte (se SOU 2016:42 s. 51).

Koppleri

Bestämmelsen om koppleri finns i 6 kap. 12 § brottsbalken:

Den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning, döms för koppleri till fängelse i högst fyra år.

Om en person som med nyttjanderätt har upplåtit en lägenhet får veta att lägenheten helt eller till väsentlig del används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning och inte gör vad som skäligen kan begäras för att få upplåtelsen att upphöra, ska han eller hon, om verksamheten fortsätter eller återupptas i lägenheten, anses ha främjat verksamheten och dömas till ansvar enligt första stycket.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grovt koppleri till fängelse i lägst två och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av annan.

Människohandel för sexuella ändamål

I Polismyndighetens rapport Människohandel för sexuella och andra ändamål – lägesrapport 20 avseende 2018 ger Polismyndigheten sin bild av hur människohandelns omfattning och utbredning i Sverige har förändrats sedan 2017. I rapporten (s. 76) föreslår myndigheten att det görs en forskningsstudie om ägandestrukturer, verkliga huvudmän och andra aktörer inom de svenska prostitutionsverksamheterna och pornografibranschen. Enligt Polismyndigheten bör en sådan studie fokusera på former, omfattning, utveckling samt ekonomiska flöden inom de svenska prostitutionsverksamheterna och inom pornografibranschen samt på deras eventuella kopplingar till och samarbete med individer och organiserade brottsnätverk i Sverige och andra länder. Studien bör ha ett könsmakts- och barnrättsperspektiv, och bör genomföras i nära samråd med experter inom området, Polismyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten och andra berörda myndigheter och specialiserade frivilligorganisationer.

Jämställdhetsmyndigheten ansvarar sedan den 1 januari 2018 för samordningen av Sveriges arbete mot prostitution och människohandel. Som ett led i detta arbete har myndigheten publicerat en manual: Manual vid misstanke om människohandel – En stöd- och skyddsprocess för offer för människohandel i Sverige. Manualen ger stöd och praktisk vägledning till yrkesverksamma som kan komma i kontakt med personer som utsatts för människohandel och tydliggör vilket ansvar olika myndigheter har, vilket metodstöd de har tillgång till via Jämställdhetsmyndigheten samt hur de kan agera och samverka vid människohandelsärenden.

Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar

Regeringen beslutade den 13 april 2022 om propositionen Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar. För att stärka skyddet mot allvarliga sexuella kränkningar som begås på distans, t.ex. över internet, föreslog regeringen att bestämmelserna om våldtäkt och sexuellt övergrepp och motsvarande brott mot barn ska utvidgas. Det föreslogs även att

bestämmelserna om våldtäkt och våldtäkt mot barn ska göras mer neutrala i fråga om kön och sexuell läggning. Vidare föreslogs att bestämmelsen om utnyttjande av barn för sexuell posering ska utvidgas så att även ageranden där barnet varit helt passivt omfattas. Det föreslogs också att det ska införas nya straffbestämmelser om sexuellt ofredande mot barn, grovt sexuellt ofredande mot barn och grovt sexuellt ofredande. För att bättre återspegla brottslighetens allvar föreslog regeringen slutligen bl.a. följande straffskärpningar:

- Minimistraffet för våldtäkt och våldtäkt mot barn ska höjas från fängelse i två år till fängelse i tre år.
- Minimistraffet för sexuellt övergrepp och sexuellt övergrepp mot barn ska höjas från fängelseminimum till fängelse i sex månader.
- Minimistraffet för grovt sexuellt övergrepp ska höjas från fängelse i sex månader till fängelse i ett år och minimistraffet för grovt sexuellt övergrepp mot barn ska höjas från fängelse i ett år till fängelse i ett år och sex månader.
- Minimistraffet för utnyttjande av barn för sexuell posering ska höjas från böter till fängelse.
- Minimistraffet för köp av sexuell tjänst ska höjas från böter till fängelse.
- Minimistraffet för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling ska höjas från fängelseminimum till fängelse i sex månader.
- Straffskalan för sexuellt ofredande mot barn ska bestämmas till fängelse i högst två år och straffskalorna för grovt sexuellt ofredande mot barn och grovt sexuellt ofredande ska bestämmas till fängelse i lägst sex månader och högst tre år.

Utskottet föreslog att riksdagen skulle rikta ett tillkännagivande till regeringen om att den bör återkomma med ett förslag om att införa ett grovt brott för köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Riksdagen biföll utskottets förslag (bet. 2021/22:JuU41).

Lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2022.

I skrivelse 2022/23:75 (s. 145) anför regeringen att frågan om att införa ett grovt brott för köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling analyseras inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Utredningen om skydd, stöd och vård för personer som har utsatts för övergrepp vid produktion eller distribution av pornografi

Regeringen beslutade den 30 juni 2022 om kommittédirektiv (dir. 2022:100) för Utredningen om skydd, stöd och vård för personer som har utsatts för övergrepp vid produktion eller distribution av pornografi (A 2022:02). Uppdraget skulle enligt direktiven redovisas senast den 29 september 2023, men regeringen beslutade den 9 mars 2023 om tilläggsdirektiv och en förlängd utredningstid till senast den 29 november 2023 (dir. 2023:37).

Syftet med utredningen är dels att vuxna personer ska få skydd, stöd och vård utifrån behov och ha möjlighet att lämna pornografiproduktion, dels att inga barn ska utsättas för pornografisk exploatering och att de barn som har exploaterats ska få skydd, stöd och vård utifrån behov. Utredaren ska även analysera brottsligheten kopplad till produktion och distribution av pornografi. Syftet med analysen och de förslag som lämnas ska vara att brott med koppling till produktion och distribution av pornografi ska anmälas, utredas och lagföras, inom ramen för befintlig lagstiftning.

Utredaren ska bl.a.

- kartlägga kunskapsläget om vuxnas utsatthet för våld eller andra övergrepp samt om exploatering av barn, vid produktion eller distribution av pornografi i Sverige
- föreslå åtgärder för att vuxna personer som har utsatts för våld eller andra övergrepp, eller som på annat sätt har tagit skada vid produktion och distribution av pornografi, och barn som har utsatts för exploatering vid produktion och distribution av pornografi i större omfattning än i dag ska kunna ta del av skydd, stöd och vård
- föreslå åtgärder för att förebygga att barn utsätts för pornografisk exploatering
- analysera varför det finns så få lagföringar för olaga våldsskildring beträffande våldspornografi och föreslå åtgärder för att brott i större utsträckning ska beivras
- kartlägga vilka andra brott som förekommer med koppling till produktion och distribution av pornografi och i vilken utsträckning de anmäls, utreds samt leder till åtal och lagföring
- analysera vilka eventuella hinder som finns som kan försvåra utredning och åtal.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare behandlat motsvarande motionsyrkanden om att ge Polismyndigheten i uppdrag dels att se över polisens samarbete med regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel i samtliga polisregioner och ta fram en handlingsplan för att stärka samarbetet i syfte att ge utsatta personer skydd och stöd, dels att organisera arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål i nära samarbete med socialtjänst och ideella organisationer på området (bet. 2020/21:JuU27 s. 44 f.). Utskottet delade motionärernas uppfattning att det är viktigt att polisens arbete mot prostitution och människohandel bedrivs effektivt och med en god samverkan mellan berörda aktörer, inklusive regionkoordinatorerna. Samtidigt noterade utskottet att arbetet mot prostitution och människohandel är en uppmärksam fråga, och att samordning mellan myndigheter och andra aktörer samt stärkt kunskap och metodutveckling också lyfts fram i den nationella handlingsplanen mot prostitution och människohandel. Enligt utskottet fanns

det mot denna bakgrund inte anledning för riksdagen att ta några sådana initiativ som motionärerna efterfrågade. Motionsyrkandena avstyrktes därför.

Utskottet behandlade liknande motionsyrkanden om pornografins skadeverkningar våren 2020. Utskottet avstyrkte då ett motionsyrkande om att en statlig utredning skulle se över porrindustrins skadeverkningar genom att bl.a. granska pornografins koppling till prostitution och pornografiproduktion i relation till koppleri och människohandel (bet. 2019/20:JuU29 s. 23). Riksdagen följde utskottets förslag.

Året efter avstyrkte utskottet ett yrkande om att regeringen skulle ta initiativ till att kartlägga den svenska sexhandelns och porrindustrins kopplingar till organiserad brottslighet samt ta fram åtgärder som minskar porrindustrin och stöttar de människor som utnyttjas i den (bet. 2020/21:JuU27 s. 14 f.). Utskottet, som noterade att Polismyndigheten hade uppmärksammat frågan i en rapport, var inte berett att ställa sig bakom det begärda tillkännagivandet och avstyrkte motionsyrkandet.

I samband med behandlingen av proposition 2018/19:157 Straffrättsliga åtgärder mot utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om målsägandestatus för brottet köp av sexuell tjänst (bet. 2019/20:JuU7 s. 12). Utskottet noterade att gällande rätt ger utrymme för att bedöma detta och fann därför inte skäl att vidta någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:36).

Utskottet vidhöll denna uppfattning när det behandlade ett liknande yrkande våren 2021 (bet. 2020/21:JuU27 s. 27).

Våren 2022 behandlade utskottet ett motsvarande motionsyrkande om digitala bordeller (bet. 2021/22:JuU22 s. 61 f.). Utskottet anförde att bedömningen av vilka insatser som ska göras mot olika typer av brottslighet bör göras vid Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten inom ramen för statsmaktens prioriteringar och avstyrkte motionen.

Utskottet har även tidigare behandlat motionsyrkanden om åtgärder mot s.k. sugardejting (bet. 2020/21:JuU27 s. 14 f.). Motionärerna ansåg att regeringen borde ge Polismyndigheten i uppdrag att särskilt söka efter unga människor som riskerar att utnyttjas i prostitution via dejtingssidor på nätet eller dejtingsappar genom s.k. sugardejting i syfte att förmedla en direkt kontakt till socialtjänsten för att de utsatta ska få hjälp och stöd att lämna prostitutionen. Utskottet var inte berett att ställa sig bakom ett sådant tillkännagivande och avstyrkte motionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och finner inte skäl att ge Polismyndigheten i uppdrag att organisera arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål i nära samarbete med socialtjänst och ideella organisationer på området eller att se över polisens samarbete med

regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel i samtliga polisregioner och ta fram en handlingsplan för att stärka samarbetet i syfte att ge utsatta personer skydd och stöd. Utskottet avstyrker därmed motion 2022/23:1217 (V) yrkandena 18 och 19.

Utskottet ser allvarligt på sexhandel och att digitala plattformar sprider sexuella övergrepp. Det är därför positivt att Utredningen om skydd, stöd och vård för personer som har utsatts för övergrepp vid produktion eller distribution av pornografi har tillsatts. Enligt utskottet bör utredningens arbete inte föregripas. Utskottet är därför inte berett att ta några sådana initiativ som motionärerna föreslår om att bl.a. kartlägga pornografins skadeverkningar och koppling till organiserad brottslighet samt digitala plattformar vid sexhandel och pornografi. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2022/23:274 (S), 2022/23:574 (S), 2022/23:813 (S), 2022/23:863 (C) yrkande 55, 2022/23:864 (C) yrkandena 40 och 41, 2022/23:1117 (KD) yrkande 3, 2022/23:1217 (V) yrkande 17, 2022/23:1673 (C) yrkande 106, 2022/23:1678 (C) yrkandena 1–3, 2022/23:1889 (C) yrkande 3, 2022/23:2006 (M), 2022/23:2260 (MP) yrkandena 9 och 10 och 2022/23:2277 (MP) yrkande 82.

Bedrägerier och brott mot äldre

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att äldre kvinnor som utsätts för våld måste uppmärksammas av yrkesverksamma i bl.a. hälso- och sjukvården och hemtjänsten, om att förhindra bedrägerier mot äldre samt om att bedrägerier mot äldre ska rubriceras som grova brott.

Jämför reservation 18 (S).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 50 begärs ett tillkännagivande om att äldre kvinnor som utsätts för våld måste uppmärksammas av yrkesverksamma i bl.a. hälso- och sjukvården och hemtjänsten.

I motion 2022/23:1621 av Catarina Deremar (C) begärs ett tillkännagivande om att förhindra bedrägerier mot äldre. I motion 2022/23:1624 av Martina Johansson (C) begärs ett tillkännagivande om att bedrägerier mot äldre ska rubriceras som grova brott.

Bakgrund

Vid bedömningen av straffvärdet för en gärning ska det beaktas vilken skada, kränkning eller fara gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv han eller hon haft. Det ska

särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person (29 kap. 1 § brottsbalken). Som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet ska det, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt beaktas bl.a. om den tilltalade utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig (29 kap. 2 § 3 brottsbalken). Punkten tar bl.a. sikte på brott mot personer med funktionsnedsättning och äldre (prop. 1987/88:120 s. 83).

Regeringens nationella strategi för att förebygga mäns våld mot kvinnor omfattar såväl våld mot äldre som våld mot personer med funktionsnedsättning. I skrivelsen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10 s. 37) konstateras att äldre våldsutsatta kvinnor sällan uppmärksammas och att det råder brist på såväl kunskap bland personalen som tydliga handlingsplaner för stöd i arbetet. Det kan delvis bero på stereotypa föreställningar om äldre kvinnor och män som gör det svårt att föreställa sig att någon kan slå en äldre person eller att äldre själva utövar våld. För att våld mot äldre ska kunna upptäckas så tidigt som möjligt har Socialstyrelsen tagit fram informationsmaterial och en utbildning som riktar sig till dem som arbetar inom äldreomsorgen eller på annat sätt kommer i kontakt med äldre i sitt arbete.

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) lämnade under 2016 rapporten Våld mot äldre kvinnor – en forsknings- och kunskapsöversikt. Avsikten med rapporten är att lyfta fram den forskning som finns för att bidra till ökad kunskap inom området.

Brottsförebyggande rådet (Brå) publicerade i april 2018 rapporten Brott mot äldre – om utsatthet och otrygghet (2018:7). I förordet anförs bl.a. följande:

Samtidigt som befolkningen åldras har kunskapen om brott mot äldre personer varit begränsad i Sverige. Mot denna bakgrund har Brå initierat en nationell kartläggning på området. Studien utgår från analyser av svaren från Nationella trygghetsundersökningen (NTU), granskning av polis-anmälda brott med äldre målsägare samt intervjuer med äldre personer som blivit utsatta för brott. Kartläggningen ger en bild av omfattningen och karaktären av äldres utsatthet för olika typer av brott, men även deras oro för brott och otrygghet. Med hjälp av uppgifter i polisanmälningar beskrivs även typiska tillvägagångssätt vid åldringsbrott och intervjuerna ger en djupare förståelse för äldres sårbarhet och åldersrelaterade riskfaktorer. Utifrån resultaten diskuteras även olika brottsförebyggande och trygghets-skapande initiativ.

Regeringen gav den 24 februari 2022 en särskild utredare i uppdrag att bl.a. ta ställning till om det straffrättsliga skyddet för äldre och andra särskilt utsatta behöver förstärkas (dir. 2022:7). I direktiven anges att regeringen anser att det är angeläget att det straffrättsliga regelverket för brott mot äldre är kraftfullt och effektivt. Att det finns kriminella nätverk som riktar in sig mot just äldre och utnyttjar deras sårbarhet ska motverkas. Det finns därför anledning att överväga om äldre behöver ges ett starkare straffrättsligt skydd, t.ex. genom att ändra i den befintliga straffskärpningsgrunden om utnyttjande av någons skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig, att införa en särskild

straffskärpningsgrund eller att ändra eller göra tillägg till enskilda straffbestämmelser. Uppdraget ska redovisas senast den 24 augusti 2023.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2019/20 föreslog utskottet ett tillkännagivande om att rättsväsendet ska se särskilt allvarligt på brott mot äldre och andra särskilt utsatta personer (bet. 2019/20:JuU29 s. 22 f.). Utskottet anförde följande:

Det finns kriminella individer och organiserade ligor som särskilt riktar in sig på att begå brott mot äldre människor. Exempel på sådan brottslighet är gärningsmän som utgett sig för att vara från hemtjänsten i syfte att råna äldre i deras hem, falska läkare som lurat äldre med erbjudande om nya mediciner och gärningsmän utklädda till hantverkare som stulit från ensamma äldre kvinnor. Brå påpekar i en rapport att äldre personer är en särskilt sårbar grupp för vissa typer av bedrägerier. Det gäller i första hand vissa faktura- och kortbedrägerier. Gemensamt för alla brott som begås mot äldre är att kriminella individer utnyttjar människor som typiskt sett har svårare att värja sig. För att öka tryggheten hos äldre och motverka denna typ av brottslighet behövs flera insatser. Förutom att skaffa en djupare kunskap kring äldres utsatthet för brott och genom informationsinsatser stärka äldres beredskap behöver också äldre få hjälp och stöd när de har drabbats av brott. Riktade stödinsatser och brottsofferstöd för äldre bör finnas i alla delar av vårt land.

Utskottet anser att rättsväsendet ska se särskilt allvarligt på brott mot äldre och andra särskilt utsatta personer. Därför vill utskottet att regeringen ger Åklagarmyndigheten i uppdrag att följa upp den straffskärpningsreform som genomfördes 2010, som bl.a. syftade till att straffskärpningsgrunderna i brottsbalken skulle få större genomslag. Om det behövs bör ytterligare skärpningar föreslås. Vad utskottet nu anført bör riksdagen ge regeringen till känna.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:233).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 61) hänvisar regeringen till det ovannämnda uppdraget till en särskild utredare att bl.a. ta ställning till om det straffrättsliga skyddet för äldre och andra särskilt utsatta behöver förstärkas (dir. 2022:7). Punkten är inte slutbehandlad.

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2021/22 föreslog utskottet ett tillkännagivande om att tillsätta en utredning om dödligt våld i nära relationer och brott mot äldre (bet. 2021/22:JuU26 s. 13 f.). Utskottet anförde följande:

Många våldsutsatta söker vård i nära anslutning till utövat våld. Det är också klarlagt att många av de personer som sedermera mördas av närstående, före mordet har varit i kontakt med polisen, socialtjänsten, eller vården. Ibland har kontakten innefattat mycket tydliga och konkreta frågor som brottsanmälan eller annan insats mot våldet. Ibland har det i stället varit fråga om mer otydliga rop på hjälp eller i vart fall en kontakt. Att så många av de som utsätts för dödligt våld i nära relation har varit i kontakt med myndigheterna före mordet ger en tydlig fingervisning om att de inte har fått den hjälp som de har behövt. Förra året riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att det bör tillsättas en utredning

som tittar närmare på varför hjälpsökande och sedermera våldsdödade har fallit genom samhällets skyddsnet trots kontakter med myndigheter och vården. Eftersom några konkreta åtgärder inte förefaller ha vidtagits av regeringen finns skäl för riksdagen att återigen göra ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en sådan utredning.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 135 f.) anføres bl.a. att regeringen den 7 april 2022 gav Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i uppdrag att genomföra en informationskampanj till allmänhet och företag om informations- och cybersäkerhet (Ju2022/01292). Syftet med kampanjen har varit att öka medvetenheten och kunskapen om informations- och cybersäkerhet samt förstärka förmågan att skydda sig mot brott. MSB överlämnade en skriftlig redovisning av uppdraget i december 2022. Därutöver arbetar Polismyndighetens nationella bedrägericentrum i brottsförebyggande syfte med informationsinsatser om bedrägerier. Insatserna görs för att öka kunskapen och medvetenheten, inte minst hos äldre personer, om hur man skyddar sig mot brott och manipulation samt ta bort känslan av skam som ofta finns hos dem som blivit utsatta. Information förmedlas via olika kanaler, såsom tv, radio och tidningar nationellt och lokalt, sociala medier och annonsplatser på nätet. Dessutom ges direkt information till olika föreningar, t.ex. Pensionärernas riksorganisation (PRO) och Sveriges Pensionärsförbund (SPF), och organisationer som ger stöd till brottsoffer, t.ex. Brottsofferjouren. Nationellt bedrägericentrum har i samarbete med pensionärsföreningarna och Brottsofferjouren utformat ett utbildningsmaterial, Försök inte lura mig, som särskilt riktar sig till äldre i syfte att öka kunskapen om hur man kan skydda sig mot bedrägerier. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser allvarligt på att äldre personer utsätts för bedrägerier och våld. Det är därför positivt att en särskild utredare har i uppdrag att bl.a. ta ställning till om det straffrättsliga skyddet för äldre och andra särskilt utsatta behöver förstärkas. Uppdraget ska redovisas senast den 24 augusti 2023. Enligt utskottet bör utredningsarbetet inte föregripas. Mot denna bakgrund ser utskottet ingen anledning för riksdagen att göra några sådana tillkännagivanden om att förhindra bedrägerier mot äldre eller att bedrägerier mot äldre ska rubriceras som grova brott som efterfrågas i motionerna 2022/23:1621 (C) och 2022/23:1624 (C). Motionerna avstyrks.

Som framgår ovan är frågan om våld mot äldre kvinnor uppmärksammas i flera sammanhang. Utskottet anser inte att det har framkommit någon omständighet som ger anledning för riksdagen att nu ta något sådant initiativ som motionärerna efterfrågar när det gäller att uppmärksamma äldre kvinnor som utsätts för våld. Motion 2022/23:2139 (S) yrkande 50 avstyrks därför.

Hedersrelaterat våld och förtryck m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. oskuldskontroller, barnäktenskap och minderåriga sambor.

Jämför reservation 21 (S), 22 (MP) och 23 (S).

Motionerna

Nolltolerans mot barnäktenskap

I kommittémotion 2022/23:949 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 33 föreslås att de åtgärder som behövs för att en verklig nolltolerans mot officiella och inofficiella barnäktenskap ska bli verklighet särskilt bör övervägas.

Minderåriga sambor

I kommittémotion 2022/23:881 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2 efterfrågas en analys av problematiken med informella barnäktenskap när det gäller minderåriga sambor.

Oskuldskontroller m.m.

I flera motioner efterfrågas förbud mot och kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsoperationer och oskuldsintyg. I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 52 föreslås ett förbud mot oskuldskontroller, oskuldsoperationer och oskuldsintyg. Ett förslag med samma innebörd framförs i partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 100. I motionerna 2022/23:146 av Lawen Redar (S) och 2022/23:1285 av Aylin Fazelian (S) föreslås att oskuldskontroller och oskuldsoperationer kriminaliseras. I motion 2022/23:1989 av Johanna Rantsi (M) yrkande 1 efterfrågas kriminalisering av oskuldsoperationer. I samma motion yrkande 3 föreslås att den som beställer oskuldskontroller eller oskuldsoperationer ska kunna dömas för att stävja utbredningen av hedersrelaterat våld och förtryck.

Omvändelseterapi

I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 53 föreslås ett förbud mot omvändelseterapi. Fredrik Lundh Sammeli och Johan Büser (båda S) anför i motion 2022/23:807 att omvändelseförsök ska kriminaliseras.

Utomrättsliga rättegångar

Robert Hannah (L) anför i motion 2022/23:725 yrkande 1 att ett förbud mot utomrättsliga kvinnoförnedrande eller hedersrelaterade rättegångar bör utredas.

Kartläggning av pojkars utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck

Robert Hannah (L) anför i motion 2022/23:725 yrkande 2 att pojkars utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck bör kartläggas.

Bakgrund

Gällande rätt

Äktenskapstvång

Enligt 4 kap. 4 c § första stycket brottsbalken döms den som genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har hemvist för äktenskapstvång till fängelse i högst fyra år.

Av andra stycket framgår att detsamma gäller den som på sätt som anges i första stycket förmår någon att ingå en äktenskapsliknande förbindelse, om den ingås enligt regler som gäller inom en grupp och som innebär att parterna betraktas som makar och anses ha rättigheter eller skyldigheter i förhållande till varandra, och innefattar frågan om upplösning av förbindelsen.

Barnäktenskapsbrott

Sedan den 1 juli 2020 finns det en ny straffbestämmelse om barnäktenskapsbrott. Enligt 4 kap. 4 c § tredje stycket brottsbalken döms den som begår en gärning som avses i första eller andra stycket mot en person som inte har fyllt 18 år för barnäktenskapsbrott till fängelse i högst fyra år. För barnäktenskapsbrott döms också den som i annat fall förmår eller tillåter en person som inte har fyllt 18 år att ingå ett äktenskap som är giltigt på sätt som anges i första stycket eller en äktenskapsliknande förbindelse enligt vad som anges i andra stycket. Detta gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam i fråga om omständigheten att den andra personen inte fyllt 18 år.

När det gäller hur straffbestämmelsen om informella barnäktenskap förhåller sig till det faktum att det är tillåtet för barn över 15 år att, med vårdnadshavarens samtycke, leva i en samborelation konstateras i propositionen att en äktenskapsliknande förbindelse innebär längre gående rättsverkningar än ett samboförhållande, såväl personliga som ekonomiska (prop. 2019/20:131 s. 47).

Utländska barnäktenskap

Sedan den 1 januari 2019 kan ett äktenskap inte bli giltigt i Sverige om någon i paret var under 18 år när de gifte sig. I vissa undantagsfall kan dock ett utländskt barnäktenskap fortfarande erkännas. Till att börja med måste båda vara över 18 år när de ansöker om att få äktenskapet registrerat i Sverige. Paret måste också antingen ha gift sig före den 1 januari 2019 eller också ska det finnas synnerliga skäl att erkänna äktenskapet. Synnerliga skäl kan t.ex. vara att det skulle få allvarliga konsekvenser för paret om de inte var gifta längre. Detta bedöms i varje enskilt fall (se 1 kap. 8 a § lagen [1904:26] om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap samt övergångsbestämmelserna till lagen [2018:1973] om ändring i lagen [1904:26] om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap).

Utreseförbud

Det är sedan den 1 juli 2020 möjligt att besluta om utreseförbud som ska skydda barn från att föras utomlands i syfte att ingå barnäktenskap eller att könsstympas (31 a § lagen [1990:52] med särskilda bestämmelser om vård av unga). Ett utreseförbud utgör dels hinder mot att utfärda pass, dels skäl för att återkalla pass (7 a § och 12 § första stycket 10 passlagen [1978:302]). Det är straffbart att föra ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud (45 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga).

En särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv

Den 1 juli 2020 infördes en särskild straffskärpningsgrund som innebär att det vid bedömningen av straffvärdet ska ses som en försvårande omständighet om ett motiv för brottet har varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder (29 kap. 2 § 10 brottsbalken).

Brottet hedersförtryck

Sedan den 1 juni 2022 är hedersförtryck ett brott i brottsbalken och kan ge fängelse i lägst ett och högst sex år (4 kap. 4 e § brottsbalken). Den nya brottsbeteckningen innebär en strängare straffskala för den som upprepat begår vissa brottsliga gärningar mot en person med ett hedersmotiv och där gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Brottet är undantaget kravet på dubbel straffbarhet. Gärningspersonen kan alltså dömas för ett brott i Sverige även om det begås i ett land där gärningen inte är olaglig.

Tidigare utredningar och uppdrag

Uppdrag om att stärka barnhusens kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck

Regeringen gav i juli 2018 Linköpings universitet i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser om hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika

uttrycksformer barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning för landets barnahusverksamheter (S2018/03927/JÄM). Inom ramen för uppdraget skulle Linköpings universitet även samla in och sprida erfarenheter från barnahusverksamheternas utredningsarbete av hedersrelaterad brottslighet. Uppdraget skulle slutredovisas senast den 17 maj 2020. I april 2020 beslutade regeringen att förlänga uppdraget till den 31 januari 2021. Förlängningen berodde på spridningen av det nya coronaviruset. Samtidigt fick universitetet ett utökat uppdrag att samla in och sprida goda exempel på hur kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck omsatts i praktik samt att genomföra insatser för att kunskapen ska få genomslag i verksamheterna. Uppdraget skulle genomföras i samverkan med länsstyrelserna. Linköpings universitet redovisade den 27 januari 2021 Slutrapport av uppdrag om att stärka Barnahusens kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck.

Uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersvåld och förtryck

Vid Länsstyrelsen i Östergötlands län finns det nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Av regeringsbeslut den 22 december 2020 (A2020/02708/JÄM) framgår att regeringen avser att inrätta ett permanent nationellt sektorsövergripande kompetenscentrum vid Länsstyrelsen i Östergötlands län och därför ger länsstyrelsen i uppdrag att förbereda inrättandet av detta. Till det nationella kompetenscentrumets uppgifter ska höra att

- ge råd och vägledning på generell nivå till vuxna, unga och barn som själva är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersvåld samt deras anhöriga
- stödjade kommuners, regioners och statliga myndigheters samordning av insatser till utsatta
- ge råd och förmedla kunskap om hedersvåld till yrkesverksamma
- stödjade kommuner och regioner i deras arbete att kartlägga förekomst av hedersvåld, planera verksamhet samt att införa, följa upp och utvärdera kvalitetssäkrade arbetssätt och metoder för att förebygga hedersvåld och erbjuda stöd till enskilda utsatta
- regelbundet undersöka omfattningen av hedersvåld i Sverige samt utvecklingen av samhällets insatser på området
- samla och sprida kunskap om förebyggande arbete mot hedersvåld liksom långsiktigt stöd baserat på forskning och beprövad erfarenhet
- främja övergripande informationsutbyte mellan nationella myndigheter i frågor om hedersvåld.

Länsstyrelsen i Östergötlands län redovisade i augusti 2021 vilka åtgärder som vidtagits och en plan för det fortsatta arbetet med kompetenscentrumet i rapporten Delredovisning och plan – Uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (2021:15). I mars 2022 redovisade Länsstyrelsen i Östergötlands län Slutredovisning av

uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck – 2022 (2022:18).

Myndighetsgemensamt uppdrag om information och vägledning i arbetet mot hedersrelaterad brottslighet

Genom regeringsbeslut den 17 december 2020 (A2020/02649/JÄM) fick det nationella kompetenssteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län i uppdrag att samordna de gemensamma myndighetsinsatser som beskrivs i uppdraget för att främja tillämpningen av de nya bestämmelser mot hedersrelaterad brottslighet som trädde i kraft den 1 juli 2020. Brottsoffermyndigheten, Linköpings universitet (Barnafrid – Nationellt kunskapscentrum), Polismyndigheten, Socialstyrelsen och Åklagarmyndigheten fick samtidigt i uppdrag att under 2021–2022 genomföra de gemensamma insatser som beskrivs i uppdraget. I beslutet anges bl.a. följande om uppdraget:

Nationella kompetenssteamet ska ta fram information om den nya lagstiftningen och det rättsliga skyddet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Denna del av uppdraget ska genomföras i samverkan med Brottsoffermyndigheten. Uppdraget innefattar att genomföra en målgruppsanalys och att därefter ta fram och sprida information till barn och unga och deras anhöriga. Informationen ska tas fram på lämpliga språk. Motsvarande information ska tas fram och spridas till vuxna som i sitt yrke arbetar med barn och unga. Nationella kompetenssteamet ansvarar efter redovisning av uppdraget för att hålla materialet tillgängligt och uppdaterat.

Under 2021 ska Nationella kompetenssteamet sammanställa ett samordnat stöd i form av en myndighetsgemensam vägledning för personal inom socialtjänst, hälso- och sjukvård, skolväsendet och polis för att förhindra och förebygga att barn lämnar landet för att giftas bort, könsstympas eller utsätts för olika former av hedersrelaterat våld eller tvång. Vägledningen ska också omfatta ovan nämnda aktörers arbete och ansvar när barn och vuxna av sådana skäl blir utsatta utomlands. Vägledningen ska belysa hela samverkanskedjan mellan berörda myndigheter avseende både den förebyggande och den transnationella dimensionen. I uppdraget ingår också att sprida vägledningen till relevanta aktörer. Socialstyrelsen ska ta fram underlag till och kvalitetssäkra de delar av vägledningen som rör socialtjänst, hälso- och sjukvård.

Linköpings universitet, Polismyndigheten, och Åklagarmyndigheten ska i relevanta delar aktivt bistå Nationella kompetenssteamet och Brottsoffermyndigheten i framtagandet av informationsmaterial. Samtliga ovan nämnda myndigheter ska också aktivt bistå Nationella kompetenssteamet i framtagande av den myndighetsgemensamma vägledningen, liksom Socialstyrelsen i dess arbete med underlag till vägledningen. Samråd ska även ske med Enheten för konsulära och civilrättsliga ärenden vid Utrikesdepartementet (UD KC).

Uppdrag att utreda ett utvidgat reseförbud för barn

Regeringskansliet gav i mars 2021 en utredare i uppdrag att analysera och ta ställning till om det, i syfte att motverka att barn far illa, finns behov av att utvidga tillämpningsområdet för utreseförbudet (S2021/02072). Utredaren skulle även ta ställning till hur ett utvidgat tillämpningsområde i så fall bör se

ut. Vidare skulle utredaren analysera och ta ställning till om utreseförbud ska registreras i Polismyndighetens efterlysningsregister samt om det bör vidtas åtgärder för att motverka att ett barn som har utreseförbud kan lämna Sverige med hjälp av ett nationellt identitetskort. Därutöver skulle utredaren analysera och ta ställning till om det ska införas en underrättelseskyldighet för socialnämnder och domstolar i förhållande till Migrationsverket i fråga om utreseförbud. Uppdraget redovisades i maj 2022 i departementspromemorian Ett utvidgat utreseförbud för barn (Ds 2022:9). I promemorian föreslår Regeringskansliet bl.a. att tillämpningsområdet för utreseförbudet utvidgas. Dessutom föreslår Regeringskansliet olika åtgärder för att beslutade utreseförbud ska kunna upprätthållas effektivt samt att straffansvaret för egenmäktighet med barn utvidgas. Utredningen föreslår att lagändringarna i huvudsak ska träda i kraft den 1 juli 2023. Betänkandet har remitterats och remisstiden gick ut den 3 oktober 2022.

Uppdrag till Brottsoffermyndigheten

I Brottsoffermyndighetens regleringsbrev för 2023 får myndigheten i uppdrag att genomföra riktade informationsinsatser till personer i en särskilt utsatt situation, såsom barn och unga samt personer utsatta för hedersrelaterat förtryck. Inom ramen för planeringen av informationsinsatsen ska Brottsoffermyndigheten inhämta kunskap och erfarenheter från Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 28 juni 2024.

Omvändelseterapi

Regeringen gav i mars 2020 i uppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) att kartlägga och sammanställa kunskap om unga hbtq-personers utsatthet för s.k. omvändelseterapi (A2020/01669/MRB).

I rapporten, som redovisades den 1 mars 2022, föreslår MUCF bl.a. att regeringen tillsätter en utredning om ett förbud mot omvändelseförsök av barn och vuxna. Utredningen bör enligt MUCF även utreda behovet av en särskild lag och vilka befintliga lagar som förbjuder eller begränsar vissa former av omvändelseförsök. En utredning bör även få i uppdrag att utarbeta en lämplig definition av omvändelseförsök i en eventuell lagstiftning och utreda hur lagstiftning kan utformas för att vara förenlig med mänskliga rättigheter, inklusive religionsfriheten.

Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Pågående utredning och åtgärdsprogram

Utredningen om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet

Den 3 november 2021 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors

sexualitet (dir. 2021:98). Utredningen tog namnet Utredningen om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet (Ju 2021:16). Genom tilläggsdirektiv, som beslutades den 7 juli 2022, utvidgades uppdraget till att även omfatta en översyn av det nuvarande straffansvaret för s.k. omvändelseförsök (dir. 2022:113). Den 24 november 2022 beslutade regeringen om ytterligare tilläggsdirektiv om att utredaren även, oavsett ställningstagande i sak, ska lämna förslag som innebär en kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsoperationer (dir. 2022:136). Utredningstiden förlängdes och uppdraget ska redovisas samlat senast den 1 juli 2023.

Åtgärdsprogram för att bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023

I december 2021 presenterade regeringen ett åtgärdsprogram med 99 åtgärder för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Flera av åtgärderna är särskilt inriktade på att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.

Tidöavtalet

I Tidöavtalet (s. 28) beskrivs hur Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna i ett samarbetsprojekt om kriminalitet kommer att utarbeta och genomföra politiska reformer för att bekämpa och förebygga brott samt öka tryggheten under valperioden 2022–2026. Under rubriken Breddad och skärpt lagstiftning mot hedersrelaterat förtryck och hedersrelaterade maktstrukturer anføres följande:

Lagstiftning mot hedersrelaterat förtryck ska skärpas, stödet till utsatta förbättras och myndigheternas arbete effektiviseras. Bland annat kriminaliseras kontrollerande beteende, oskuldskontroller, oskuldsoperationer, oskuldsintyg och stämpling och försök till vilseledande till tvångs- äktenskapsresa. Vidare utreds behov av lagändringar i syfte att s.k. omvändelseterapi under hot eller på annat sätt tvinga någon att försöka förändra sin sexuella läggning ska vara förbjudet. Detta ska ske med respekt för grundlagsskyddade fri- och rättigheter, såsom religionsfriheten. Straffskalan för bl.a. hedersförtryck, äktenskapstvång och vilseledande till tvångs äktenskapsresa skärps. Skolans och elevhälsans roll för att motverka hedersrelaterat förtryck ska synliggöras. Insatserna för försvunna barn ska förstärkas och vite ska kunna utdömas för vårdnadshavare som inte medverkar till att barnen återförs. Preskriptionstiden för hedersrelaterade brott mot barn ska förlängas. Äktenskap mellan kusiner ska inte vara tillåtet.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden som berör förhållandet mellan sambolagstiftningen och bestämmelserna om äktenskapstvång och barnäktenskap har vid flera tillfällen behandlats av civilutskottet (se bet. 2020/21:CU6 s.29 f.). Civilutskottet anförde följande:

Utskottet behandlade och avstyrkte ett motsvarande motionsyrkande våren 2020 i betänkande 2019/20:CU17. Som skäl anfördes följande: Utskottet

konstaterar att sambolagen är en skyddslagstiftning som ska bereda ett minimiskydd åt den svagare av två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll. Skyddet inträder när de faktiska förhållandena är sådana som lagen beskriver och alltså utan någon uttrycklig önskan eller viljeförklaring från sambornas sida om detta (till skillnad från ett äktenskap som ju förutsätter en vigsel). Skyddet tar sikte på delning av den gemensamma bostaden och det gemensamma bohaget. Det uppställs inte någon åldersgräns för att det skydd som sambolagen tillhandahåller ska inträda. Däremot uppställer lagen särskilda villkor för att en underårig sambo, eller en underårig blivande sambo, ska kunna avtala om att bodelning inte ska ske eller att viss egendom inte ska ingå i bodelningen. I så fall ska förmyndarens skriftliga medgivande inhämtas.

Som redovisas ovan innehåller den proposition om ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet som nyligen överlämnades till riksdagen förslag om ett nytt brott, barnäktenskapsbrott. Genom det föreslagna nya brottet kriminaliseras s.k. informella äktenskap för den som förmår eller tillåter en underårig person att ingå en äktenskapsliknande förbindelse. En förutsättning är att förbindelsen ingås enligt regler som gäller inom en grupp och som dels innebär att parterna betraktas som makar och anses ha rättigheter eller skyldigheter i förhållande till varandra, dels innefattar frågan om upplösning av förbindelsen. När det gäller frågan hur straffbestämmelsen om informella barnäktenskap förhåller sig till det faktum att det är tillåtet för barn över 15 år att, med vårdnadshavarens samtycke, leva i en samborelation konstateras i propositionen att en äktenskapsliknande förbindelse innebär längre gående rättsverkningar än ett samboförhållande, såväl personliga som ekonomiska.

Utskottet finner mot den redovisade bakgrunden inte skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av det som anförs i motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Riksdagen följde civilutskottets förslag.

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2020/21 föreslog utskottet ett tillkännagivande om att det bör bli brottsligt att låta bli att anmäla eller avslöja äktenskapstvång och barnäktenskap (bet. 2020/21:JuU27 s. 28 f.). Utskottet anförde följande:

Hedersbrottslighet präglas inte sällan av en tystnadskultur i förhållande till myndigheter och polis. En kriminalisering av underlåtenhet att anmäla eller annars avslöja äktenskapstvång och barnäktenskap skulle enligt utskottets mening kunna bidra till att motverka tystnadskulturen. Detta genom att belägga den som har kännedom om det förestående brottet med ett straffansvar. Det skulle synliggöra kollektivets ansvar för att tvångs-äktenskap tillåts, och på sikt bidra till att fler som har kännedom om ett förestående tvångsäktenskap känner sig förpliktade att ingripa eller informera myndigheter om vad som pågår. En sådan åtgärd skulle således kunna ha betydelse för möjligheten att i större utsträckning förebygga att tvångsäktenskap ingås. Vad utskottet nu har anført bör riksdagen ge regeringen till känna.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:345).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 89 f.) anför regeringen att en särskild utredare den 3 november 2021 fick i uppdrag att analysera och ta ställning till om underlåtenhet att anmäla eller på annat sätt avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott bör kriminaliseras och, oavsett ställningstagande i sak, lämna

förslag som innebär en sådan kriminalisering (dir. 2021:98). Efter att regeringen beslutat om tilläggsdirektiv den 24 november 2022 ska uppdraget nu redovisas senast den 1 juli 2023. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat motionsyrkanden om att kriminalisera oskuldskontroller. Vid behandling av motioner från allmänna motionstiden 2018/19 anförde utskottet att det inte var berett att införa en egen brottsrubricering för oskuldskontroller och avstyrkte motionerna (bet. 2018/19:JuU14 s. 24 f.). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:182). När utskottet våren 2020 behandlade liknande motioner hänvisade man till tidigare ställningstagande (bet. 2019/20:JuU23 s. 26). Därefter har utskottet behandlat liknande motioner förenklat.

Utskottet behandlade en motion om att kriminalisera omvandlingsterapi i betänkandena 2017/18:JuU14 (s. 18 f.) och 2018/19:JuU11 (s. 24 f.). Utskottet anförde i båda fallen att det inte var berett att ta något initiativ med anledning av respektive motion. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:240 och rskr. 2018/19:191). När utskottet våren 2022 behandlade liknande motioner vidhöll det sin tidigare inställning (bet. 2021/22:JuU23 s. 20 f.).

Utskottets ställningstagande

Som framkommit ovan togs frågan om hur straffbestämmelsen om informella barnäktenskap förhåller sig till det faktum att det är tillåtet för barn över 15 år att, med vårdnadshavarens samtycke, leva i en samborelation upp i motiven till införandet av barnäktenskapsbrottet. Vidare aviseras i Tidöavtalet att myndigheternas arbete mot hedersrelaterat förtryck ska effektiviseras. Det har enligt utskottets mening inte framkommit någon omständighet som ger utskottet anledning att ta initiativ till några sådana åtgärder som motionärerna efterfrågar vad gäller bl.a. nolltolerans för informella barnäktenskap. Motionerna 2022/23:881 (C) yrkande 2 och 2022/23:949 (SD) yrkande 33 avstyrks.

Utskottet ser allvarigt på att flickor och kvinnor utsätts för oskuldskontroller och att det genomförs oskuldsoperationer och utfärdas oskuldsintyg. Som framgår ovan har en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag som innebär en kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsoperationer. En sådan kriminalisering aviseras även i Tidöavtalet. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att föreslå ett tillkännagivande om detta till regeringen. Utskottet avstyrker därför motionerna 2022/23:146 (S), 2022/23:1285 (S), 2022/23:1989 (M) yrkandena 1 och 3, 2022/23:2139 (S) yrkande 52 och 2022/23:2277 (MP) yrkande 100.

Som framgår ovan är MUCF:s rapport om unga hbtq-personers utsatthet för s.k. omvändelseterapi under beredning inom Regeringskansliet. Utskottet noterar också att det aviserats i Tidöavtalet att man ska utreda behovet av lagändringar i syfte att s.k. omvändelseterapi under hot eller att på annat sätt tvinga någon att försöka förändra sin sexuella läggning ska vara förbjudet.

Utskottet är med anledning av detta inte berett att nu föreslå ett tillkännagivande till regeringen om att kriminalisera omvändelseförsök. Utskottet avstyrker därför motionerna 2022/23:807 (S) och 2022/23:2139 (S) yrkande 53.

Utskottet anser inte att det framkommit tillräckliga skäl för att införa ett förbud mot utomrättsliga kvinnoförnedrande eller hedersrelaterade rättgångar som föreslås i motion 2022/23:725 (L) yrkande 1. Motionsyrkandet avslås.

I motion 2022/23:725 (L) yrkande 2 anförs att pojkars utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck bör kartläggas. Utskottet konstaterar att det nationella kompetenscentrum som har inrättats vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har i uppdrag att regelbundet undersöka omfattningen av hedersvåld i Sverige samt utvecklingen av samhällets insatser på området. Det kommer vidare att ingå att stödja kommuner och regioner i deras arbete att kartlägga förekomst av hedersvåld. Det saknas därför anledning för utskottet att vidta några sådana åtgärder som motionärerna efterfrågar. Utskottet avstyrker därför yrkandet.

Kontaktförbud m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utfärdande av kontaktförbud m.m., fotboja och geografiskt område.

Jämför reservation 24 (S), 25 (C), 26 (C) och 27 (C, MP).

Motionerna

Utfärdande av kontaktförbud m.m.

I flera motioner framförs önskemål om att kontaktförbud ska kunna utfärdas i fler situationer än i dag.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 71 och kommittémotion 2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 26 efterfrågas en utredning om förutsättningarna för ett automatiskt kontaktförbud vid fällande dom för brott i nära relation.

I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 62 föreslås ett utvidgat kontaktförbud som också ska kunna förenas med fotboja som en förstahandsåtgärd. I samma motion yrkande 40 föreslås att kontroll-, stöd- och övervakningsåtgärder byggs ut genom t.ex. kontakt- eller vistelseförbud för den som avtjänat fullt straff. I yrkande 49 i samma motion anförs att när kvinnor tvingas gömma sig måste alla inblandade aktörer samverka på ett sådant sätt att de utsatta kvinnorna får det skydd som krävs.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 65 föreslås restriktionsdom vid återfall i brottslighet.

I kommittémotion 2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 7 anförs att regeringen bör överväga en förenkling av utfärdandet av kontaktförbud.

Helena Vilhelmsson m.fl. (C) föreslår i motion 2022/23:1680 yrkande 3 att kvinnor med skyddad identitet självständigt ska kunna ansöka om kontaktförbud.

Fotboja

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 66 och kommittémotion 2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 21 anförs att elektronisk övervakning, s.k. fotboja, ska användas i samtliga fall av kontaktförbud där det kan fylla en funktion. I samma motioner yrkande 73 och yrkande 28 föreslås att brottsoffer för våld i nära relationer och för hedersbrott ska lämna sitt samtycke för att verkställighet med fotboja ska kunna beviljas.

Geografiskt område

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 72 och kommittémotion 2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 27 föreslås att en utredning ser över begränsning till geografiskt område eller omfattning när det gäller särskilt utvidgat kontaktförbud.

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 114 anförs att kontaktförbud ska kunna gälla ett större geografiskt område.

Bakgrund

Gällande rätt

Lagen om kontaktförbud

Av 1 § lagen (1988:688) om kontaktförbud framgår att en person kan förbjudas att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (kontaktförbud). Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet ska skydda. Vid bedömningen av om det finns en sådan risk ska det särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot någon persons liv, hälsa, frihet eller frid. Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla. I 1 a § nämnda lag finns bestämmelser om möjligheten att meddela kontaktförbud när det gäller den gemensamma bostaden.

Av 2 § första stycket lagen om kontaktförbud framgår att om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annans bostad eller

arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat kontaktförbud). Ett beslut om utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning. Om den mot vilken förbudet avses gälla har överträtt ett kontaktförbud, ska beslutet förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än som följer av första stycket (särskilt utvidgat kontaktförbud). Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Det får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt. Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Särskilt utvidgat kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla.

Av 4 § framgår bl.a. följande. Kontaktförbud ska meddelas för en viss tid, högst ett år. Kontaktförbud när det gäller gemensam bostad får dock meddelas för högst två månader. Ett kontaktförbud när det gäller gemensam bostad får endast förlängas om det finns särskilda skäl och med högst två veckor i taget. Ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning får förlängas med högst tre månader i taget. I övrigt får ett kontaktförbud förlängas med högst ett år i taget.

Av 7 § lagen om kontaktförbud framgår att frågan om kontaktförbud prövas av allmän åklagare och tas upp på begäran av den som förbudet ska skydda eller när det annars finns anledning till det.

Av 24 § samma lag framgår att den som bryter mot ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning döms för överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning till fängelse i högst två år. Den som i övrigt bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till fängelse i högst ett år. I ringa fall ska det dömas till böter.

I 25 § anges att den som har getts ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd döms för hindrande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år.

Fridskränkning

Enligt 4 kap. 4 a § första stycket brottsbalken döms den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4, 6 eller 12 kap. brottsbalken eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud mot en närstående eller tidigare närstående person för grov fridskränkning till fängelse i lägst ett och högst sex år. Om gärningar som anges i första stycket har begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff. En förutsättning för att brottet ska kvalificeras som grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning är att var

och en av gärningarna utgjort ett led i en upprepad kränkning av personens integritet och att gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla.

Pågående utredning

Utredningen om en översyn av kontaktförbudslagstiftningen

Regeringen beslutade den 7 juli 2022 om kommittédirektiv om en översyn av kontaktförbudslagstiftningen (dir. 2022:114, Ju2022:14). En särskild utredare ska se över kontaktförbudslagstiftningen. Syftet med översynen är att säkerställa att lagstiftningen i så hög grad som möjligt tillgodoser intresset av att förebygga och ge skydd till främst kvinnor och barn som är utsatta för våld och andra kränkningar i nära relationer.

Utredaren ska bl.a.

- utvärdera tillämpningen av lagen om kontaktförbud och ta ställning till om lagen är modernt och ändamålsenligt utformad samt om möjligheterna att meddela kontaktförbud bör utvidgas och lämna nödvändiga författningsförslag
- ta ställning till om straffskalorna för barnfridsbrott, grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning bör skärpas och oavsett bedömning i sak lämna nödvändiga författningsförslag
- lämna författningsförslag som tydliggör att anstiftan och medhjälp till brott samt i förekommande fall försök, förberedelse och stämpling till brott kan ingå i de särskilda brotten hedersförtryck och grov fridskränkning respektive grov kvinnofridskränkning.

Regeringen beslutade den 9 mars 2023 om tilläggsdirektiv till utredningen (dir. 2023:36). Utredaren ska nu även

- ta ställning till om det finns ett behov av att förbättra möjligheterna till delgivning av beslut om kontaktförbud, exempelvis genom att tillåta att husrannsakan används för delgivning, och, oavsett ställningstagande i sak, lämna författningsförslag som möjliggör delgivning av beslut om kontaktförbud via husrannsakan
- ta ställning till hur kontaktförbud, med eller utan villkor om elektronisk övervakning, ska kunna användas som ett skydd i en rättsprocess där målsägande, vittnen eller andra förhörspersoner riskerar att hotas eller utsättas för våld
- ta ställning till om det i frågor om kontaktförbud finns behov av att ändra rätten till offentligt biträde för unga förbudspersoner
- lämna nödvändiga författningsförslag
- lämna författningsförslag som innebär att det geografiska området för särskilt utvidgade kontaktförbud, vid en särskilt allvarlig hotbild, utökas kraftigt och ska kunna omfatta hela kommuner eller motsvarande.

Utredningstiden förlängs med sex månader och utredningen ska nu redovisas senast den 7 februari 2024.

Tidöavtalet

I Tidöavtalet (s. 26) beskrivs hur Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna i ett samarbetsprojekt om kriminalitet kommer att utarbeta och genomföra politiska reformer för att bekämpa och förebygga brott samt öka tryggheten under valperioden 2022–2026. Under rubriken Kontaktförbud anføres följande:

För att öka brottsoffrens skydd och rörelsefrihet ska det geografiska området för kontaktförbud utökas kraftigt vid en särskilt allvarlig hotbild, och i vissa fall kunna omfatta hela kommuner eller motsvarande. Möjlighet till husrannsakan för att delge beslut om kontaktförbud ska införas. Fler kontaktförbud, om så krävs med elektronisk övervakning, ska meddelas inför rättegångar för att skydda målsägande och vittnen, även vid brott där unga är inblandade.

Tidigare riksdagsbehandling

Den 22 juli 2021 beslutade regeringen om propositionen Skärpta straff för våld och andra kränkningar i nära relationer (prop. 2020/21:217). I propositionen lämnades bl.a. förslag om att ett utvidgat kontaktförbud ska kunna förenas med villkor om elektronisk övervakning som en förstahandsåtgärd. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2022. Genom de förslag i fråga om kontaktförbud som lämnades i propositionen bedömde regeringen att ett tillkännagivande från allmänna motionstiden 2020/21 var tillgodosett och därmed slutbehandlat. I samband med att propositionen behandlades föreslog utskottet dock flera nya tillkännagivanden till regeringen. Det rörde frågan om elektronisk övervakning av kontaktförbud, utökat geografiskt område för kontaktförbud och en översyn av lagen om kontaktförbud (bet. 2021/22:JuU8 s. 24 f.). Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:39).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 106 f.) anføres bl.a. att regeringen den 7 juli 2022 beslutade att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av kontaktförbudslagstiftningen (dir. 2022:114). I uppdraget ingår att ta ställning till behov, lämplighet och förutsättningar för att utöka möjligheterna att förena samtliga former av kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och att om lämpligt lämna författningsförslag. I uppdraget ingår även att ta ställning till om särskilt utvidgade kontaktförbud ska kunna användas oftare, även som en förstahandsåtgärd, och om det geografiska området för sådana kontaktförbud bör utvidgas, och oavsett ställningstagande i sak lämna nödvändiga författningsförslag som medger detta. Slutligen ingår i uppdraget att utvärdera tillämpningen av lagen om kontaktförbud och ta ställning till om lagen är modernt och ändamålsenligt utformad och om möjligheterna att

meddela kontaktförbud bör utvidgas samt att lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 7 augusti 2023. Punkterna är inte slutbehandlade.

Vid behandling av motioner från allmänna motionstiden 2021/22 föreslog utskottet ett tillkännagivande om utökad användning av kontaktförbud för brottsmisstänkta och deras närstående (bet. 2021/22:JuU26 s. 45 f.). Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 135) anförs att frågan analyseras inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Den 17 mars 2022 beslutade regeringen om proposition 2021/22:196 Ökad kontroll vid verkställighet av fängelse med fotboja. I propositionen lämnades bl.a. förslag om att i viss mån öka möjligheterna för dömda att avtjäna sitt straff med fotboja och att effektivisera handläggningen. Förslaget innebar att Kriminalvården på eget initiativ ska kunna pröva om ett fängelsestraff ska verkställas med fotboja, att Kriminalvården ges rätt att vid verkställighet med fotboja besluta om särskilda föreskrifter om förbud för den dömda att vistas på en särskilt angiven plats eller inom ett särskilt angett område samt att elektroniska hjälpmedel ska få användas för att kontrollera att en föreskrift om t.ex. vistelseförbud följs. Lagändringarna trädde i kraft den 1 oktober 2022. I samband med att propositionen behandlades föreslog utskottet två tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden. Enligt utskottet bör ett brottsoffers samtycke gälla som krav för verkställighet av fängelsestraff med fotboja även i de fall då den dömda personen dömts för våld och hot mellan närstående som inte delar bostad eller som inte har en parrelation, t.ex. vid hedersrelaterade brott. Vidare bör de områden som omfattas av ett vistelseförbud vara större än den omedelbara närheten kring ett brottsoffers bostad (bet. 2021/22:JuU42). Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:434).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 146) anförs att frågan om brottsoffers samtycke vid verkställighet med fotboja analyseras inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad. När det gäller frågan om vistelseförbud m.m. anförs att regeringen den 30 juni 2022 beslutade om direktiv till utredningen Ett förstärkt samhällsskydd och en minskad risk för återfall i brott (dir. 2022:95), som bl.a. ska överväga ändringar inom ramen för påföljdssystemet som innebär utökade eller nya möjligheter att besluta var en dömd person ska vistas eller inte får vistas. Uppdraget ska redovisas senast den 29 december 2023. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan pågår en omfattande översyn av kontaktförbudslagstiftningen. Utredningen om en översyn av kontaktförbudslagstiftningen ska redovisa sitt betänkande senast den 7 februari 2024. Utskottet noterar också att det i Tidöavtalet har aviserats att för att öka brottsoffrens skydd och rörelsefrihet ska det geografiska området för kontaktförbud utökas kraftigt vid en särskilt allvarlig hotbild, och i vissa fall kunna omfatta hela kommuner eller

motsvarande. Utskottet anser att utredningens arbete inte bör föregripas och är mot denna bakgrund inte berett att nu föreslå något nytt tillkännagivande till regeringen om utfärdande av kontaktförbud m.m., fotboja i samband med kontaktförbud och utökat geografiskt område för särskilt utvidgade kontaktförbud. Utskottet avstyrker därför motionerna 2022/23:883 (C) yrkandena 21, 26–28 och 73, 2022/23:958 (SD) yrkande 7, 2022/23:1673 (C) yrkandena 65, 66, 71 och 72, 2022/23:1680 (C) yrkande 3, 2022/23:2139 (S) yrkandena 40, 49 och 62 och 2022/23:2277 (MP) yrkande 114.

Stärkt skydd till brottsoffer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. stärkt skydd till brottsoffer, stöd till våldsutsatta i nära relationer och stöd till brottsoffer när gärningspersonen är under 15 år samt om kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter.

Jämför reservation 28 (S), 29 (C), 30 (C), 31 (C), 32 (MP), 33 (C), 34 (V, C, MP), 35 (S), 36 (C), 37 (MP) och 38 (V).

Motionerna

Stärkt skydd till brottsoffer

I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 69 framhålls att brottsoffers behov av stöd måste stå i centrum. I kommittémotion 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 38 anförs att brottsoffer över hela landet ska ha rätt till stöd. Niels Paarup-Petersen (C) anför i motion 2022/23:359 yrkande 18 att skyddet för brottsoffer bör stärkas.

Stöd till våldsutsatta i nära relationer

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 52 och kommittémotion 2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 7 föreslås att den som är våldsutsatt och gör en anmälan om brott i nära relation ska få brottsofferstöd inom ett dygn från polisanmälan.

Stöd till hatbrottsoffer

I kommittémotion 2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 23 anförs att kapaciteten hos civilsamhällesorganisationer som stöttar hatbrottsoffer bör stärkas.

Stärkta rättigheter för personer utsatta för sexualbrott

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 83 föreslås att rättigheterna stärks för personer utsatta för sexualbrott. Enligt motionärerna ska det inte vara möjligt att köpa samtycke till samlag.

Stöd till sexualbrottsoffer

I kommittémotion 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 32 föreslås att sexualbrottsoffer i hela landet ska ha rätt till särskilt anpassat stöd.

Målsägandestatus vid sexköpsbrott

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 104 och kommittémotion 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 53 föreslås att offer för köp av sexuell tjänst ska tillerkännas brottsofferstatus.

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 84 anförs att den som utsätts för sexköp eller kommersiell sexuell exploatering ska betraktas som brottsoffer.

Offer för köp av sexuell tjänst

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 108 och kommittémotion 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 57 efterfrågas uppsökande arbete online för att identifiera och erbjuda stöd till sexköpsoffer.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 109 och kommittémotion 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 59 föreslås förebyggande insatser mot sexuell exploatering i syfte att minska efterfrågan på sexuella tjänster.

I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 64 anförs att de människor som sysslar med människohandel ska straffas och att kvinnor som är offer för prostitution ska ges det stöd som de behöver.

Stöd till brottsoffer när gärningspersonen är under 15 år

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 88 föreslås att brottsoffer i ärenden där förövaren är under 15 år ska få ett bättre juridiskt stöd under processen.

Kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter

I partimotion 2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 12 anförs att regeringen bör göra en översyn av livsvillkoren för de kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter i syfte att förbättra deras situation.

Bakgrund

Bestämmelser till stöd för brottsoffer

Av 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) framgår att det till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och hans eller hennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Vidare ansvarar socialnämnden för att ett barn som utsatts för brott och barnets närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. Det finns en långtgående informationsskyldighet gentemot ett brottsoffer. Detta regleras bl.a. i förundersökningskungörelsen (1947:948). Exempelvis ska brottsoffret informeras om rätten till målsägandebiträde och stödperson, möjligheterna att begära skadestånd och få ersättning enligt brottskadlagen samt möjligheten att ansöka om rättshjälp och kontaktförbud (13 a §). Enligt 13 b § ska brottsoffret så snart som möjligt tillfrågas om han eller hon vill bli underrättad om beslut om att en förundersökning inte ska inledas eller att en inledd förundersökning har lagts ned, beslut om att åtal inte ska väckas, tidpunkt och plats för sammanträden i rätten och en dom eller ett slutligt beslut i målet. Vidare ska brottsoffret informeras när en gripen, anhållen eller häktad misstänkt person avviker eller om frihetsberövandet hävs (13 c §).

Vid brott mot person har målsäganden, enligt 35 § fängelseförordningen (2010:2010), rätt att tillfrågas om han eller hon vill få viss information om en person som tagits in på en anstalt. Informationen ska förmedlas av Kriminalvården, och den handlar om på vilken anstalt den intagne är placerad och om den intagne förflyttas samt får permission eller frigges. En målsägande kan också ha rätt att bli informerad om den intagne rymmer, fritas eller uteblir efter en permission. Målsägandens rätt till information gäller inte i vissa fall, t.ex. om en underrättelse kan befaras medföra fara för den intagnes liv eller hälsa.

Enligt 36 § ska en underrättelse enligt 35 § lämnas i lämplig tid och utformas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

EU:s brottsofferdirektiv och dess behandling i riksdagen

Den 25 oktober 2012 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF (brottsofferdirektivet). Direktivet trädde i kraft den 15 november 2012 och skulle vara genomfört i svensk rätt senast den 16 november 2015. I betänkande 2014/15:JuU21 Genomförande av brottsofferdirektivet behandlade utskottet proposition 2014/15:77 Genomförande av brottsofferdirektivet och åtta motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. Regeringens bedömning i propositionen var att det endast

krävdes ett fåtal lagändringar för att genomföra direktivet i svensk rätt eftersom de flesta åtagandena i direktivet uppfylls av gällande rätt. Utskottet ställde sig bakom de förslag som lämnades i propositionen och föreslog att riksdagen skulle avslå motionerna. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2014/15:258).

Uppdrag till Brottsoffermyndigheten

Av Brottsoffermyndighetens regleringsbrev för 2023 framgår att myndigheten har i uppdrag att kartlägga vilket stöd som ges till brottsoffer i Sverige idag samt att föreslå en modell för regelbunden uppföljning av vilket stöd och bemötande brottsoffer får från myndigheter och andra aktörer. Inom ramen för uppdraget ska myndigheten ta fram en plan för hur myndigheten kan utveckla rollen som informations- och kunskapscentrum för brottsofferfrågor samt vidta åtgärder i syfte att åstadkomma ett likvärdigt och kvalitativt stöd till brottsutsatta i hela landet. En delredovisning av uppdraget i form av en plan med åtgärder för hur myndigheten kan utveckla rollen som informations- och kunskapscentrum för brottsofferfrågor ska lämnas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 29 september 2023. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 28 juni 2024.

Brottsoffermyndigheten har även i uppdrag att utreda förutsättningarna för en nationell brottsofferportal. Myndigheten ska utreda förutsättningarna för ett kostnadseffektivt inrättande av en s.k. brottsofferportal, dvs. ett gemensamt nationellt onlineinformationsverktyg för att underlätta tillgången till hjälp och stöd för fysiska och juridiska personer som har lidit skada till följd av brott som begåtts genom missbruk av personuppgifter. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 26 maj 2023.

Riksrevisionens granskning av Polismyndighetens information till brottsutsatta

Riksrevisionen har granskat Polismyndighetens information till brottsutsatta. Den 15 juni 2021 presenterades rapporten Effektiviteten i Polismyndighetens arbete med information till brottsutsatta (RiR 2021:20). I rapporten anges bl.a. följande:

Varje år ska Polismyndigheten informera omkring en miljon brottsutsatta personer om deras rättigheter, vilka stöd de kan få och hur deras pågående ärenden fortskrider. Det innebär att många medarbetare behöver informera brottsutsatta i många olika typer av situationer. Riksrevisionen har granskat effektiviteten i Polismyndighetens arbete med information till brottsutsatta.

Granskningen fokuserar på om den interna styrningen och stödet för hur brottsutsatta ska informeras är effektiva och om de bygger på ändamålsenliga analyser.

Granskningen visar att det finns flera brister som gör att arbetet inte är så effektivt som det skulle kunna vara. Bristerna handlar till stor del om att Polismyndigheten har gett olika kategorier av medarbetare viktiga

informationsuppgifter som inte är anpassade till de som ska utföra dem och som inte matchas av bra stöd. Därtill saknar myndigheten viktiga underlag för att kunna utveckla sitt arbete med att informera brottsutsatta.

Riksrevisionen rekommenderar Polismyndigheten att följa upp och utvärdera i vilken utsträckning och hur medarbetare informerar brottsutsatta. Polismyndigheten bör även utvärdera, anpassa och utveckla stödet till olika kategorier av medarbetares olika förutsättningar. Polismyndigheten bör också se över utbildningarna för operatörer på Polisens kontaktcenter och för civilanställda receptionister. Vidare bör myndigheten införa rutiner med tydlig ansvarsfördelning som säkerställer att brottsutsatta får den information de behöver under hela ärendets gång.

Regeringen överlämnade hösten 2021 Riksrevisionens rapport om effektiviteten i Polismyndighetens arbete med information till brottsutsatta till riksdagen (skr. 2021/22:57) Vid beredningen av denna anförde utskottet följande (bet. 2021/22:JuU12 s. 9 f.):

Utskottet instämmer i regeringens uppfattning att det är viktigt att brottsutsatta får den information de har rätt till, för att säkerställa att den som har utsatts för brott får adekvat stöd och skydd men också för att förbättra förutsättningarna för att denne ska vilja medverka i utredningen av brottet. Brottsförebyggande rådets Nationella trygghetsundersökning visar dock att endast en tredjedel av de brottsutsatta är nöjda med den information som lämnas i det egna ärendet av Polismyndigheten.

Riksrevisionens samlade slutsats av granskningen är att det finns flera brister som gör att Polismyndighetens arbete inte är så effektivt som det skulle kunna vara. Utskottet delar denna uppfattning och ser allvarligt på de brister i Polismyndighetens arbete som har framkommit i granskningen. Utskottet vill understryka att detta ytterst är en fråga om förtroende för rättsväsendet i stort och därför måste prioriteras högt av myndigheten. Utskottet anser i likhet med Polismyndigheten att rekommendationerna som Riksrevisionen har lämnat är relevanta. Utskottet välkomnar att Polismyndigheten behandlar rekommendationerna inom ramen för en större intern översyn av hur myndigheten arbetar med brottsutsatta.

Utskottet ser positivt på de åtgärder som redan har vidtagits och noterar särskilt att förbättringar har genomförts i utbildningen för flera yrkeskategorier och att förändringar har gjorts när det gäller hanteringen av informationsbrevet Till dig som utsatts för brott. När det gäller rekommendationen om att införa rutiner med tydlig ansvarsfördelning som säkerställer att brottsutsatta får den information de behöver under hela ärendets gång, anges i skrivelsen att Polismyndigheten anser att sådana rutiner redan finns men att de behöver genomföras bättre, vilket myndigheten kommer att arbeta med framöver. Utskottet noterar att regeringen har för avsikt att särskilt följa upp detta arbete. Enligt utskottets mening är dock detta inte tillräckligt. Att det finns brister när det gäller Polismyndighetens information till brottsutsatta har varit nästan en längre tid och riksdagen har, på utskottets förslag, riktat flera tillkännagivanden till regeringen om detta. Mot den bakgrunden menar utskottet att det är angeläget att regeringen nu tar samtliga fyra rekommendationer från Riksrevisionen på allvar. Utskottet anser därför att regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att Polismyndighetens arbete med information till brottsutsatta förbättras i enlighet med rekommendationerna i Riksrevisionens rapport.

Det som utskottet nu har anförat bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:144).

Stöd till hatbrottsoffer

Den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott beslutades av regeringen 2016. Planens övergripande mål är ett mer strategiskt, effektivt och samlat arbete i dessa frågor. Den utgör en grund och en inriktning för arbetet mot rasism och hatbrott inom de särskilt viktiga strategiska områden som identifieras:

- mer kunskap
- utbildning och forskning
- förbättrad samordning och uppföljning
- civila samhället; ökat stöd och fördjupad dialog
- förstärkt förebyggande arbete på nätet
- ett mer aktivt rättsväsen

Planen har inget slutdatum och ett stort antal insatser mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott har beslutats och genomförts sedan dess tillkomst för över sex år sedan. Forum för levande historia ansvarar för samordning och uppföljning av arbetet med planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott och lämnar årligen en samlad rapport om arbetet till regeringen.

Regeringen beslutade den 30 juni 2022 att Statskontoret att följa upp och analysera den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Statskontoret ska senast den 15 juni 2023 redovisa uppdraget till regeringen (Arbetsmarknadsdepartementet).

Brottsoffermyndigheten deltog under 2020 och 2021 i det EU-finansierade projektet Estar – Enhancing Stakeholder Awareness and Resources for Hate Crime Victim Support. Syftet med projektet var att bidra till bättre stöd och bemötande av hatbrottsoffer i Europa.

Uppdrag om förstärkt arbete mot prostitution och människohandel

Regeringen beslutade den 23 juni 2021 att ge i uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten att stärka arbetet mot prostitution och människohandel. Uppdraget är ett tillägg till uppdraget att arbeta mot prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck (A2020/02655, A2020/02621). I tilläggsuppdraget ingår att stärka det förebyggande arbetet och göra insatser för att säkra stöd och skydd till utsatta inom prostitution och människohandel i form av ökat kompetensstöd och förstärkning av regionkoordinatorerna. Jämställdhetsmyndigheten ska även fördela medel till det nationella stödprogrammet som drivs av Plattformen Civila Sverige mot Människohandel samt vid behov öka bidraget till återvändandeprogrammet som drivs av FN:s migrationsorgan Internationella organisationen för migration. Tilläggsuppdraget slutredovisades den 31 mars 2022 med rapporten Förstärkt arbete mot prostitution och människohandel (2022:12).

Jämställdhetsmyndigheten fick i regleringsbrevet för 2022 ett förnyat uppdrag med samma innehåll som skulle delredovisas senast den 15 mars 2023 och slutredovisas senast den 15 mars 2024 (A 2021/02396, A 2021/02318). Det arbete som har påbörjats inom det aktuella uppdraget kommer därmed kunna fortsätta, vidareutvecklas och i vissa delar även utvärderas fram till 2024.

Offer för köp av sexuella tjänster

I regeringens proposition 2010/11:77 Skärpt straff för köp av sexuell tjänst gjorde regeringen bedömningen att det inte fanns behov av att ändra reglerna om målsägande eller vittnen i rättegångsbalken. Regeringen konstaterade att frågan om den som utför en sexuell tjänst bör anses vara målsägande eller vittne i ett mål om brott mot förbudet mot köp av sexuell tjänst behandlades i utredningsbetänkandet Förbud mot köp av sexuell tjänst – En utvärdering 1999–2008 (SOU 2010:49) som en del av utvärderingen av förbudet mot köp av sexuell tjänst. Utredningen lämnade inte något förslag till lagändring i denna del. Vidare anförde regeringen bl.a. följande (s. 14 f.):

Placeringen av ett brott i ett visst kapitel i brottsbalken avgör inte frågan om en person har ställning som målsägande eller inte. Som konstaterats i föregående avsnitt kan köp av sexuell tjänst utgöra såväl ett brott mot person som ett brott mot allmän ordning. Därmed kan, såsom också utredningen funnit, den som utfört en sexuell tjänst vara att anse som målsägande i ett mål om brott mot förbudet mot köp av sexuell tjänst. Avgörande för om så är fallet är enligt 20 kap. 8 § fjärde stycket rättegångsbalken om brottet begåtts mot den personen eller om hon eller han blivit förnärad eller lidit skada av brottet. Som några remissinstanser pekat på kan en prövning utifrån dessa förutsättningar vara besvärlig. Problematiken är emellertid inte unik för brott mot förbudet mot köp av sexuell tjänst utan uppkommer även vid andra brottstyper, t.ex. koppleri. Eftersom definitionen av målsägandebegreppet i 20 kap. 8 § fjärde stycket rättegångsbalken gäller för alla brottstyper skulle en ändring av begreppet vid köp av sexuell tjänst kräva en allmän översyn av denna bestämmelse. Någon sådan översyn är dock inte påkallad och inte heller möjlig inom ramen för detta lagstiftningsärende. Regeringen delar därmed utredningens bedömning att frågan om en person som utfört en sexuell tjänst har ställning som målsägande eller vittne vid köp av sexuell tjänst måste prövas och avgöras i varje enskilt fall. Regeringen finner därför inte skäl att göra några ändringar när det gäller frågor om målsägande och vittnen.

I utredningsbetänkandet Ett starkt straffrättsligt skydd mot köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, m.m. (SOU 2016:42) anfördes följande i fråga om status som målsägande i brottmålsprocessen (s. 105 f.):

I mål om köp av sexuell tjänst har det ansetts att den som utfört en sexuell tjänst kan vara att betrakta som målsägande. Avgörande för om så är fallet är enligt 20 kap. 8 § fjärde stycket RB om brottet begåtts mot den personen eller om hon eller han blivit förnärad eller lidit skada av brottet. Frågan om en person som utfört en sexuell tjänst har ställning som målsägande eller vittne vid köp av sexuell tjänst måste alltså prövas och avgöras i varje enskilt fall.

Vad gäller frågan om målsägandebitråde är utgångspunkten att ett sådant biträde förordnas för brott enligt 6 kap. brottsbalken (jfr 1 § lagen [1988:609] om målsägandebitråde).

En jämlik och kunskapsbaserad hälso- och sjukvård för personer som har utsatts för sexuellt våld

Den 9 mars 2023 beslutade regeringen att ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att göra insatser för att stödja en jämlik och kunskapsbaserad vård för personer som har utsatts för sexuellt våld.

Socialstyrelsen ska

- fördjupat kartlägga och analysera hälso- och sjukvården för personer som har utsatts för sexuella övergrepp och sexuellt våld och föreslå ändamålsenliga och kostnadseffektiva insatser för att utveckla vården
- analysera behovet av en nationell stödfunktion samt analysera behovet av och ta fram kunskapsstöd och utbildningsinsatser för hälso- och sjukvården; resultatet av uppdraget ska bidra till ett stärkt och enhetligt arbete i hela landet
- hämta in synpunkter från berörda huvudmän, professions- och patientorganisationer samt Sveriges Kommuner och Regioner och andra relevanta civilsamhällesorganisationer.

Uppdraget ska delredovisas senast den 1 december 2023 och slutredovisas senast den 15 december 2024.

Stöd till offer för unga gärningsmän

Barn som inte har fyllt 15 år och som misstänks för brott kan bli föremål för en brottsutredning enligt bestämmelserna i 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

När ett barn under 15 år misstänks för brott och en § 31-utredning inleds, har barnet, under vissa förutsättningar, rätt till ett juridiskt biträde. Någon motsvarande rätt finns enligt gällande rätt inte för en målsägande.

I betänkandet Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1) anges att behovet av hjälp och stöd för en målsägande inte regelmässigt kan sägas vara mindre om han eller hon har utsatts för ett brott som begåtts av en person under 15 år än med om gärningspersonen var straffmyndig. I betänkandet föreslås därför att målsägandens rätt till ett målsägandebitråde enligt lagen (1988:609) om målsägandebitråde respektive till en särskild företrädare för barn enligt lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn ska gälla även vid § 31-utredningar.

Regeringen beslutade den 9 mars 2023 om propositionen Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (prop. 2022/23:78). I propositionen föreslår regeringen bl.a. att ett målsägandebitråde eller en särskild företrädare för barn ska kunna förordnas för målsäganden när den som misstänks ha begått

brottet är under 15 år. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023 och behandlas i betänkande 2022/23:JuU21.

Uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter

Regeringen gav i april 2021 Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn. Syftet med uppdraget är att öka kännedomen om gällande lagstiftning samt belysa livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter.

Jämställdhetsmyndigheten delredovisade uppdraget till regeringen den 31 mars 2022 med rapporten Skyddade personuppgifter – oskyddade personer (2022:10). I rapporten anförs bl.a. följande:

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att målgruppen våldsutsatta kvinnor och barn behöver få tydligare information inför ansökan om skyddade personuppgifter. I ett akut skede kan det vara svårt för våldsutsatta kvinnor att ta till sig information om skillnaden mellan olika skyddsnivåer, och vilka konsekvenser det innebär att leva med olika typer av skydd. Det långsiktiga stödet efter att skyddade personuppgifter beviljats måste förbättras och utvecklas. Att bevilja skyddade personuppgifter innebär inte att hotet undanröjs, utan att personen ställs inför nya svårigheter och problem i vardagen. För att kvinnor och barn ska få möjlighet att återhämta sig från konsekvenserna av våldet och återgå till ett normalt liv, måste myndigheter tillhandahålla ett utökat och långsiktigt stöd. Det krävs ökad kunskap hos myndigheter och andra aktörer som möter personer som lever med skyddade personuppgifter för att inte riskera att skyddade personuppgifter röjs. Det krävs att rutiner och riktlinjer uppdateras och implementeras. Umgänge med den våldsutövande pappan när barnet befinner sig på skyddat boende är problematiskt. Att domstolar beslutat om umgänge med den pappa som utövat våld är högst olämpligt. Barns rättigheter behöver stärkas och tillvaratas i högre grad i ärenden som rör skyddade personuppgifter.

Jämställdhetsmyndigheten gav i rapporten även rekommendationer för långsiktigt arbete och kommer inom ramen för det förlängda uppdraget att fortsätta att sprida kunskap, information och stödmaterial. En långsiktig plan om hur stödet till målgruppen kan utvecklas och följas över tid kommer också att presenteras. Jämställdhetsmyndigheten ska slutredovisa uppdraget senast den 31 mars 2023.

Tidöavtalet

I Tidöavtalet (s. 28) beskrivs hur Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna i ett samarbetsprojekt om kriminalitet kommer att utarbeta och genomföra politiska reformer för att bekämpa och förebygga brott samt öka tryggheten under valperioden 2022–2026. Under rubriken Stöd och information till utsatta anförs följande:

Ökade insatser ska göras för att brottsoffer och potentiella brottsoffer ska ha full kännedom om sina rättigheter och om möjligheter till hjälp och

stöd. Riktade insatser ska ske till personer i en särskilt utsatt situation, såsom barn och unga, äldre samt personer utsatta för hedersrelaterat förtryck.

Tidigare riksdagsbehandling

I december 2017 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att förbättra polisens återkoppling till brottsutsatta (bet. 2017/18:JuU1 s. 136, rskr. 2017/18:92). I skrivelse 2021/22:75 (s. 52 f.) redogör regeringen för arbetet med tillkännagivandet och anför att punkten inte är slutbehandlad.

Vid behandlingen av motioner från allmänna motionstiden 2019/20 avstyrkte utskottet ett flertal motionsyrkanden om brottsoffer (bet. 2019/20:JuU29 s. 43 f.). Utskottet konstaterade bl.a. att det förutom genomförandet av brottsofferdirektivet hade vidtagits ett flertal åtgärder från rättsväsendets sida för att stärka stödet till brottsoffer. Det var därför inte nödvändigt med något initiativ från utskottets sida med anledning av motionsyrkanden om stärkt skydd för brottsoffer. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:233).

När det gäller frågan om återkoppling från polisen till brottsoffer hänvisade utskottet till att Riksrevisionen hade inlett en granskning av polisens information till brottsutsatta. Utskottet ansåg därför att det inte fanns skäl att ställa sig bakom motionsyrkanden om detta. Riksdagen följde utskottets förslag.

Vid behandling av motioner från allmänna motionstiden 2020/21 föreslog utskottet ett tillkännagivande om en översyn av stödet till brottsoffer och inrättande av en koordinerande funktion samt ett tillkännagivande om polisens återkoppling till brottsoffer (bet. 2020/21:JuU27 s. 57 f.). Utskottet anförde följande:

Det är viktigt att samhället stöder brottsoffer, särskilt de som utsatts för grov brottslighet, och deras anhöriga, t.ex. anhöriga till våldsdödade. I dag kan det emellertid vara svårt för den enskilde att få en helhetsbild över vilket stöd som finns för brottsoffer. Mot bakgrund av att många brottsoffer inte vet vart de ska vända sig för att få stöd och eftersom en brottsutsatt kan behöva flera olika typer av stöd samtidigt bör det enligt utskottets mening inrättas en koordinerande funktion. Det behöver även göras en total översyn av stödet till brottsoffer. I detta sammanhang är det även viktigt att säkerställa att gärningsmän inte kommer undan sitt skadeståndsansvar. Vad utskottet nu har anförut bör riksdagen ge regeringen till känna.

Mot förslaget reserverade sig ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Reserverna anförde följande (s. 101):

Förutom genomförandet av brottsofferdirektivet har det vidtagits ett flertal åtgärder från rättsväsendets sida för att stärka stödet till brottsoffer. Det pågår arbete på området och det är således en uppmärksam fråga. Mot den bakgrunden finns det enligt vår mening inte anledning för riksdagen att nu ta några sådana initiativ till en översyn av stödet till brottsoffer samt inrättande av en koordinerande funktion som motionärerna efterfrågar.

Riksdagen biföll reservationen (rskr. 2020/21:345).

Vid behandlingen av motioner från allmänna motionstiden 2020/21 föreslog utskottet även ett tillkännagivande om polisens återkoppling till brottsoffer (bet. 2020/21:JuU27 s. 57 f.). Utskottet anförde följande:

Den som har utsatts för ett brott ska få den information som behövs med anledning av brottet samt om vilket stöd som finns tillgängligt. Polisen har redan i dag en viss skyldighet att bistå med information, men utskottet ser ett behov av att ytterligare förbättra informationen och ge tydligare återkoppling om utredningen. Om en förundersökning läggs ned ska polisen tydligt redogöra för vilka åtgärder som vidtagits och motiven till att ärendet läggs ned. Vad utskottet nu har anført bör riksdagen ge regeringen till känna.

Mot förslaget reserverade sig ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Reservanterna anförde följande (s. 102):

Vi delar motionärernas uppfattning att den som har utsatts för ett brott ska få den information som behövs med anledning av brottet samt om vilket stöd som finns tillgängligt. Polisen har redan i dag en skyldighet att bistå med information. Som framgår ovan har Riksrevisionen inlett en granskning av polisens information till brottsutsatta. Mot den bakgrunden finns det enligt vår mening inte anledning för riksdagen att nu ta något sådant initiativ om polisens återkoppling till brottsoffer som motionärerna efterfrågar.

Riksdagen biföll reservationen (rskr. 2020/21:345).

I samband med behandlingen av proposition 2018/19:157 Straffrättsliga åtgärder mot utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om målsägandestatus för brottet köp av sexuell tjänst (bet. 2019/20:JuU7 s. 12). Utskottet noterade att gällande rätt ger utrymme för att bedöma detta och fann därför inte skäl att vidta någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:36). Utskottet har flera gånger därefter behandlat liknande motionsyrkanden, senast våren 2022, och då vidhållit sin tidigare uppfattning (bet. 2021/22:JuU26 s. 15 f).

Vid behandlingen av motioner från allmänna motionstiden 2021/22 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om bl.a. livsvillkoren för kvinnor med skyddade personuppgifter och att brottsoffer ska ha möjlighet till juridiskt stöd även när den misstänkta gärningspersonen är under 15 år (bet. 2021/22:JuU26 s. 47 f.). Utskottet konstaterade bl.a. att Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att öka kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn, samt att det i betänkandet Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1) föreslås att målsägandens rätt till ett målsägandebiträde även ska gälla när den som misstänks är under 15 år. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan klargjordes det i samband med att brottsofferdirektivet genomfördes i svensk rätt att den som har utsatts för brott så snart som möjligt ska få information om vilka skyddsåtgärder som finns och om möjligheten till alternativt boende. Vidare ska Polismyndigheten göra en individuell skyddsbedömning för att fastställa om målsäganden har behov av särskilda skyddsåtgärder. Utskottet noterar också att det i Tidöavtalet aviserats att ökade insatser ska göras för att brottsoffer och potentiella brottsoffer ska ha full kännedom om sina rättigheter och om möjligheter till hjälp och stöd. Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att föreslå några sådana tillkännagivanden om stärkt skydd för brottsoffer som efterfrågas i motionerna 2022/23:359 (C) yrkande 18, 2022/23:863 (C) yrkande 38 och 2022/23:2139 (S) yrkande 69. Motionerna avstyrks.

I motionerna 2022/23:883 (C) yrkande 7 och 2022/23:1673 (C) yrkande 52 föreslås att den som är våldsutsatt och gör en anmälan om brott i nära relation ska få brottsofferstöd inom ett dygn från polisanmälan. Utskottet konstaterar att målsättningen i den nationella strategin för att bekämpa och förebygga mäns våld mot kvinnor – att uppnå en förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn – innefattar ett stärkt brottsofferstöd (se avsnittet Våld i nära relationer s. 16 f.). Utskottet ser mot denna bakgrund inte anledning till att ta något sådant initiativ som föreslås i motionerna och motionsyrkandena avstyrks därför.

I motion 2022/23:1882 (C) yrkande 23 efterfrågas en förstärkt kapacitet hos civilsamhällsorganisationer som stöttar hatbrottsoffer. Utskottet noterar, som framgår ovan, att regeringen beslutat att Statskontoret ska följa upp och analysera den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. I den nationella planen ingår bl.a. det civila samhället som en del i inriktningen av arbetet mot rasism och hatbrott. Statskontoret ska senast den 15 juni 2023 redovisa uppdraget till regeringen. Utskottet är med anledning av detta inte berett att nu rikta ett tillkännagivande till regeringen i denna fråga. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom motionärernas förslag i motion 2022/23:2277 (MP) yrkande 83 om att stärka rättigheterna för personer som utsatts för sexualbrott genom att i bestämmelsen om våldtäkt i 6 kap. 1 § brottsbalken lägga till ersättning som en omständighet som innebär att en person aldrig kan anses frivilligt delta i ett samlag. Motionsyrkandena avstyrks därför.

I motion 2022/23:864 (C) yrkande 32 föreslås att sexualbrottsoffer i hela landet ska ha rätt till särskilt anpassat stöd. Utskottet konstaterar att Polismyndigheten ansvarar för att lämna information till brottsoffer och att även socialnämnden ska verka för att de som har utsatts för brott får stöd och hjälp. Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att föreslå något tillkännagivande till regeringen. Motionsyrkandet avstyrks därför.

När det gäller frågan om målsägandestatus för offer för köp av sexuell tjänst vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning. Utskottet avstyrker därmed

motionerna 2022/23:863 (C) yrkande 53, 2022/23:1673 (C) yrkande 104 och 2022/23:2277 (MP) yrkande 84.

I motionerna 2022/23:863 (C) yrkande 57 och 2022/23:1673 (C) yrkande 108 efterfrågas uppsökande arbete online för att identifiera och erbjuda stöd till sexköpsoffer. Utskottet, som noterar att Jämställdhetsmyndigheten har fått i uppdrag att stärka sitt förebyggande arbete och göra insatser för att säkra skydd och stöd till utsatta inom prostitution och människohandel, är inte berett att ställa sig bakom det begärda tillkännagivandet och avstyrker motionsyrkandena.

I motionerna 2022/23:863 (C) yrkande 59 och 2022/23:1673 (C) yrkande 109 föreslås förebyggande insatser mot sexuell exploatering för att minska efterfrågan på sexuella tjänster. Utskottet noterar att regeringen har avsatt medel under 2021–2023 genom uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten för att stärka arbetet mot sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel. Utskottet är därför inte berett att ställa sig bakom de begärda tillkännagivandena och avstyrker motionerna.

Utskottet ser inte heller anledning att ta initiativ med anledning av förslaget om att de människor som sysslar med människohandel ska straffas och kvinnor som är offer för prostitution ska ges det stöd de behöver. Utskottet avstyrker därmed motion 2022/23:2139 (S) yrkande 64.

I motion 2022/23:2277 (MP) yrkande 88 föreslås att brottsoffer i ärenden där förövaren är under 15 år ska få ett bättre juridiskt stöd under processen. Som framgår ovan beslutade regeringen den 9 mars 2023 om propositionen Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott. I propositionen föreslår regeringen bl.a. att ett målsägandebiträde eller en särskild företrädare för barn ska kunna förordnas för målsäganden när den som misstänks ha begått brottet är under 15 år. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023 och behandlas i betänkande 2022/23:JuU21. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att nu föreslå något nytt tillkännagivande till regeringen i denna fråga. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Regeringen har, som framgår ovan, gett i uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten att öka kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn. Jämställdhetsmyndigheten har i sin delredovisning pekat på brister och gett rekommendationer för långsiktigt arbete. Myndigheten ska slutredovisa uppdraget senast den 31 mars 2023. Mot bakgrund av Jämställdhetsmyndighetens arbete finns det enligt utskottet inte anledning för riksdagen att göra ett sådant tillkännagivande till regeringen som begärs i motion 2022/23:1217 (V) yrkande 12 om en översyn av livsvillkoren för de kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Stöd till journalister, förtroendevalda m.fl.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om stöd till medier och utsatta journalister, stöd till förtroendevalda som utsätts för hot, stärkt medarbetarskydd inom socialtjänsten m.m.

Jämför reservation 39 (C) och 40 (C).

Motionerna

Stöd till medier och utsatta journalister

I flera motioner efterfrågas ett förbättrat stöd till medier och utsatta journalister. I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 18 och kommittémotionerna 2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 6 och 2022/23:862 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 4 anförs att Brå bör ges ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta medierna i att hantera och anmäla hot och trakasserier.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 20 och kommittémotionerna 2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 7 och 2022/23:862 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 5 föreslås att brottsofferjourenas kapacitet att stötta utsatta journalister ska förbättras.

Stöd till förtroendevalda som utsätts för hot

I kommittémotion 2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 35 anförs att förtroendevalda som utsätts för hot, hat och trakasserier bör få bättre stöd.

Stärkt medarbetarskydd inom socialtjänsten m.m.

Eva Lindh (S) anför i motion 2022/23:152 att det bör övervägas om medarbetarskyddet ska stärkas för socialtjänstarbetare och andra yrkesgrupper som arbetar med personer i kriminella miljöer.

Bakgrund

Skydd för journalister och medier

Betänkandet En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner

Betänkandet En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner (SOU 2022:2) redovisades den 2 februari 2022.

Utredningen lämnar bl.a. följande förslag:

- En ny straffskärpningsgrund införs som innebär att det ska ses som försvårande att den brottsliga gärningen begåtts mot en person på grund av

att han eller hon eller någon närstående yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik.

- Två nya gradindelade brott införs i brottsbalken. Brotten ska betecknas våld eller hot respektive förgripelse mot utövare av viss samhällsnyttig funktion. Med utövare av viss samhällsnyttig funktion avses hälso- och sjukvårdspersonal, personal inom socialtjänsten, räddningstjänstpersonal samt utbildningspersonal inom skolväsendet.
- Straffskalan för brott mot tystnadsplikt skärps och brottet grovt brott mot tystnadsplikt införs.

Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2023.

Betänkandet har remitterats och remisstiden gick ut den 18 maj 2022.

Regeringen beslutade den 9 mars 2023 om lagrådsremissen Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2023. Enligt regeringens propositionsförteckning från den 17 januari 2023 för återstoden av riksmötet 2022/23 planerar regeringen att lämna propositionen Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner till riksdagen den 25 april 2023.

Regeringens strategiska arbete

Regeringen har de senaste åren särskilt uppmärksammat utsattheten bland bl.a. journalister i arbetet med att stärka demokratin. I handlingsplanen Till det fria ordets försvar – Åtgärder mot utsatthet för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer uttalade regeringen att samhället behöver både ett brett demokratistärkande arbete och ett riktat arbete för att förebygga hot och hat mot det demokratiska samtalets centrala aktörer. Regeringen konstaterade att journalister är en heterogen grupp när det gäller arbetsvillkor och anställningsförhållanden. Många är egna företagare och tar frilansuppdrag, tillfälliga uppdrag eller visstidsanställningar och har därmed inget permanent stöd från arbetsgivare. Det stöd som erbjuds journalister varierar och det är därför viktigt med kompetens- och kapacitetshöjande insatser, konstaterade regeringen.

Regeringen har bl.a. gett Brottsoffermyndigheten i uppdrag att ta fram ett material som ska kunna användas för att stödja utsatta personer, och Linné-universitetet har fått i uppdrag att utveckla insatser som förebygger och hanterar hot och hat inom ramen för universitetets fortbildning för journalister.

Arbete inom Europeiska unionen för att stödja journalister

Europeiska kommissionen har lagt fram rekommendation (EU) 2021/1534 av den 16 september 2021 om säkerställande av journalisters och andra mediearbetares skydd, säkerhet och egenmakt i Europeiska unionen, (C [2021] 6650 final).

Kommissionen rekommenderar medlemsstaterna att bl.a. inrätta oberoende nationella stödtjänster som ska erbjuda hjälplinjer, juridisk rådgivning, psykologstöd och skyddat boende för journalister och andra mediearbetare

som utsätts för hot. I rekommendationen efterlyser kommissionen också bättre skydd för journalister vid demonstrationer, ökad säkerhet på nätet och särskilt stöd för kvinnliga journalister. Kommissionen skriver bl.a. att myndigheterna har en skyldighet att skydda yttrandefriheten och journalisters säkerhet. Efterlevnaden ska följas upp genom att medlemsstaterna, inom 18 månader från antagandet av rekommendationen, rapporterar vad de har gjort för att genomföra rekommendationen.

Skydd för bl.a. förtroendevalda

Ett förstärkt straffrättsligt skydd för förtroendevalda infördes den 1 januari 2020 och det föreskrivs numera i 29 kap. 2 § 9 brottsbalken att domstolen som försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet särskilt ska beakta, i huvudsak, om brottet begåtts mot en förtroendevald eller någon närstående till honom eller henne.

År 2017 gav regeringen Brottsoffermyndigheten i uppdrag att ta fram utbildnings- och informationsmaterial för att stödja deltagare i det demokratiska samtalet som utsätts för eller riskerar att utsättas för hot och hat. Utbildnings- och informationsmaterialet ska kunna användas av myndigheter, organisationer och enskilda personer. Brottsoffermyndigheten slutredovisade uppdraget den 2 oktober 2019.

Inom ramen för regeringens handlingsplan Till det fria ordets försvar hade Brottsoffermyndigheten under 2017–2019 i uppdrag att ta fram utbildnings- och informationsmaterial för att stödja deltagare i det demokratiska samtalet som utsätts för eller riskerar att utsättas för hot och hat (dnr Ku2017/01674/D).

Brottsoffermyndigheten tog fram webbplatsen Tystnante.se, som erbjuder samlad och lättillgänglig information som kan användas av olika målgrupper, t.ex. det civila samhällets organisationer, enskilda opinionsbildare och myndigheter.

I februari 2020 gav regeringen Brottsoffermyndigheten i uppdrag att sprida utbildnings- och informationsmaterialet om stöd till deltagare i det demokratiska samtalet som utsätts för hot och hat.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid behandlingen av motioner från allmänna motionstiden 2021/22 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om bl.a. att ge Brå ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta medierna i att hantera och anmäla hot och trakasserier (bet. 2021/22:JuU26 s. 47 f.). Utskottet konstaterade bl.a. att det pågår arbete att stärka journalisters och andra mediearbetares situation. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan fattade regeringen den 9 mars 2023 beslut om lagrådsremissen Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga

funktioner. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2023. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att nu föreslå något nytt tillkännagivande till regeringen om stöd till medier och utsatta journalister. Utskottet avstyrker därför motionerna 2022/23:862 (C) yrkandena 4 och 5, 2022/23:1673 (C) yrkandena 18 och 20 samt 2022/23:1882 (C) yrkandena 6 och 7.

När det gäller stöd till förtroendevalda som utsätts för hot eller stärkt medarbetarskydd inom socialtjänsten m.m. har bl.a. det straffrättsliga skyddet nyligen förstärkts. Frågan har även uppmärksammats i flera myndighetsuppdrag. Utskottet anser bl.a. mot denna bakgrund att det inte finns skäl för riksdagen att göra några sådana tillkännagivanden som motionärerna efterfrågar. Utskottet avstyrker därför motionerna 2022/23:152 (S) och 2022/23:1882 (C) yrkande 35.

Brottsofferlag och brottsofferombudsman m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en särskild brottsofferlag, en brottsofferombudsman och en brottsofferportal för den som drabbats av bedrägerier m.m.

Jämför reservation 41 (S), 42 (V) och 43 (C).

Motionerna

Särskild brottsofferlag

I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 70 efterfrågas en utredning om att införa en särskild brottsofferlag.

Brottsofferombudsman

I kommittémotion 2022/23:83 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) föreslås att regeringen tillsätter en utredning i syfte att se över frågan om att inrätta en brottsofferombudsman.

Brottsofferportal för den som drabbats av bedrägerier m.m.

I kommittémotion 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 43 föreslås att en brottsofferportal inrättas för dem som utsatts för bedrägerier eller it-brott.

Bakgrund

Frågan om inrättandet av en brottsofferombudsman har övervägts i betänkandet En översyn av Brottsoffermyndigheten (SOU 2004:61). Utredningen gjorde bedömningen att det inte bör inrättas någon särskild

brottsofferombudsman, bl.a. därför att Brottsoffermyndigheten redan har många av de uppgifter som skulle vara aktuella för en sådan ombudsman, såsom att ta till vara brottsoffers rättigheter, behov och intressen och att följa upp och bevaka deras situation i olika sammanhang.

Trygghetsberedningen anför i sitt betänkande Vägar till ett tryggare samhälle (SOU 2021:85 s. 218) att det finns flera bestämmelser som på olika sätt syftar till att stödja och skydda brottsutsatta och vittnen. Det gäller även ekonomisk kompensation för den som drabbats. Ansvaret är fördelat på flera olika aktörer. Många verksamheter ger också uppskattat och värdefullt stöd till personer som utsatts för brott och stöd under rättsprocessen. Kommittén kan dock konstatera att det är svårt att få en övergripande bild av hur de rättigheter som lagstiftningen uppställer för brottsoffer hanteras i praktiken. Det arbete som bedrivs följs inte alltid upp på ett systematiskt sätt på vare sig nationell, regional eller lokal nivå. Kommittén föreslår att Brottsoffermyndigheten ges ett förstärkt uppdrag att, i samarbete med andra berörda aktörer, systematiskt sammanställa och tillgängliggöra relevant kunskap på brottsofferområdet. I uppdraget bör ingå att föreslå en modell för regelbunden uppföljning av vilket stöd och bemötande brottsutsatta får från myndigheter och andra aktörer i samhället.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid behandlingen av motioner om brottsoffer från allmänna motionstiden 2018/19 (bet. 2018/19:JuU14 s. 43 f.) föreslog utskottet för andra gången ett tillkännagivande om att regeringen skulle ta initiativ till att inrätta en brottsofferportal för dem som drabbats av bedrägerier och identitetskapningar. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:182).

I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 4) anför regeringen bl.a. följande (s. 36 f.):

Polismyndigheten arbetar förebyggande mot bedrägerier genom sitt nationella bedrägericenter (NBC). NBC samverkar bl.a. med aktörer inom bank- och finanssektorn och e-handelsbranschen. NBC genomför också informationsinsatser för att öka kunskapen i samhället om hur man kan skydda sig mot brott. Exempelvis deltog NBC under 2018 och 2019 i en nationell informationskampanj tillsammans med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för att öka allmänhetens samt små och medelstora företags kunskap om vilka grundläggande säkerhetsåtgärder som kan och bör vidtas för att skydda sig mot it-incidenter inklusive id-stölder.

På regeringens uppdrag har en särskild utredare i mars 2019 lämnat förslag som syftar till att minska antalet bedrägerier som begås med hjälp av förfälskade id-handlingar. Utredaren föreslår ett nytt statligt id-kort som ska utfärdas av Polismyndigheten. Det nya id-kortet ska utfärdas på ett säkert sätt och vara lätt att kontrollera. På så sätt ska identitetsmissbruk och bedrägerier kunna motverkas. Förslagen finns i betänkandet Ett säkert statligt ID-kort – med e-legitimation (SOU 2019:14). Betänkandet har remitterats och förslagen bereds nu i Regeringskansliet.

Brottsoffermyndigheten beviljades under våren 2017 närmare 2 miljoner kronor från EU:s fond för inre säkerhet för att ta fram en ny webbplats med behovsanpassad information för brottsoffer. Brottsoffer kan söka och få information bl.a. utifrån vilken typ av brott som de utsatts för, var i rättsprocessen de befinner sig och var de är bosatta. Ett mål med webbplatsen är att brottsoffer ska kunna få relevant och överskådlig information för varje del av processen. De ska även hitta information om vilka organisationer som erbjuder stöd för brottsoffer på deras bostadsort. Webbplatsen blev klar 2020.

Konsumentverket tillhandahåller en upplysningstjänst – Hallå konsument – som omfattar information och vägledning om konsumenters rättigheter och skyldigheter. Sedan den 1 april 2020 ingår även bland andra Polismyndigheten i den krets av s.k. informationsansvariga myndigheter och andra aktörer som är involverade i arbetet med upplysningstjänsten. Det ökar möjligheten att ge sammanhållen information till konsumenter om vilka åtgärder som behöver vidtas vid bedrägerier och identitetskapningar och hur man kan förebygga att bli utsatt för den typen av brott. Upplysningstjänsten erbjuder en samlad information riktad till den som har blivit utsatt för id-kapningar. Regeringen anser genom de ovan redovisade och vidtagna åtgärderna att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Vid behandlingen av budgetpropositionen för 2021 anförde utskottet att det inte hade något att invända mot regeringens redovisning av de tillkännagivanden om rättsväsendet som utskottet hade tagit initiativ till (bet. 2020/21:JuU1 s. 41).

I samband med beredningen av proposition 2020/21:73 En ny straffbestämmelse som skyddar betalningsverktyg behandlade utskottet motionsyrkanden om att regeringen skyndsamt ska inrätta en brottsofferportal (bet. 2020/21:JuU14). Utskottet tillstyrkte motionsyrkandena och föreslog ett tillkännagivande till regeringen. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:262).

Regeringen anför i skrivelse 2022/23:75 (s. 78) att Brottsoffermyndigheten har fått i uppdrag (Ju2022/01343) att utreda förutsättningarna för ett kostnadseffektivt inrättande av en nationell s.k. brottsofferportal. Uppdraget ska redovisas senast den 26 maj 2023. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har Brottsoffermyndigheten fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett kostnadseffektivt inrättande av en nationell s.k. brottsofferportal. Uppdraget ska redovisas senast den 26 maj 2023. Utskottet anser att Brottsoffermyndighetens arbete inte bör föregripas och är mot denna bakgrund inte berett att nu föreslå något nytt tillkännagivande till regeringen om en brottsofferportal som föreslås i motion 2022/23:863 (C) yrkande 43. Utskottet finner inte heller skäl att ta något initiativ till en utredning om en särskild brottsofferlag som föreslås i motion 2022/23:2139 (S) yrkande 70 eller en utredning för att se över frågan om att inrätta en brottsofferombudsman som föreslås i motion 2022/23:83 (V). Motionsyrkandena avstyrks därför.

Näthat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att det bör bli enklare att utreda hot och hat på nätet.

Jämför reservation 44 (MP).

Motionerna

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 80 anförs att det bör bli enklare att utreda hat och hot på nätet. Stina Larsson (C) efterfrågar i motion 2022/23:1608 en utredning om krafttag mot näthat. Gustaf Lantz (S) anför i motion 2022/23:1035 att en översyn bör genomföras av hur svensk lagstiftning bättre kan tillämpas på hat som sker genom kriminaliserat beteende på nätet.

Bakgrund

Definition av näthat

På Polismyndighetens webbplats anges att näthat är ett samlingsbegrepp och att man ofta menar förolämpning och förtal. Det är inte bara den som lagt ut den brottsliga bilden eller kommentaren som begår ett brott utan även den som sprider den. Näthat drabbar inte bara barn och ungdomar utan även vuxna och kända personer.

Betänkandet av kommittén Nationell satsning på medie- och informationskunnighet och det demokratiska samtalet

Regeringen beslutade den 23 augusti 2018 att för att värna det demokratiska samtalet ge en särskild utredare i uppdrag att i samverkan med relevanta aktörer arbeta med utåtriktade insatser som ökar människors motståndskraft mot desinformation, propaganda och näthat, t.ex. genom medie- och informationskunnighet. Utredningen överlämnade i september 2020 betänkandet Det demokratiska samtalet i en digital tid – Så stärker vi motståndskraften mot desinformation, propaganda och näthat (SOU 2020:56). Kommittén anför följande (s. 166 f.):

Flera olika undersökningar visar att näthatet mot vissa grupper är mycket omfattande i Sverige och att det också har tilltagit över tid. Den som är aktiv i den offentliga debatten kan förvänta sig att ta emot hot, hat, kränkningar, sexuella trakasserier eller förolämpningar över olika sociala forum. Näthat drabbar i första hand människor i offentligheten såsom politiskt förtroendevalda, journalister, opinionsbildare och kulturarbetare, men också forskare och vissa företrädare för rättsväsendet, statlig och kommunal förvaltning och det civila samhället. Det är särskilt personer som uttalar sig i frågor som jämställdhet, diskriminering, klimat, migration och rasism som utsätts. Kvinnor är mer utsatta än män och det är också

vanligt att näthat tar sig uttryck i sexistiska och rasistiska kommentarer. Även barn och unga drabbas i hög grad.

Kommitténs slutsats utifrån att ha fört samtal med politiskt förtroendevalda och med personer som deltar i den offentliga debatten är att hatet i dag är ett allvarligt demokratiproblem. Näthatet är omfattande och har också i hög grad blivit normaliserat. Det ses som något som man måste tåla om man ger sig in i den offentliga debatten eller tar på sig ett förtroendeuppdrag. En sådan uppfattning kan påverka vem som vill engagera sig i den allmänna debatten och politiken och i värsta fall även beslutsfattandet i sig.

Undersökningar visar också att rädslan för att utsättas för näthat leder till att enskilda undviker att debattera vissa frågor. Människor som bevittnat andra personers utsatthet avskräcks också från att själva delta i den offentliga debatten. Att näthatet i högre utsträckning drabbar vissa grupper i samhället, såsom kvinnor och personer med utländsk bakgrund, kan leda till att deras röster inte hörs i samma utsträckning som andras i det offentliga samtalet. Vissa perspektiv och intressen kan därmed gå förlorade i samhällsdebatten. Detta visar att näthatet har en vidare påverkan på den fria åsiktsbildningen och på demokratin i stort. Vår sammantagna bedömning är att näthatet stör det demokratiska samtalet och att det därmed utgör ett hot mot demokratins funktionssätt i Sverige.

Kommittén anför vidare följande (s. 168 f.):

Kommitténs bedömning och rekommendationer om fortsatta insatser är att en strategi för stärkt motståndskraft mot desinformation, propaganda och näthat bör tas fram i syfte att bl.a.

- stärka samverkan och skapa en gemensam målsättning,
- bredda arbetet med stärkt motståndskraft, och
- skapa förutsättningar för en långsiktig finansiering och ett uthålligt arbete.

Brottsoffermyndighetens informationsinsats mot näthat

Brottsoffermyndigheten har haft i uppdrag från regeringen att genomföra en informationsinsats mot näthat med utgångspunkt från tidigare redovisat regeringsuppdrag om näthat (Ku2020/01463). Insatsens syfte var att förebygga och motverka förekomsten av näthat i det demokratiska samtalet samt bidra till att stödja dem som riskerar att drabbas av näthat. Insatsen skulle göras för personer som blivit utsatta för näthat på grund av rasism, könsrelaterat hat, sexism och liknande former av fientlighet. Digitala kanaler skulle utgöra basen för informationsinsatsen. Uppdraget redovisades den 31 maj 2022.

Tidigare riksdagsbehandling

I en skriftlig fråga (fr. 2022/23:448) den 13 mars 2023 av Sanne Lennström (S) ställs frågan om justitieministern tänker verka för att regeringen lämnar förslag om ny lagstiftning för att motverka näthat, t.ex. för att öka ansvaret för sociala medier-plattformar. Justitieministern Gunnar Strömmer svarade den 22 mars 2023 bl.a. följande:

Sanne Lennström har frågat mig om jag tänker verka för att regeringen lämnar förslag om ny lagstiftning för att motverka näthat, t.ex. för att öka ansvaret för sociala mediers plattformar.

Som Sanne Lennström skriver kan näthat innefatta flera olika brottsliga handlingar, däribland olaga hot, olaga integritetsintrång eller förtal. Regeringen ser mycket allvarligt på denna typ av kränkningar som ofta drabbar barn och unga. Ett sätt att motverka näthat är att skärpa lagstiftningen som rör digitala tjänster och avlägsnande av olagligt innehåll på internet, t.ex. på sociala medier.

Det pågår för närvarande en rättslig utveckling på EU-nivå som rör digitala tjänster och avlägsnande av olagligt innehåll på internet. Det handlar bl.a. om befogenheter för nationella myndigheter att agera mot olagligt innehåll och krav på förmedlingstjänster och värdtjänster. Bland annat beslutades nyligen förordningen om en inre marknad för digitala tjänster (Digital Services Act, DSA). Med anledning av den s.k. DSA-förordningen tillsattes den 2 juni 2022 utredningen Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en inre marknad för digitala tjänster (I 2022:02) med uppdrag att bl.a. analysera behovet av nödvändiga ändringar och kompletteringar av svensk rätt med anledning av förordningen. Uppdraget ska redovisas senast den 9 juni i år.

I lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, den s.k. BBS-lagen, föreskrivs vidare en straffsanktionerad skyldighet för tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor att hålla viss uppsikt över tjänsten och ta bort eller på annat sätt förhindra spridning av meddelanden vars innehåll uppenbart utgör t.ex. olaga hot, olaga integritetsintrång, barnpornografibrott eller olaga våldsskildring. BBS-lagen är för närvarande föremål för en översyn genom den ovan nämnda DSA-utredningen.

Det pågår också ett arbete med en EU-förordning och ett direktiv om e-bevisning som är i slutfasen. Detta paket kommer att skapa bättre förutsättningar för samarbete över gränserna inom EU när det gäller tillgång till bevisning i bl.a. elektroniska kommunikationer. Det kommer att göra det möjligt för svenska åklagare att vända sig direkt till alla tjänsteleverantörer som erbjuder sina tjänster (dvs. även amerikanska tjänsteleverantörer som t.ex. Google, Instagram och Microsoft) och kräva ut information som kan användas som bevisning.

Även Polismyndigheten arbetar med att utveckla sin förmåga att arbeta mot IT-relaterade brott och har tagit fram grund- och vidareutbildningar som är tillgängliga för samtliga medarbetare och medarbetare som är specialiserade på IT-relaterad brottslighet. Polismyndigheten genomförde också under 2022 ett pilotprojekt rörande nätpatrullering.

Det pågår således flera åtgärder för att motverka näthat. Denna typ av kränkningar är en prioriterad fråga för regeringen som vid behov inte tvekar att agera.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser allvarligt på näthat och anser att det är viktigt att åtgärder vidtas. Utskottet anser dock inte att det framkommit tillräckliga skäl att ta initiativ för att det ska bli enklare att utreda hat och hot på nätet som föreslås i motion 2022/23:2277 (MP) yrkande 80, för en utredning om krafttag mot näthat som efterfrågas i motion 2022/23:1608 (C) eller för en översyn av hur svensk lagstiftning bättre kan tillämpas på hat som utövas genom kriminaliserat

beteende på nätet som föreslås i motion 2022/23:1035 (S). Motionsyrkandena avstyrks därför.

Olaglig arbetskraft och pepparsprej för personskydd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att bekämpa den olagliga arbetskraften och om pepparsprej för personskydd.

Motionerna

Bekämpa den olagliga arbetskraften

Sten Bergheden (M) anför i motion 2022/23:1908 yrkande 2 att regeringen bör överväga att ta fram en handlingsplan för hur man ska bekämpa den olagliga arbetskraften. I samma motion yrkande 4 anför att regeringen bör överväga att studera hur andra länder i EU har löst problem med olaglig arbetskraft och vad man vidtagit för åtgärder.

Pepparsprej för personskydd

Lars Beckman (M) anför i motion 2022/23:824 att det bör övervägas att tillåta försäljning av pepparsprej för personskydd i Sverige. Ett liknande förslag finns i motion 2022/23:887 av Michael Rubbestad (SD).

Bakgrund

Uppdrag att under 2022–2023 samverka för att motverka arbetslivskriminalitet

Regeringen beslutade den 24 februari 2022 att ge i uppdrag till Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket, Polismyndigheten, Skatteverket och Åklagarmyndigheten att under 2022–2023 samverka för att motverka arbetslivskriminalitet. I uppdraget ligger vidare att Arbetsmiljöverket, Polismyndigheten och Skatteverket under 2022 skulle påbörja inrättandet av regionala center mot arbetslivskriminalitet till vilka övriga samverkande myndigheter ska ansluta sig successivt, dock senast i slutet av 2023. De regionala centren ska enligt regeringsuppdraget utgöra nav för myndigheterna för planering, genomförande och uppföljning av gemensamma aktiviteter, med fokus på myndighetsgemensamma kontroller.

I uppdraget till myndigheterna ingår bl.a. att, utifrån respektive myndighets uppgift och förutsättningar, vidareutveckla arbetssätt för att upptäcka, motverka och förebygga arbetslivskriminalitet. Arbetsmiljöverket, Polismyndigheten och Skatteverket lämnade den 23 juni 2022 en gemensam

delredovisning till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet) av myndigheternas gemensamma arbete med att inrätta regionala center mot arbetslivskriminalitet. Av delredovisningen framgår att två center mot arbetslivskriminalitet – ett i Umeå och ett i Göteborg – har etablerats i enlighet med regeringsuppdraget.

Pepparsprej

För att inneha pepparsprej krävs tillstånd från Polismyndigheten (1 kap. 3 e § och 2 kap. 1 och 2 §§ vapenlagen [1996:67]). Bakgrunden är bl.a. att även om risken är liten att någon ska tillfogas allvarliga skador har pepparsprejkaraktär av vapen. Syftet är att under en begränsad tid fysiskt sätta en annan person ur spel, och även om sprejen i första hand är avsedd att användas i självförsvar har det visat sig att den även kommit till användning vid rån och liknande överfall (prop. 1995/96:52). En förutsättning för att bevilja en privatperson tillstånd att inneha sådana anordningar är en särskild omständighet som medför ett synnerligt behov av anordningen för personligt skydd (2 kap. 5 § 3 vapenförordningen [1996:70]). Enligt vapenförordningen uppställs det vidare ett krav på att den som ansöker om tillstånd för att inneha pepparsprej ska visa att han eller hon kan hantera anordningen och ha kunskap om dess verkningar (2 kap. 3 § första stycket 5).

Tidigare riksdagsarbete

Bekämpa den olagliga arbetskraften

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2016/17 (bet. 2016/17:SfU17 s. 16 och 19 f.) avstyrkte socialförsäkringsutskottet motion 2016/17:2155 (M) yrkande 2 om att regeringen bör överväga att ta fram en handlingsplan för hur man ska bekämpa den olagliga arbetskraften och yrkande 4 i samma motion om att regeringen bör överväga att studera hur andra länder i EU har löst problem med olaglig arbetskraft och vad man vidtagit för åtgärder. Utskottet anförde att ett arbete pågår bl.a. för att komma till rätta med skenanställningar och stärka arbetstagares ställning. Även frågor om att underlåta återkallelse av tillstånd när en arbetsgivare vidtar rättelse på eget initiativ och om straffansvar för arbetsgivare och kontroller var under beredning. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2016/17:236).

Pepparsprej för personskydd

Utskottet avstyrkte ett likalydande yrkande om att tillåta försäljning av pepparsprej vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2017/18 (bet. 2017/18:JuU17, rskr. 2017/18:241). Enligt utskottet var den gällande lagstiftningen, och dess prövning av behovet av pepparsprej för personligt skydd, väl avvägd. Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2018/19 (bet. 2018/19:JuU14 s. 24) vidhöll utskottet denna inställning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att ett antal myndigheter, som framgår ovan, har i uppdrag av regeringen att samverka för att motverka arbetslivskriminalitet. I uppdraget ingår även att inrätta regionala center mot arbetslivskriminalitet. Mot denna bakgrund anser utskottet att det saknas skäl för regeringen att ta fram en handlingsplan för hur man ska bekämpa den olagliga arbetskraften och att studera hur andra länder i EU har löst problem med olaglig arbetskraft och vad man vidtagit för åtgärder. Motion 2022/23:1908 (M) yrkandena 2 och 4 avstyrks därför.

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande om pepparsprej för personskydd och finner således att det inte finns skäl att ställa sig bakom förslagen i motionerna 2022/23:824 (M) och 2022/23:887 (SD). Motionsyrkandena avstyrks.

Unga brottsoffer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om barnahus, stöd till unga brottsoffer, medling i samband med brottmål och handläggning av brottsutredningar där barn är brottsoffer.

Jämför reservation 45 (S, V, C), 46 (V), 47 (C), 48 (C), 49 (S), 50 (MP), 51 (C), 52 (C), 53 (V) och 54 (C).

Motionerna

Barnahus

I kommittémotion 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 9 efterfrågas en översyn av möjligheten att ge unga brottsoffer i hela landet tillgång till barnahus.

Uppsökande verksamhet

I partimotion 2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 21 föreslås att regeringen ger Polismyndigheten i uppdrag att särskilt söka efter unga människor som riskerar att utnyttjas i prostitution via dejtningssidor på nätet eller dejtningssappar genom s.k. sugardejtning i syfte att förmedla en direkt kontakt till socialtjänsten för att de utsatta ska få hjälp och stöd att lämna prostitutionen.

Ökade befogenheter till särskilda företrädare

I kommittémotion 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 1 föreslås att särskilda företrädare för barn ges ökade befogenheter att fatta beslut om vissa vård- och stödinsatser.

Stöd- och rehabiliteringsinsatser under brottsutredning och brottmålsprocess

I kommittémotion 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 13 efterfrågas en översyn av möjligheten att ge barn stöd- och rehabiliteringsinsatser även under tiden för brottsutredningen och brottmålsprocessen. Liknande förslag finns i motionerna 2022/23:1117 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 4 och 2022/23:1889 av Alireza Akhondi (C) yrkande 4.

Stöd till flickor som brottsoffer och gärningspersoner

I kommittémotion 2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 45 anförs att flickor bör få den hjälp och det stöd som de behöver som såväl brottsoffer som gärningspersoner.

Brottsofferstatus för barn som utnyttjas i barnpornografi

I kommittémotion 2022/23:2260 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 4 föreslås att barn som utnyttjas i s.k. barnpornografi ska erkännas som brottsoffer.

Kunskaper inom rättsväsendet vid brott riktade mot barn

I kommittémotion 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 7 anförs att det ska säkerställas att det finns tillgång till åklagare med särskild kompetens i fråga om brott riktade mot barn. I samma motion yrkande 8 anförs att det ska säkerställas att det finns tillgång till utredare med särskild kompetens i fråga om brott riktade mot barn. I kommittémotion 2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 37 föreslås att det ska finnas särskilda specialistkunskaper hos dem som arbetar med brottsutredningar där barn är brottsoffer.

Återkommande vålds- och fridskränkningar av närstående barn

I kommittémotionerna 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 48 och 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 2 föreslås att ett särskilt brott införs för återkommande vålds- och fridskränkningar av närstående barn.

Brottsofferutsagor vid barnpornografibrott

I motionerna 2022/23:62 av Nima Gholam Ali Pour (SD), 2022/23:1117 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 5 samt i 2022/23:1889 av Alireza Akhondi (C) yrkande 5 föreslås att det införs en möjlighet till brottsofferutsagor under huvudförhandlingar om barnpornografibrott för att styrka kränkningens allvar och brottslighetens konsekvenser för barn som förekommer i övergreppsmaterial.

Medling i samband med brottmål

I partimotion 2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 9 anförs att regeringen bör ge Brå i uppdrag att samordna medlingsverksamheten vid brottmål på nationell nivå.

Handläggningen av brottsutredningar där barn är brottsoffer

I kommittémotion 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 10 föreslås att det säkerställs att tidsfristen för handläggning av brott mot barn inte överskrids utan att det är motiverat. I samma motion yrkande 11 efterfrågas en översyn av den sammanlagda tiden för utredning och brottmålsprocess i barnärenden.

Bakgrund

Barnahus

Nationella riktlinjer

På uppdrag av regeringen har Rikspolisstyrelsen i samverkan med Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen tagit fram nationella riktlinjer för samverkan kring barn som misstänks vara utsatta för brott (Delredovisning av regeringsuppdrag avseende gemensamma nationella riktlinjer kring barn som misstänks vara utsatta för brott och kriterier för landets barnahus, POA-428-6530/08). Syftet med riktlinjerna är att säkerställa att samverkan mellan berörda myndigheter vid utredningar om barn sker på ett effektivt och rättssäkert sätt med ett konsekvent barnperspektiv. Enligt riktlinjerna ska arbete med brottsutsatta barn främst bedrivas i s.k. barnahus, men även på orter där sådana saknas ska samverkan ske. Förfarandet för när barn hörs under förundersökningen ska präglas av ett konsekvent barnperspektiv. Målgruppen för samverkan är barn som misstänks vara utsatta för misshandel och andra våldsbrott, sexualbrott eller brott mot förbud mot könsstympning av kvinnor. I målgruppen ingår även barn som lever med våld i familjen (vittnen till våld). När det bedöms vara lämpligt bör samverkan även omfatta barn som begått sexualbrott.

Polisen arbetar därför enligt särskilda metoder när offret är ett barn. Förhör hålls av särskilt utbildad personal antingen i barnahus eller i speciellt inredda förhörssal för barn hos polisen för att barnet ska slippa besöka olika inrättningar och upprepa sin historia. Videoförhör används för att barnet inte ska behöva närvara vid rättegången (prop. 2012/13:111 s. 93). Av skrivelsen Handlingsplan 2016–2018 till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp (skr. 2015/16:192) framgår att det i dagsläget finns barnahus på fler än 30 orter i Sverige.

Utvärdering av barnahusverksamheten

Efter förslag från utskottet uppmanade riksdagen i ett tillkännagivande under våren 2014 regeringen att stimulera myndigheternas arbete med att inrätta fler

barnahus (bet. 2013/14:JuU18, rskr. 2013/14:177). Regeringen anför i skrivelse 2016/17:75 (s. 15) att flera nya barnahus har etablerats sedan tillkännagivandet beslutades, och barnahus fanns i alla län utom Norrbotten, Jämtland och Halland. Verksamheten omfattar barn upp till 18 år, och den har vid flera tillfällen varit föremål för översyn. Vidare har ett nationellt kunskapscentrum – Barnafriid – inrättats vid Linköpings universitet. De åtgärder som tas upp i tillkännagivandet är därmed omhändertagna. Regeringen anför vidare i skrivelse 2017/18:75 (s. 10 f.) att regeringen den 11 januari 2018 beslutade att ge Linköpings universitet (Barnafriid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn) i uppdrag att utvärdera barnahusverksamheterna i Sverige (S2018/00212/FST). Vidare konstaterar regeringen att de åtgärder som tas upp i tillkännagivandet därmed är omhändertagna, och den 13 december 2017 beslutade regeringen att lägga punkten till handlingarna. Punkten är slutbehandlad.

Som framgår ovan gav regeringen i december 2018 Linköpings universitet i uppdrag att utvärdera barnahusverksamheterna i Sverige. Uppdraget redovisades till regeringen i mars 2019. Av slutrapporten framgår att 32 barnahus besöktes inom ramen för utvärderingen under september 2018–februari 2019. I utvärderingen konstateras att det finns många välfungerande barnahus men att det förekommer regionala skillnader i barnahusens organisation och verksamhet. 68 kommuner, främst i norra Sverige, Jämtland, Halland och de sydöstra delarna av Sverige, står utanför verksamheten. I sammanfattningen anförts bl.a. följande (s. 5):

Ur ett barnperspektiv medför de konstaterade regionala skillnaderna en risk för ett icke likvärdigt bemötande, stöd och skydd. Detta kan yttra sig i form av olikheter bland annat gällande definition av målgrupper för Barnahuset, krisstöd och bedömning av vårdbehov, tillgång till barnmedicinsk och barn- och ungdomspsykiatrisk vård, möjlighet att erbjuda frivilliga hälsokontroller samt att tillgodose syskons behov av stöd och behandling. Läget ter sig problematiskt för åldersgruppen 15–18-åringar, som nödvändigtvis inte kommer i kontakt med Barnahuset.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att det har sedan 2013 tillkommit ytterligare ett antal Barnahus samtidigt som de grundläggande problemen som belysts i de tidigare utredningarna kvarstår. Det finns dock utrymme för förbättringar då det gäller det multiprofessionella teamarbetet och det tvärsektionella samarbetet, men de stora utmaningarna finns då det gäller behovet av en enhetlig nationell styrning som slår fast att barn som misstänks vara utsatta för brott ska utredas i en barnvänlig miljö där berörda myndigheter samlas och samverkar under ett tak, och där brottsutredning, skydd, samt fysisk och psykisk hälsa beaktas. Vidare saknas en nationell samordning av verksamheten i Barnahus. Befintlig sekretesslagstiftning försvårar samverkan och gör det svårt för Barnahuset att leva upp till de nationella kriterierna. Lagstiftningen förhindrar även gemensam statistikföring och försvårar därmed uppföljning och planering av verksamheten i Barnahus.

Utredningen om skydd för barn som bevittnar våld eller andra brottsliga handlingar och ansvar för uppmaning att begå självmord

I utredningsbetänkandet Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord (SOU 2019:32) gör utredningen bedömningen att det bör utredas om det finns behov av författningsreformer och andra åtgärder för barnhusens verksamhet, för att alla barn som utsatts för brott av närstående ska ha likvärdig rätt till anpassade åtgärder oavsett var i landet de bor.

Riksrevisionens rapport om polisens och åklagarnas arbete mot internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn

Riksrevisionen beslutade den 27 september 2021 om rapporten Internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn – stora utmaningar för polis och åklagare (RiR 2021:25). I rapporten anförde Riksrevisionen att det finns flera brister i Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens arbete mot internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn. Riksrevisionen lämnar flera rekommendationer till de båda myndigheterna. Riksrevisionen rekommenderar även regeringen att säkerställa att verksamheten vid barnhusen blir mer enhetlig, håller hög kvalitet och är tillgänglig för alla utsatta barn och unga. Av Riksrevisionens rapport framgår även att Polismyndighetens internrevision har konstaterat att andelen färdigutbildade barnförhållare har minskat inom myndigheten; 2016 hade 43 procent av barnförhållarna gått igenom hela barnförhållarutbildningen, jämfört med 31 procent 2020. I övrigt utbildas personalen genom praktiskt arbete och kollegor.

Riksdagen överlämnade Riksrevisionens rapport till regeringen den 12 oktober 2021. Regeringen beslutade den 3 februari 2022 om skrivelsen Riksrevisionens rapport om polisens och åklagarnas arbete mot internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn (skr. 2021/22:105). I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser som Riksrevisionen har gjort och den rekommendation som riktats till regeringen. Regeringen anger att den välkomnar Riksrevisionens granskning och i huvudsak instämmer i de redovisade iakttagelserna. Regeringen anser att den har vidtagit åtgärder i enlighet med rekommendationen riktad till regeringen.

Utredningen En uppväxt fri från våld

Den 29 april 2021 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna ett förslag till en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck (dir. 2021:29). Strategin ska anlägga ett helhetsperspektiv och möjliggöra en sammanhållen inriktning för arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn under den närmaste tioårsperioden.

Uppdraget redovisades den 18 januari 2023 genom betänkandet En uppväxt fri från våld (SOU 2022:70).

Utredningen föreslår bl.a.

- en struktur och organisation för att genomföra strategin i syfte att stödja arbetet mot dess mål
- en ny lag, lagen med vissa bestämmelser om kommuners ansvar för att förebygga och bekämpa våld mot barn, som förtydligar hur kommunerna ska arbeta mot våld mot barn genom kommunövergripande kartläggning, analys och planering
- en satsning på sammanlagt 1 miljard kronor under strategiperioden för forskning om barn och våld samt statsbidrag till stöd för praktisk forskning, metodutveckling eller genomförande
- en handlingsplan upprättad av regeringen vart tredje år för att uppnå målen inom den nationella strategin
- insatsområden för respektive mål enligt följande:

Mål 1 – Våld mot barn ska förebyggas

- Förstärkt fokus på främjande och förebyggande arbete.
- Kunskapen om våld och våldets konsekvenser ska öka hos barn och vuxna.
- Stödet till föräldrar ska stärkas.
- Insatserna till barn och vuxna som utövar eller riskerar att utöva våld mot barn ska stärkas.
- Särskilda insatser ska vidtas för att skapa trygghet och förebygga våld i miljöer där barn vistas.

Mål 2 – Barns våldsutsatthet ska upptäckas

- Förutsättningarna för barn att reagera på våldet och signalera till omgivningen ska stärkas.
- Vuxnas förutsättningar och förmåga till upptäckt samt att agera vid tecken på våld ska förbättras.
- Informationshanteringen och omsorgen om barnet vid misstanke om våldsutsatthet ska förbättras.

Mål 3 – Barn ska få det skydd och stöd samt den behandling de har rätt till

- Tillgängligheten till skydd, stöd och behandling ska förbättras.
- Barns delaktighet i utformning, genomförande och uppföljning av insatser ska stärkas.
- Förmågan och möjligheterna att fånga upp och möta varje barns behov ska förbättras.
- Samverkan och samordning av insatser ska stärkas.
- Stödet i barns vardag ska stärkas.

Mål 4 – Barns rättigheter i brottmålsprocessen ska tillgodoses

- Barn ska få individanpassad information och ges goda förutsättningar att komma till tals och få sina åsikter beaktade.
- Yrkesverksamma ska bemöta barnet på ett respektfullt och anpassat sätt och ha särskild kompetens.
- Brottmålsprocessen ska vara så kort som möjligt utan att inskränka rättssäkerheten.
- Barn ska erbjudas stöd under och efter brottmålsprocessen.
- Samverkan måste ske med barnets behov i fokus – barnahusverksamheter ska finnas i hela Sverige och utvecklas.
-

Mål 5 – Kunskaps- och metodutvecklingen ska stärkas

- Barn ska ha en självklar roll inom kunskapsutvecklingen.
- Uppföljningen av våld som drabbar barn ska förbättras.
- Tillgången till kunskap ska öka.
- Stärkt implementering av tillgänglig kunskap.

Barnfridsbrott och särskild företrädare för barn

Den 1 juli 2021 infördes det nya gradindelade brottet barnfridsbrott i brottsbalken. Det innebär att det blev straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar i nära relationer, såsom vålds- och sexualbrott. Straffet är fängelse i högst två år. Är brottet grovt döms för grovt barnfridsbrott till fängelse i lägst nio månader och högst fyra år. Det infördes även en särskild straffskala för ringa brott.

För att stärka barnens ställning generellt utvidgades även uppdraget för den som är särskild företrädare för ett barn enligt lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn (prop. 2020/21:170, bet. 2020/21:JuU35).

Av 1 § lagen om särskild företrädare för barn följer att när en förundersökning har inletts eller återupptagits i fråga om ett brott som kan leda till fängelse och har begåtts mot någon som är under 18 år, ska en särskild företrädare förordnas för barnet om en vårdnadshavare kan misstänkas för brottet. En särskild företrädare ska också förordnas om det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brottet inte kommer att ta till vara barnets rätt. En särskild företrädare ska inte förordnas om det med hänsyn till barnet är obehövt eller särskilda skäl annars talar mot det.

I 2 § samma lag finns bestämmelser om vad som gäller när vårdnadshavarna inte är gifta eller bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden och sådana omständigheter som anges i 1 § endast gäller en av vårdnadshavarna.

Den särskilda företrädarens uppgifter framgår av 3 § och innefattar att, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång. Den 1 juli 2021 utvidgades uppdraget till att även omfatta åtgärder som rör verkställighet av skadestånd och ansökan om brottsskadeersättning. Syftet med utvidgningen är framför allt att dessa uppgifter inte ska ligga på vårdnadshavarna.

Till särskild företrädare får enligt 5 § en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan förordnas. Endast den som på grund av sina kunskaper och erfarenheter samt personliga egenskaper är särskilt lämplig för uppdraget får förordnas.

Barnfridsbrott

Straffen för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning skärptes den 1 januari 2022. Lagändringen innebär också att även förtalsbrott ingår som ett led i fridskränkningen. Enligt 4 kap. 4 a § brottsbalken döms den som begår brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12

kap. brottsbalken eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud mot en närstående eller tidigare närstående person för grov fridskränkning till fängelse i lägst ett och högst sex år. En förutsättning för att brottet ska bedömas som grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning är att var och en av gärningarna utgjort ett led i en upprepad kränkning av personens integritet och att gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla.

Om gärningar har begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff.

Den 1 juli 2021 infördes det ett nytt gradindelad brott, barnfridsbrott, i 4 kap. 3 § brottsbalken som innebär att det blir straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar, såsom vålds- och sexualbrott, i nära relationer. Straffet är fängelse i högst två år. Är brottet grovt döms för grovt barnfridsbrott till fängelse i lägst nio månader och högst fyra år.

Regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel

Regeringen beslutade den 8 februari 2018 om Handlingsplan mot prostitution och människohandel (bilaga till regeringsbeslut 2018-02-02 nr II:1). Syftet med handlingsplanen är att förebygga och motverka prostitution och människohandel för alla ändamål samt att bidra till ett bättre skydd och stöd för personer som är utsatta för människohandel. Av handlingsplanen framgår att regeringens mål för barnrättspolitiken är att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. I regeringens målsättning inkluderas att inget barn ska utsättas för människohandel, exploatering eller sexuella övergrepp.

Handläggningen av brottsutredningar där barn är brottsoffer

I betänkandet En uppväxt fri från våld (SOU 2022:70) anges följande (s. 591 f.):

Utredningen kan konstatera genom barns röster om brottmålsprocessen men även genom samtal med bland annat myndigheter och utredningens expertgrupp att utredningstiderna i brottmål med barn som målsäganden är för långa. Många barn får vänta länge innan brottmålsprocessen är avslutad. Längden på utredningstider och domstolsprocessen är psykiskt påfrestande och många barn upplever att de inte får ett avslut på traumatiska upplevelser utan påminns hela tiden. Vissa barn beskriver även hur brottmålsprocessen har begränsat deras liv under tiden den pågått. [...]

Även om det framgår att vissa framsteg gjorts under de senaste åren kan vi konstatera att Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten i dagsläget inte klarar att i tillräcklig utsträckning upprätthålla kravet på skyndsamhet i barnärenden genom att hålla tidsfristen enligt 2 a § förundersökningskungörelsen (1947:948).

Det finns allmänna regler om skyndsamhet i domstol. Rätten ska bestämma tid för huvudförhandling så snart som möjligt enligt 45 kap. 14 § första stycket rättegångsbalken. Det finns flera skäl till det generella

skyndsamhetskravet. Det anses vara av betydelse för den allmänna laglydnaden att en påföljd så snart som möjligt följer på en brottslig gärning. Det är också så att det innebär en onödig oro för den som är tilltalad i brottmål att under en längre tid invänta utfallet i målet. Ju längre tiden går desto svårare är det också för domstolen att fastställa vad som faktiskt hänt vid den aktuella händelsen.

För vissa typer av mål finns därutöver särskilda regler om skyndsamhet som exempelvis i mål med unga lagöverträdare. Enligt 29 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska mål mot den som inte fyllt 21 år alltid behandlas skyndsamt. Om det väcks allmänt åtal mot den som inte fyllt 18 år för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än sex månader, ska de frister iaktas som är föreskrivna för åtgärder i mål där den tilltalade är häktad, det vill säga att huvudförhandlingen i tingsrätten ska hållas inom två veckor från den dag åtal väcks.

Några särskilda bestämmelser om skyndsamhet kopplat till brottmål i domstol när målsäganden är barn finns inte i svensk rätt. Detta trots att det enligt oss finns tungt vägande skäl att införa en särskild tidsfrist i brottmål när målsäganden är barn. Många barn får vänta omotiverat länge på rättegång och dom och får illa under väntetiden. En tidsfrist i domstol skulle ytterligare korta ned utredningstiderna i brottmål med barn som är målsäganden och det mest konsekventa borde vara liknande krav på skyndsamhet, i hela rättskedjan, från brottsanmälan till meddelad dom. Det är dock viktigt att skyndsamhetskrav och tidsfrister inte riskerar kvaliteten på förundersökningar och rättsprocesser. En snabb handläggning i brottmål med barn som målsägande får aldrig kringskära rättssäkerheten.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2019/20 (bet. 2019/20:JuU29 s. 51 f.) föreslog utskottet ett tillkännagivande om att regeringen ska ta fram en nationell plan för barnahusens verksamhet i syfte att förbättra likvärdigheten och tillgången till insatser för alla barn oavsett var i landet man bor. Utskottet anförde bl.a. följande:

Utskottet anser att det så långt som det är möjligt ska undvikas att ett barn slussas runt mellan flera olika myndigheter och att barnet inte ska behöva upprepa sin historia för flera olika personer. Barnahus är ett bra exempel på en trygg och barnvänlig miljö där barn som misstänks vara utsatta för övergrepp är i centrum för utredningsprocessen. Det är ytterst viktigt att alla barn som behöver får tillgång till denna verksamhet och att insatserna håller lika god kvalitet och är likvärdiga över hela landet. Utskottet anser därför att regeringen ska ta fram en nationell plan för barnahusens verksamhet i syfte att förbättra likvärdigheten och tillgången till insatser för alla barn.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:233).

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2020/21 föreslog utskottet ett tillkännagivande om att det skyndsamt bör tas fram en nationell plan för barnahusens verksamhet för att förbättra likvärdigheten och tillgången för alla barn oavsett var i landet man bor (bet. 2020/21:JuU27 s. 64 f.). Utskottet anförde följande:

I slutredovisningen av uppdraget gällande utvärdering av barnahusverksamheterna i Sverige framgår det att många barnahus fungerar bra men att det finns regionala skillnader. Detta medför risker för att barn som utsatts för brott inte får ett likvärdigt bemötande, stöd och skydd, något som i framtiden kan komma att innebära stora svårigheter för det utsatta barnet. Det är enligt utskottets mening viktigt att bristerna som slutredovisningen pekade på åtgärdas skyndsamt.

Förra året tillkännagav riksdagen att regeringen ska ta fram en nationell plan för barnahusens verksamhet för att förbättra likvärdigheten och tillgången för alla barn oavsett var i landet man bor. Regeringen bör därför skyndsamt presentera en sådan nationell plan som ska innehålla förebyggande åtgärder samt åtgärder när ett barn blivit utsatt. Planen ska tydliggöra vilket ansvar alla aktörer har, och när det finns brister ska förbättringar föreslås.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:345).

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2021/22 föreslog utskottet ett tillkännagivande om en nationell plan för barnahusens verksamhet i syfte att förbättra likvärdigheten och tillgången till insatser för alla barn (bet. 2021/22:JuU26 s. 60 f.). Utskottet anförde följande:

Utskottet anser [...] att det är positivt att regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att bl.a. lämna ett förslag på hur barnahusverksamheten kan utvecklas, exempelvis vad gäller att ge ett likvärdigt stöd. För att betona vikten av att detta arbete också leder fram till en nationell plan för barnahusens verksamhet anser utskottet att riksdagen bör göra ännu ett tillkännagivande till regeringen i frågan.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 90) anför regeringen att en utredare har haft i uppdrag att lämna förslag på en strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inkluderat hedersrelaterat våld och förtryck (dir. 2021:29). I uppdraget ingick att lämna förslag på hur barnahusverksamheten kan utvecklas, exempelvis vad gäller att ge likvärdig tillgång till stöd till barn under hela brottmålsprocessen och genom nationell samordning. Utredningen överlämnades den 18 januari 2023 och bereds inom Regeringskansliet. Tillkännagivandet motsvarar tillkännagivandet om barnahus (bet. 2021/22:JuU26 punkt 34). Punkten är inte slutbehandlad.

Vid beredningen av regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om polisens och åklagarnas arbete mot internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn (skr. 2021/22:105) föreslog utskottet att riksdagen skulle tillkännage att regeringen bör säkerställa att verksamheten vid barnahusen blir mer enhetlig, håller hög kvalitet och är tillgänglig för alla utsatta barn och unga, i enlighet med rekommendationen i Riksrevisionens rapport. Vidare föreslog utskottet att riksdagen skulle tillkännage att regeringen bör säkerställa att det finns tillräckligt många färdigutbildade barnförhållare (bet. 2021/22:JuU16). Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:244).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 118) anför regeringen att en särskild utredare har haft i uppdrag att lämna ett förslag till en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och

förtryck (dir. 2021:29 och dir. 2022:17). Strategin ska anlägga ett helhetsperspektiv och möjliggöra en sammanhållen inriktning för arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn under den närmaste tioårsperioden. Uppdraget redovisades den 18 januari 2023 i betänkandet En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70) och förslagen bereds inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad. Vidare anger regeringen att Polismyndigheten i regleringsbrevet för 2020 fick i uppdrag att redovisa vilket arbete som bedrevs för att säkerställa att personal som förhör barn i så stor utsträckning som möjligt har särskild utbildning för uppgiften. För att öka andelen utredare med rätt kompetens för att hålla förhör med barn har Polismyndigheten tagit fram en ny utbildning som ersätter den tidigare barnförhørsledarutbildningen och utbildningen för ungdomsbrottsutredare. Den nya utbildningen riktar sig till alla utredare som utreder brott där barn, dvs. personer upp till 18 år, förekommer som målsägande, vittnen eller misstänkta. Punkten är inte slutbehandlad.

I samband med att barnfridsbrottet infördes behandlade utskottet en motion om att den särskilda företrädarens ansvar bör förtydligas så att det framgår direkt av lagtexten att det är den särskilda företrädaren som har det praktiska ansvaret för att hämta barn till förhör (bet. 2020/21:JuU35 s. 12 f.). Utskottet ansåg i likhet med regeringen att det inte framstod som ändamålsenligt att i detalj reglera den särskilda företrädarens uppgifter bl.a. eftersom en sådan bestämmelse riskerar att läsas som uttömmande. Det bör dessutom vara den särskilda företrädarens skyldighet att i varje enskilt fall bedöma på vilket sätt barnet lämpligast ska inställa sig till förhör. Motionen avstyrktes därför.

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2018/19 (bet. 2018/19:JuU14 s. 72 f.) avstyrkte utskottet en begäran om ett tillkännagivande om att rättsprocesser där barn är inblandade ska förbättras och förändras kontinuerligt. Utskottet yttrade att det utgick från att ett sådant arbete redan bedrevs och ansåg inte att det framkommit något som gav riksdagen anledning att göra något sådant tillkännagivande. Riksdagen följde utskottets förslag.

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2021/22 (bet. 2021/22:JuU26 s. 60 f.) föreslog utskottet ett tillkännagivande om handläggningen av utredningar vid brott mot barn. Utskottet anförde följande:

Det är mycket viktigt att engagemanget och förfarandet för att utreda och fälla till ansvar för brott mot barn håller hög nivå. Många utsatta barn ger uttryck för en bristande tilltro till myndigheterna och tvivlar på att de kan få hjälp. Utskottet anser därför att de som arbetar med brottsutredningar där barn är brottsoffer ska ha särskilda specialistkunskaper och att tidsfristen för handläggning av brott mot barn inte överskrids utan att det är motiverat. Det bör vidare göras en översyn av den sammanlagda tiden för utredning och brottmålsprocess i barnärenden och av möjligheten att ge barn stöd- och rehabiliteringsinsatser även under tiden för brottsutredning och brottmålsprocess. Vad utskottet nu har anført bör riksdagen ge regeringen till känna.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 136) anför regeringen att Polismyndigheten i regleringsbrevet för 2020 fick i uppdrag att redovisa vilket arbete som bedrevs för att säkerställa att personal som förhör barn i så stor utsträckning som möjligt har särskild utbildning för uppgiften. För att öka andelen utredare med rätt kompetens för att hålla förhör med barn har Polismyndigheten tagit fram en ny utbildning som ersätter den tidigare barnförhørsledarutbildningen och utbildningen för ungdomsbrottsutredare. Den nya utbildningen riktar sig till alla utredare som utreder brott där barn, dvs. personer upp till 18 år, förekommer som målsägande, vittnen eller misstänkta. En särskild utredare har haft i uppdrag att lämna ett förslag till en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck (dir. 2021:29 och dir. 2022:17). Strategin ska anlägga ett helhetsperspektiv och möjliggöra en sammanhållen inriktning för arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn under den närmaste tioårsperioden. Uppdraget redovisades den 18 januari 2023 i betänkandet En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70) och förslagen bereds inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Efter riksdagens tidigare tillkännagivanden om vikten av att säkerställa att den som hör eller förhör barn ska ha särskild utbildning för det samt att en nationell plan för barnahusens verksamhet ska tas fram för att förbättra likvärdigheten och tillgången till insatser för alla barn oavsett var i landet de bor, har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att överväga bl.a. dessa frågor samt lämna förslag till en samlad strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Strategin ska anlägga ett helhetsperspektiv och möjliggöra en sammanhållen inriktning för arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn den närmaste tioårsperioden.

Som framgår ovan redovisades uppdraget i januari 2023 genom betänkandet En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn. Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet konstaterar att utredningen tar ett helhetsgrepp på flera frågor som rör unga brottsoffer. Enligt utskottets uppfattning finns det därför inte nu skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av de motionsyrkanden som rör barnahus, stöd till unga brottsoffer, kunskaper inom rättsväsendet vid brott riktade mot barn, återkommande vålds- och fridskränkningar av närstående barn, brottsofferutsagor vid barnpornografibrott, medling i samband med brottmål och handläggning av brottsutredningar där barn är brottsoffer. Utskottet avstyrker därför motionerna 2022/23:62 (SD), 2022/23:863 (C) yrkande 48, 2022/23:864 (C) yrkandena 1 och 2, 7–11 och 13, 2022/23:894 (C) yrkande 37, 2022/23:1117 (KD) yrkandena 4 och 5, 2022/23:1217 (V) yrkandena 9 och 21, 2022/23:1889 (C) yrkandena 4 och 5, 2022/23:2139 (S) yrkande 45 och 2022/23:2260 (MP) yrkande 4.

Registerkontroll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om registerkontroll.

Motionerna

I motion 2022/23:589 av Marléne Lund Kopparklint (M) föreslås att det övervägs om ett förbud kan införas mot att anställa dömda sexualförbrytare inom yrken där målgruppen är barn. I motion 2022/23:606 av Marléne Lund Kopparklint (M) anförs att det bör övervägas att se över tiden som markeringar ligger kvar i belastningsregistret, särskilt när det gäller grova sexualbrott mot barn. I motion 2022/23:1987 av Johanna Rantsi (M) föreslås att registerkontrollen utökas för anställda som arbetar med barn och unga.

Bakgrund

Lagen om belastningsregister

Uppgifter om den som har dömts eller på annat sätt lagförts för brott finns i belastningsregistret som förs av Polismyndigheten. Bestämmelser om belastningsregistret finns i lagen (1998:620) om belastningsregister med tillhörande förordning (1999:1134). För uppgifter i registret gäller absolut sekretess. Uppgifter från belastningsregistret får därför endast lämnas ut med stöd av bestämmelser som bryter sekretessen.

Enligt 3 § lagen om belastningsregister innehåller registret uppgifter om den som genom dom, beslut, strafföreläggande eller föreläggande om ordningsbot har ålagts påföljd för brott (punkten 1), ålagts förvandlingsstraff för böter (punkten 2), fått påföljdseftergift vid allvarlig psykisk störning (punkten 3), meddelats åtalsunderlåtelse (punkten 4) eller meddelats vissa kontaktförbud eller tillträdesförbud (punkten 5). Belastningsregistret innehåller även uppgifter om domar och beslut som har meddelats i utlandet.

Bestämmelser om när uppgifter i belastningsregistret ska gallras finns i 16–18 §§ lagen om belastningsregister. Uppgifter ur belastningsregistret ska alltid gallras om den registrerade frikänns, beviljas resning, får avgörandet undanröjt eller upphävt eller avlider (16 §).

Uppgifter ur belastningsregistret ska vidare gallras när det har gått en viss tid (17 §). Denna tid är som huvudregel tio år efter domen eller beslutet. En sådan gallringsfrist gäller vid uppgifter om skyddstillsyn, villkorlig dom, ungdomsvård, överlämnande till missbruksvård, ungdomstjänst samt beslut om påföljdseftergift vid allvarlig psykisk störning, åtalsunderlåtelse, kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder. En sådan frist gäller även för uppgifter om fängelsestraff som ska anses verkställt genom tidigare frihetsberövande eller om den registrerade har befriats från fängelsestraff genom nåd. Är den registrerade under 18 år vid

tidpunkten för brottet eller brotten ska uppgifterna i vissa fall i stället gallras fem respektive tre år efter domen eller beslutet.

Uppgifter om böter ska gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller ordningsboten. Uppgifter om fängelsestraff och förvandlingsstraff för böter ska gallras tio år efter frigivningen. Motsvarande gallringsfrist för uppgifter om slutna ungdomsvård är tio år efter att påföljden verkställts och för uppgifter om överlämnande till rättspsykiatrisk vård tio år efter utskrivningen.

Gallringstiden påverkas om det görs nya anteckningar i registret. Om det görs anteckningar som avser annat än penningböter, före utgången av den tid då uppgifter ska gallras enligt 17 §, ska inte någon av uppgifterna gallras så länge någon av dem ska finnas kvar i registret (18 § första stycket). Den längsta tid som en uppgift finns kvar i belastningsregistret är 20 år efter domen eller beslutet. I fråga om uppgifter om fängelsestraff eller överlämnande till rättspsykiatrisk vård gäller dock detta endast om det gått tio år från frigivningen respektive utskrivningen (18 § andra stycket jämfört med 17 § 1 och 7).

Lagen om registerkontroll

Enligt lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn ska den som erbjuds en anställning i staten, en kommun, en region, ett företag eller en organisation, om arbetet innebär direkt och regelbunden kontakt med barn, på begäran av den som erbjuder anställningen visa upp ett utdrag ur belastningsregistret. Det kan handla om både personer som i sin yrkesutövning kommer i kontakt med barn och personer som är ledare i olika ideella barnverksamheter. I de fall som lagen föreskriver ska en enskild ha rätt att få ett begränsat utdrag om sig själv ur belastningsregistret för att kunna visa upp för en arbets- eller uppdragsgivare.

Lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn trädde i kraft den 18 december 2013 (prop. 2012/13:194, bet. 2013/14:JuU8, rskr. 2013/14:36). I den proposition som låg till grund för lagen gjorde regeringen bedömningen att arbets- och uppdragsgivare inte bör vara skyldiga att kontrollera belastningsregistret. Regeringen ansåg inte heller att det bör vara förbjudet att anställa eller anlita personer som förekommer i belastningsregistret (s. 22).

Skriftlig fråga om förlängd markering i belastningsregistret för sexualbrottslingar

Den 7 april 2021 besvarade inrikesminister Mikael Damberg en skriftlig fråga om hur statsrådet ser på att lagmässigt se över möjligheterna att förlänga markeringen i belastningsregistret för personer som har blivit dömda för grova sexualbrott mot barn (fr. 2020/21:2407). Inrikesministern anförde följande:

Jag har fått liknande frågor i november 2020 och i januari 2021. Som jag den 4 november 2020 svarade på fråga 2020/21:304 Brottsmarkering vid grova sexualbrott mot barn och personer med funktionsvariation ser

regeringen oerhört allvarligt på sexualbrott och särskilt på sådana som riktas mot barn.

Regeringen har reformerat sexualbrottslagstiftningen och Sverige har nu den strängaste reglering vi någonsin haft. Exempelvis har straffskalorna skärpts för bl.a. grov våldtäkt mot barn, kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte, utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling och grovt barnpornografibrott.

I uppdraget till 2020 års sexualbrottsutredning ingår vidare bl.a. att se över bestämmelserna som rör straffansvaret för sexualbrott på distans och utnyttjande av barn för sexuell posering. Utredaren gör också en översyn av straffskalorna för sexualbrotten. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2021.

Hur länge uppgifter om begångna brott finns kvar i belastningsregistret styrs av vilken påföljd som dömts ut och av om den dömda har återfallit i brott. Ju allvarligare brott det är fråga om, desto längre tid finns uppgifterna alltså kvar i registret, och om den dömda begår nya brott så förlängs gallringstiden för samtliga registrerade uppgifter.

Reglerna om gallring av uppgifter ur registret är resultatet av en avvägning mellan å ena sidan intresset av att ha tillgång till uppgifter om begångna brott för bl.a. lämplighetsprövningar av olika slag, exempelvis av den som ska arbeta med barn, och å andra sidan den enskildes integritet och möjlighet att återanpassa sig i samhället efter en fällande dom.

Som jag tidigare nämnt är enligt min mening principerna bakom systemet rimliga, men jag utesluter inte att ändringar av enskildheter kan övervägas vad gäller gallring, t.ex. behovet av förlängning av tidsfristerna gällande vissa brottstyper.

Det är samtidigt viktigt att komma ihåg att utdrag ur belastningsregistret bara är ett komplement som aldrig kan ersätta en ordentlig bakgrundskontroll av en arbetssökande, med tagande av referenser och annat. Det är alltid arbetsgivaren som har ansvaret för att personalen är lämplig och att verksamheten bedrivs på ett tryggt och säkert sätt, så att riskerna för missförhållanden minimeras.

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med beredningen av lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn behandlade utskottet motionsyrkanden dels om att det ska vara obligatoriskt för alla arbetsgivare att kontrollera arbetssökandes utdrag från belastningsregistret vid arbete med barn, dels om att det ska vara förbjudet för en arbetsgivare att låta personer som dömts för allvarlig sexualbrottslighet att arbeta med barn (bet. 2013/14:JuU8). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena och riksdagen biföll utskottets förslag.

När det gällde om det ska vara obligatoriskt för arbetsgivare att kontrollera en arbetssökandes utdrag från belastningsregistret instämde utskottet i regeringens bedömning. Utskottet konstaterade således att det inom framför allt ideella verksamheter kan förekomma en stor mängd olika uppdrag som löper på både kortare och längre tid. Beroende på uppdragets art kan det i vissa fall framstå som uppenbart obehövligt att begära ett registerutdrag. Att göra samtliga arbets- och uppdragsgivare som berörs av de föreslagna bestämmelserna skyldiga att kontrollera belastningsregistret innan de anställer eller erbjuder någon ett uppdrag eller en praktiktjänstgöring skulle innebära en

alltför stor administrativ börda. Vidare kommer det inte att finnas någon myndighet som utövar tillsyn över samtliga arbets- och uppdragsgivare som ges möjlighet att kontrollera utdrag ur belastningsregistret. Det finns därför inte heller någon som skulle kunna kontrollera att en skyldighet att utföra registerkontroll följs.

Utskottet har flera gånger därefter behandlat motionsyrkanden om registerkontroll.

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2018/19 (bet. 2018/19:JuU14 s. 72 f.) behandlade och avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att alla jobbsökande till samtliga yrken inom vilka man kontinuerligt arbetar med barn obligatoriskt ska kontrolleras i register för att se eventuella tidigare sexualbrottsbelastningar. Detsamma gällde ett motionsyrkande om att samtliga arbetssökande som har dömts för sexualbrott mot barn eller för allvarliga sexualbrott mot vuxna alltid ska nekas anställning i yrken inom vilka man kontinuerligt handskas med barn. Utskottet anförde att det vidhöll sin tidigare inställning från beredningen av regeringens förslag till lag om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:182).

Likalydande yrkanden avstyrktes vid förenklad beredning våren 2020 (bet. 2019/20:JuU29, rskr. 2019/20:233).

Våren 2021 vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning och avstyrkte motionsyrkanden om att samtliga arbetssökande som har dömts för sexualbrott mot barn, inklusive barnpornografi, alltid ska nekas anställning i yrken där den huvudsakliga verksamheten riktas till barn. Utskottet var heller inte berett att ställa sig bakom yrkanden om att se över bestämmelserna så att brott som rör barnpornografi och grovt sexuellt utnyttjande av barn finns kvar i belastningsregistret under en betydligt längre tid än i dag och om att rätten för arbetsgivare att begära ett utdrag ur belastningsregistret ska gälla för samtliga yrkesgrupper som arbetar med barn, och avstyrkte dessa. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:345–346).

Våren 2022 behandlades ett yrkande om obligatorisk registerkontroll förenklat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning i fråga om att arbetssökande som har dömts för sexualbrott mot barn alltid ska nekas anställning i yrken där den huvudsakliga verksamheten riktas mot barn. Utskottet vidhåller även sin tidigare uppfattning i fråga om att se över hur lång tid grova sexualbrott mot barn finns kvar i belastningsregistret. Slutligen gör utskottet samma bedömning som tidigare om huruvida registerkontrollen ska utökas för anställda som arbetar med barn och unga. Utskottet avstyrker därför motionerna 2022/23:589 (M), 2022/23:606 (M) och 2022/23:1987 (M).

Skadestånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kränkingsersättning och indrivning.

Jämför reservation 55 (C).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 39 efterfrågas förändringar av systemet med kränkingsersättning och skadeståndersättning. I samma motion yrkande 40 föreslås att regeringen ges i uppdrag att återkomma med förslag på hur staten kan ta ett större ansvar för indrivningsprocessen när det gäller skadestånd till brottsoffer.

Bakgrund

Gällande rätt vid utkrävande och utbetalning av skadestånd

Den som har skadats till följd av ett brott kan kräva skadestånd av gärningspersonen. Regler om skadestånd och vilka skador som är ersättningsgilla finns i skadeståndslagen (1972:207). Processuella regler om hur skadeståndsanspråk ska framställas och om att talan kan föras i samband med ett brottmål finns i rättegångsbalken. Regler om hur fordringar drivs in finns i utsökningsbalken.

När ett brott anmäls till polisen ska målsäganden informeras om att åklagaren under vissa förutsättningar kan föra talan om enskilt anspråk på grund av brottet. Polisen ska också informera om möjligheterna att få ersättning enligt brottsskadelagen (2014:322) och om reglerna för hur dessa ärenden handläggs (13 a § förundersökningskungörelsen [1947:948]). Om brottet hör under allmänt åtal ska åklagaren, på målsägandens begäran, förbereda och föra talan om skadestånd. En förutsättning är att det kan ske utan väsentliga besvär och att anspråket inte är uppenbart obefogat. Vill målsäganden att anspråket ska tas upp i samband med åtalet ska han eller hon anmäla anspråket till undersökningsledaren eller åklagaren och lämna uppgift om de omständigheter på vilka det grundas (22 kap. 2 § rättegångsbalken). Om ett målsägandebiträde har förordnats för en målsägande ska målsägandebiträdet hjälpa målsäganden att föra talan om enskilt anspråk med anledning av brottet, om detta inte görs av åklagaren (3 § lagen [1988:609] om målsägandebiträde).

När stämmingsansökan lämnas in till tingsrätten ska det framgå om åklagaren för talan om enskilt anspråk. Skadeståndsyrkandet behandlas tillsammans med övriga yrkanden i brottmålet.

I samband med att domen skickas ut till parterna får de skriftlig information om betalning av skadeståndet. När domen har vunnit laga kraft skickar

domstolen den till Kronofogdemyndigheten (25 a § förordningen [1990:893] om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.). När en lagakraftvunnen dom som innebär att den tilltalade ska betala skadestånd kommer in till Kronofogdemyndigheten skickar myndigheten ut en skriftlig fråga till den brottsutsatte med en förfrågan om han eller hon vill ha hjälp med att driva in skadeståndet. Om den brottsutsatte tackar ja till detta skickar Kronofogdemyndigheten en uppmaning till den som ska betala skadestånd att betala in skadeståndsbeloppet till myndigheten. Den skadeståndsskyldige har då två veckor på sig att betala. Om han eller hon inte gör det, gör Kronofogdemyndigheten en tillgångsutredning för att ta reda på om den skadeståndsskyldige har möjlighet att betala. Om Kronofogdemyndighetens utredning visar att gärningspersonen inte kan betala hela det utdömda skadeståndet, ska den brottsutsatte ta reda på om han eller hon har någon försäkring som kan täcka skadeståndet eller delar av det. Om ingen försäkringsersättning betalas ut kan den brottsutsatte vända sig till Brottsoffermyndigheten och ansöka om brottskadeersättning. Förutsättningarna för utbetalning av en sådan ersättning anges i brottskadelagen.

Om brottskadeersättning betalas ut, inträder staten i den skadelidandes rätt till skadestånd. Brottskadeersättning betalas ut för personskador. Som personskador ersätts även skador på kläder, glasögon och liknande föremål som den skadade bar på sig vid skadetillfället. Om någon har allvarligt kränkt någon annan genom ett brott som innefattar ett angrepp mot hans eller hennes person, frihet eller frid eller genom grovt förtal enligt 5 kap. 2 § brottsbalken betalas brottskadeersättning ut för den skada som kränkningen innebär.

Brottskadeersättning kan i vissa fall betalas ut även för saksador (4–6 §§ brottskadelagen).

Brottskadelagsutredningen

Brottskadelagsutredningen (Ju 2010:12) hade bl.a. i uppdrag att ta ställning till om det fanns skäl att lindra de krav som ställdes på brottsutsatta att på egen hand kräva betalning av den skadeståndsskyldige, t.ex. genom att lägga det primära ansvaret för att kräva in utdömda skadestånd på staten (dir. 2010:84). Brottskadelagsutredningen lämnade i maj 2012 betänkandet En ny brottskadelag (SOU 2012:26). Utredningen anförde följande om huruvida det primära ansvaret för att kräva in utdömda skadestånd skulle läggas på staten (s. 15 f.):

När det gäller kraven i övrigt på den skadelidande, så vore det mest brottsoffervänliga alternativet att låta brottskadeersättning betalas ut i direkt anslutning till brottet. Utredningen finner dock att en sådan ordning inte är förenlig med det nuvarande systemets uppbyggnad. Många anser att gottgörelse från den som har vållat skadan är viktig för brottsoffrets upprättelse. Den grundläggande skadeståndsrättsliga principen, att den som har vållat skadan ska ersätta den, skulle komma i bakgrunden. Försäkringsersättningens funktion skulle också förändras och på sikt skulle försäkringsskyddet riskera att upphöra. Om försäkringsbolagen skulle betala ersättningen till staten i stället för till den enskilda

försäkringstagaren, skulle nämligen bolagens incitament till att ha kvar skyddet i sina försäkringar, liksom kundens incitament att ha en sådan försäkring, försvinna. Försäkringsbolagen betalar i dag minst lika mycket genom överfallsskyddet i hemförsäkringarna som staten betalar genom brottskadeersättningen. En ändrad ordning skulle också medföra att Brottsoffermyndighetens beslutsunderlag försämrades. Komplikationer skulle också uppstå i förhållande till en efterföljande skadeståndstalan mot skadevållaren. Att föreslå en sådan radikal omläggning av regelsystemet har knappast stöd i direktiven och är enligt utredningens mening inte heller motiverad.

En ny brottskadelag trädde i kraft den 1 juli 2014 (prop. 2013/14:94, bet. 2013/14:JuU38, rskr. 2013/14:255). Genom den nya lagstiftningen skapades ett större utrymme för Brottsoffermyndigheten att återkräva utbetald ersättning från gärningsmän. I propositionen konstaterade regeringen att det med fog kunde hävdas att det vore allra enklast för det enskilda brottsoffret om han eller hon kunde få ersättningen av staten direkt efter brottet. Ett annat alternativ vore att brottskadeersättningen betalades direkt efter det att domen hade vunnit laga kraft. Regeringen anförde att båda alternativen hade flera nackdelar. Bland annat nämndes att om brottsoffret skulle få ersättning av staten direkt efter brottet, skulle brottsoffrets vilja att medverka i brottsutredningen med stor sannolikhet minska. Detta skulle i sådana fall få allvarliga konsekvenser för den brottsbekämpande verksamheten och för förtroendet för rättsväsendets möjligheter att klara upp brott och skapa ett tryggare samhälle. Om brottskadeersättningen däremot skulle betalas ut direkt efter det att domen om skadestånd hade vunnit laga kraft, skulle en av komplikationerna vara att man skulle sakna incitament för enskilda att teckna överfallsskydd – ersättningen skulle ju ändå betalas ut. Detta skulle på sikt kunna leda till att skyddet helt togs bort ur de svenska hemförsäkringarna, vilket framför allt skulle drabba de brottsoffer som inte får sin sak prövad av domstol. En sådan förändring skulle även innebära en betydande kostnadsökning för staten. Regeringen ansåg med anledning av de skäl som redovisades i propositionen att brottskadeersättning även i fortsättningen skulle vara underordnad andra ersättningsformer som stod den skadelidande till buds, t.ex. skadestånd och ersättning från en försäkring.

Utredningen Ersättning till brottsoffer

Regeringen tillsatte i december 2019 utredningen Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer (dir. 2019:104). Utredningen redovisade sitt uppdrag i juli 2021 genom utredningsbetänkandet Ersättning till brottsoffer (SOU 2021:64). I betänkandet anges att utredningens huvudsakliga uppgift var att utreda brottsoffers rätt till skadestånd och deras möjlighet att få ut sådan ersättning. Det uttalade syftet med uppdraget var att stärka brottsoffers ställning och att minska skadeverkningarna av brott.

Regeringen beslutade den 24 mars 2022 om proposition 2021/22:198 Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer. Regeringen föreslog bl.a. att man skulle

- åstadkomma en påtaglig höjning av nivåerna på kränkingsersättningen

- utvidga rätten till kränkingsersättning för poliser och andra yrkesgrupper med särskild beredskap
- stärka rätten till ersättning för efterlevande anhöriga genom en ny form av ideell ersättning, s.k. särskild anhörigersättning
- utvidga möjligheterna att utmäta frihetsberövandeersättning till förmån för brottsoffer
- ge fordringar som avser skadestånd på grund av brott företräde framför oprioriterade fordringar vid löneutmätning.

Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2022, med undantag för den om ändrad företrädesordning vid löneutmätning som trädde i kraft den 10 september 2022 (se bet. 2021/22:CU20, rskr. 2021/22:326). Riksdagen tillkännagav i samband med att lagändringarna behandlades att regeringen snarast bör tillsätta en utredning i enlighet med 2021 års tillkännagivande om effektivare utbetalning av ersättning till brottsoffer genom statens försorg.

Tidöavtalet

I Tidöavtalet (s. 26) beskrivs hur Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna i ett samarbetsprojekt om kriminalitet kommer att utarbeta och genomföra politiska reformer för att bekämpa och förebygga brott samt öka tryggheten under valperioden 2022–2026. Under rubriken Skadestånd anförs bl.a. följande:

Regelverket för brottsskadeersättningen ses över i syfte att minska brotts-
offrets ansvar att själv driva in hela skadeståndet från gärningsmannen.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2014/15 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om att brottsoffer ska få ersättningen utbetald av staten (bet. 2014/15:JuU18 s. 28 f.). Utskottet uttalade att man instämde i den bedömning som regeringen gjort i propositionen till den nya brottsskadelagen (prop. 2013/14:94), nämligen att det med fog kan hävdas att det vore allra enklast för brottsoffret om han eller hon kunde få ersättning av staten direkt efter brottet. Ett annat alternativ vore att brottsskadeersättning betalas direkt efter att domen vunnit laga kraft. Båda alternativen hade emellertid enligt utskottet flera nackdelar, bl.a. att incitamenten för enskilda att teckna försäkringar skulle minska och att detta skulle medföra en betydande kostnadsökning för staten. Utskottet anförde att brottsskadeersättning även i fortsättningen borde vara underordnat andra ersättningsformer som står den skadelidande till buds. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2014/15:124). Utskottet gjorde samma bedömning vid beredningen av likalydande yrkanden från allmänna motionstiderna 2016/17 (bet. 2016/17:JuU20, prot. 2016/17:104), 2017/18 (bet. 2017/18:JuU17, rskr. 2017/18:241), 2018/19 (bet. 2018/19:JuU14, rskr. 2018/19:182) samt 2019/20 (bet. 2019/20:JuU41 s. 12, rskr. 2019/20:234).

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2020/21 föreslog utskottet ett tillkännagivande om en effektivare hantering av ersättning till brottsoffer (bet. 2020/21:JuU27 s. 73 f.). Utskottet anförde följande:

Det är viktigt att ansvaret för ett brott är tydligt. Skadeståndsskyldigheten är en del av den konsekvens som åläggs den som har dömts för brott. Samtidigt vore det naturligtvis allra enklast för det enskilda brottsoffret om han eller hon kunde få ersättning av staten direkt efter brottet eller om brottsskadeersättningen betalades direkt efter att domen hade vunnit laga kraft. Dagens system innebär att brottsoffret ibland själv behöver kontakta den skadeståndsskyldige för att få sin ersättning.

Utskottet menar att det inte är en rimlig ordning att brottsoffret själv tvingas ägna både tid och kraft åt att få sin självklara rätt. En ordning där ett ersättningsbelopp som fastställts av domstolen utbetalas direkt av Brottsoffermyndigheten, utan att brottsoffret själv måste agera gentemot en gärningsman, i samband med att en dom vinner laga kraft bör därför utredas. Det skulle underlätta utbetalningen av den ersättning som ett brottsoffer får rätt till och därmed minska brottsoffrets lidande. Vad utskottet nu har anförut bör riksdagen ge regeringen till känna.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:345).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 90) anför regeringen att det pågår ett arbete med att överväga vilka åtgärder som bör vidtas med anledning av tillkännagivandet. Punkten är inte slutbehandlad.

Vid fjolårets beredning av motioner från allmänna motionstiden 2021/22 (bet. 2021/22:JuU26 s. 71 f.) avstyrkte utskottet bl.a. att regeringen bör tillsätta en utredning om ytterligare brottsskadeersättning för ekonomiska konsekvenser för personer som blivit utsatta för sexuellt och fysiskt våld. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare riktat ett tillkännagivande till regeringen om en effektivare hantering av ersättning till brottsoffer. Regeringen har angett att det pågår ett arbete med att överväga vilka åtgärder som bör vidtas med anledning av tillkännagivandet. Utskottet noterar även att det i Tidöavtalet aviserats att regelverket för brottsskadeersättningen ska ses över i syfte att minska brottsoffrets ansvar för att själv driva in hela skadeståndet från gärningspersonen. Det finns därför enligt utskottet inte anledning för riksdagen att nu rikta ett nytt tillkännagivande till regeringen om förändringar av systemet med kränkingsersättning och skadeståndersättning eller att ge regeringen i uppdrag att återkomma med förslag på hur staten kan ta ett större ansvar för indrivningsprocessen när det gäller skadestånd till brottsoffer. Utskottet avstyrker därmed motion 2022/23:863 (C) yrkandena 39 och 40.

Statistik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om brott mot barn.
Jämför reservation 56 (C).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 5 efterfrågas kriminalstatistik som visar om brott mot barn begås inom familjen. I samma motion yrkande 6 föreslås en översyn av möjligheten att särskilja kriminalstatistik så att det framgår om gärningspersonen vid brott mot barn är en förälder eller annan omsorgsperson.

Bakgrund

Brottsförebyggande rådets kriminalstatistik

Brottsförebyggande rådet (Brå) ansvarar för den officiella kriminalstatistiken i Sverige. Kriminalstatistiken indelas i statistikområdena anmälda brott, handlagda brott, personer misstänkta för brott, personer lagförda för brott, kriminalvård och återfall i brott. Brå producerar även statistik som bygger på enkätundersökningar och annan särskild datainsamling, som Nationella trygghetsundersökningen (NTU) och den s.k. hatbrottsstatistiken.

Brottsförebyggande rådets statistik om barnmisshandel

Brå redovisar statistik om barnmisshandel. Statistiken delas upp i andelen kvinnor och män som misstänks för misshandel uppdelat efter brottsoffrets ålder och kön.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid fjolårets beredning av motioner från allmänna motionstiden 2021/22 (bet. 2021/22:JuU26 s. 78 f.) föreslog utskottet ett tillkännagivande om kriminalstatistik som visar om brott mot barn begåtts inom familjen och brottsstatistik om brott med hedersmotiv. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:293).

I skrivelse 2022/23:75 (s. 136 f.) anför regeringen att lagändringar trädde i kraft den 1 juni 2022 som innebär att ett särskilt brott för hedersförtryck infördes i brottsbalken. Införandet av ett särskilt brott för hedersförtryck innebär att statistik om anmälda, handlagda och uppklarade brott samt misstänkta och lagförda personer finns respektive kommer att finnas tillgänglig inom ramen för den officiella kriminalstatistiken. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Under riksmötet 2021/22 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om kriminalstatistik som visar om brott mot barn begåtts inom familjen och brottsstatistik om brott med hedersmotiv. Den 1 juni 2022 infördes ett särskilt brott för hedersförtryck, vilket innebär att statistik om anmälda, handlagda och uppklarade brott enligt den nya lagen samt misstänkta och lagförda personer finns respektive kommer att finnas tillgänglig inom ramen för den officiella kriminalstatistiken. Som framgår ovan är tillkännagivandet inte slutbehandlat. Det finns med anledning att detta inte skäl att nu rikta ett nytt tillkännagivande till regeringen om kriminalstatistik som visar om brott mot barn begås inom familjen eller att kriminalstatistik ska särskiljas så att det framgår om gärningspersonen vid brott mot barn är en förälder eller annan omsorgsperson. Utskottet avstyrker därmed motion 2022/23:864 (C) yrkandena 5 och 6.

Reservationer

1. Utredningar vid dödligt våld i nära relationer, punkt 1 (S)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 65 och

bifaller delvis motionerna

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 6,

2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 5,

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 51 och

2022/23:1751 av Annika Strandhäll (S).

Ställningstagande

Många kvinnor som utsatts för våld och som söker hjälp vittnar om att samhället i alltför stor utsträckning arbetar i stuprör. Det gör att kvinnorna faller mellan stolarna. Samarbetet behöver bli betydligt bättre. Kunskapen måste öka så att fler myndigheter, vårdgivare och arbetsgivare vågar fråga om våld, och vet vilka tecken man ska vara uppmärksam på. Vi vill införa en lex Lotta, vilket innebär att när en kvinna har blivit mördad av en man, trots att hon i kontakt med myndigheter uttryckt ett behov av hjälp på grund av en psykiskt eller fysiskt våldsamt relation, ska den berörda myndigheten lex Lotta-anmäla sig själv. Syftet med anmälan är att uppmärksamma myndighetens brister i bemötandet av och stödet till våldsutsatta kvinnor. Regeringen måste skyndsamt öka medvetenheten om mäns våld mot kvinnor i hela samhället och åtgärda de brister som gör att kvinnor faller mellan stolarna.

2. Utredningar vid dödligt våld i nära relationer, punkt 1 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 6 och
2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 51 och
bifaller delvis motionerna
2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 5,
2022/23:1751 av Annika Strandhäll (S) och
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 65.

Ställningstagande

Många våldsutsatta söker vård i nära anslutning till utövat våld. Det är också klarlagt att många av de personer som sedermera mördas av närstående har varit i kontakt med polisen, socialtjänsten eller vården före mordet. Ibland har kontakten innefattat mycket tydliga och konkreta frågor som brottsanmälan eller annan insats mot våldet. Ibland har det i stället varit fråga om mer otydliga rop på hjälp eller i vart fall en kontakt. Att så många av de som utsätts för dödligt våld i nära relationer har varit i kontakt med myndigheterna före mordet ger en tydlig fingervisning om att de inte har fått den hjälp de behövt. Regeringen bör därför tillsätta en utredning som tittar närmare på varför dessa hjälpsökande och sedermera våldsdödade har fallit igenom samhällets skyddsnät trots kontakt med myndigheter och vården.

3. Kvinnofridskommission, punkt 2 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 10.

Ställningstagande

Regeringen tillsatte 1993 en kommission med uppdrag att utifrån ett kvinnoperspektiv göra en översyn av frågor som rör mäns våld mot kvinnor och föreslå åtgärder för att motverka våldet. Betänkandet som kommissionen lämnade innehöll en rad förslag till åtgärder inom flera olika samhällsområden. Det är hög tid att dels utvärdera de insatser som gjorts med anledning av Kvinnovåldskommissionens förslag, dels se över vilka åtgärder som behöver vidtas nu och på sikt. Regeringen bör därför ta initiativ till en ny kvinnofridskommission med uppdrag att utifrån ett helhetsgrepp föreslå åtgärder för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor och barn.

4. Sluta slå-program, punkt 3 (S, V)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Gudrun Nordborg (V), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 15 och

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 56.

Ställningstagande

Vi vill att det ska finnas en nollvision för mäns våld mot kvinnor. Regeringen bör därför se till att ett nationellt våldsförebyggande program, Sluta slå!, med Sluta skjut som förebild, tas fram för att förstärka det tidiga våldsförebyggande arbetet. Programmet bör ha med insatser mot dem som har förhöjd risk att utöva våld samt åtgärder mot dem som har utsatt en närstående för våld. Programmet bör genomföras i hela landet.

5. Akut hjälplinje, lokala trygghetsteam och stödcenter, punkt 4 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 13, 14 och 16.

Ställningstagande

Det finns fortfarande ett genomgående problem inom hela rättskedjan när det gäller hanteringen av mäns våld mot kvinnor. Ett antal åtgärder bör därför vidtas för att stärka rättskedjan och bemötandet av kvinnor som utsatts för våld.

Kvinnofridslinjen, Sveriges nationella stödtelefon för våldsutsatta kvinnor, drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). Akuta samtal hänvisas dock till 112. Det bör därför inrättas en särskild akut hjälplinje för kvinnor som

utsätts för mäns våld. För akut hjälp med specialkompetens ska kvinnor kunna ringa 115. Denna akuta linje ska drivas av Polismyndigheten och bemannas av främst poliser men även socionomer och sjuksköterskor som alla har särskild kompetens att hantera mäns våld mot kvinnor samt att göra adekvata och akuta riskbedömningar.

Den mest kritiska tiden för en kvinna som utsätts för en mans våld är när hon beslutar sig för att lämna honom liksom tiden efter uppbrottet. Jag anser därför att det bör inrättas en enhet – ett trygghetsteam från socialtjänsten, polisen och kommunen – som ska jobba efter en konkret handlingsplan för den utsatta kvinnan. Teamet ska se till att polisen hjälper henne att lämna bostaden och att kommunen har en bostadslösning som är långsiktig kombinerat med redan beslutat kontaktförbud av åklagaren. Polisen ska också få i särskilt uppdrag att bevaka att kvinnan är trygg.

Regeringen bör vidare tillsätta en utredning som ser över möjligheten att samla specialistkompetens på särskilda stödcenter för vuxna som utsatts för sexualbrott och våld i nära relationer med barnhusen som modell. Där kan förundersökningen samordnas med andra insatser av behandlande karaktär.

6. Initiativ Gryning, punkt 5 (S)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:1196 av Mirja Räihä (S) och
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 57.

Ställningstagande

Satsningarna på polisen och övriga rättsväsendet måste fortsätta. Polisen måste handlägga mäns våld mot kvinnor på samma sätt som alla andra allvarliga brott. Polisregion Stockholm beslutade 2019 att intensifiera arbetet med särskilt utsatta brottsoffer. Initiativ Gryning startade, med det uttalade syftet att insatser mot brott mot särskilt utsatta ska väga lika tungt som insatser mot det gängrelaterade våldet. Polisen jobbar bl.a. med tidig bevissäkring och kompetenshöjning. Särskilt fokus ska läggas på gärningspersonen, även om brottsoffret självklart även fortsättningsvis ska få det stöd som behövs. Det arbetssätt som används av Initiativ Gryning bör spridas till alla delar av landet.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som vi nu har anfört.

7. Insatser vid psykiskt våld, punkt 6 (MP)

av Malte Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 108.

Ställningstagande

Enligt Brås rapport Brott i nära relationer – En nationell kartläggning (2014:8) är det psykiska våldet betydligt mer vanligt förekommande i nära relationer än fysiskt våld. Det psykiska våldet kan också förekomma tillsammans med annat våld eller i andra sammanhang, såsom vid hedersrelaterat våld och förtryck. Utövandet av psykiskt våld handlar ofta om att markera gränser för att uppnå makt och kontroll över den som utsätts. Jag anser att det finns behov av att förstärka tillgången till utbildningsinsatser och kompetenshöjande insatser inom psykiskt våld för att öka medvetenheten och förmågan att snabbt agera mot psykiskt våld.

8. Kunskap inom rättsväsendet m.m. om våld i nära relationer, punkt 7 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 63 och 65,
2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 2, 3 och 18 samt
2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 47, 48, 63 och 115 samt
bifaller delvis motion
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 119.

Ställningstagande

Våld i nära relationer är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem. Hanteringen och uppkläringen av brott i nära relationer ska inte skilja sig åt beroende på var i landet brottet äger rum. Det behov av specialistkompetens

som utredningen av våld i nära relationer och sexualbrott kräver måste därför finnas i hela landet.

Att berätta om våld i en nära relation eller sexualbrott är ofta starkt förknippat med skam och oro för hur andra ska reagera. Brottsoffer måste därför bli bemötta på ett korrekt sätt, med tydlig information, empati och förståelse. De som i sin yrkesroll ofta kommer i kontakt med offer för våld i nära relationer måste ha relevanta kunskaper, inklusive kunskap om den normaliseringsprocess som är en del av våld i nära relationer, samt om den bakomliggande problematik som gör att den våldsutsatte ibland väljer att ta tillbaka sin anklagelse. Relationsbrottsärenden är svåra att utreda och ställer sådana krav att brotten kan klassificeras som ett särskilt kompetensområde.

Det är viktigt att det finns utredare med särskild kompetens om våld i nära relationer och sexualbrott, inklusive sexköp/trafficking, i varje polisregion. Men även polis, åklagare, nämndemän och domare som hanterar sexualbrott mot vuxna och barn behöver få mer och bättre utbildning än i dag för att vara väl uppdaterade i fråga om lagstiftning, forskning om reaktioner hos brotts-offer osv.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

9. Kunskap inom rättsväsendet m.m. om våld i nära relationer, punkt 7 (MP)

av Malte Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 119 och

bifaller delvis motionerna

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 63 och 65,

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 2, 3 och 18 samt

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 47, 48, 63 och 115.

Ställningstagande

Domstolarna avgör viktiga frågor som rätten till vårdnad och umgänge och måste därför ha en god förståelse för hur familjer påverkas av våld och konsekvenserna av att barn tvingas umgås med en förälder som utsatt mamman och/eller barnet för våld. Tyvärr visar en kartläggning som Jämställdhetsmyndigheten har gjort att en majoritet av domstolarna tycks sakna grundläggande kunskap om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och våld mot barn, vad konsekvenserna av våldsutsatthet innebär

och vilka konsekvenser beslut om vårdnad, boende eller umgänge kan få. Det har exempelvis förekommit att domstolar och andra myndigheter har röjt kvinnors skyddade personuppgifter, något som är oacceptabelt och som kräver kunskaphöjande insatser. Regeringen bör därför ge Domstolsverket i uppdrag att i samverkan med Jämställdhetsmyndigheten och NCK ta fram och genomföra utbildningsinsatser för verksamma jurister på domstolarna.

10. Kunskap bland allmänheten om våld i nära relationer, punkt 8 (SD)

av Katja Nyberg (SD), Pontus Andersson (SD) och Mats Arkhem (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 9.

Ställningstagande

Mörkertalet vad gäller våldsbrott i nära relationer uppskattas vara stort. Enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) uppskattas att ungefär en tredjedel av brotten mot närstående polisanmäls men att andelen varierar mellan olika typer av brott. Brottsförebyggande rådet (Brå) har tidigare undersökt varför personer som i NTU uppger att de blivit utsatta för brott av en nuvarande eller tidigare partner inte polisanmält brottet. Av rapporten framgår att det främsta skälet till att polisen inte kontaktades var att händelsen betraktades som en småsak eller att de själva redde ut händelsen. I rapporten framhålls att anmälningsbenägenheten kan vara lägre för händelser som personen inte vet eller tror är ett brott i juridisk mening. Här framhålls att trakasserier och verbala kränkningar ingår i de brott som omfattas av kartläggningen och att de kan ligga i gråzonen för vad som juridiskt sett utgör ett brott.

Det är mot bakgrund av detta viktigt att det tillsätts en utredning som analyserar frågan om hur kunskapen kan öka om vad som faktiskt räknas som ett brott.

11. Jämställda förutsättningar i samhället, punkt 9 (SD)

av Katja Nyberg (SD), Pontus Andersson (SD) och Mats Arkhem (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:957 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Utgångspunkten i ett välmående samhälle måste vara att kvinnor och män ges samma möjligheter och rättigheter. I dag finns ett utbrett våld i samhället och i synnerhet våld mot kvinnor och barn. Även om all otrygghet är att betrakta som oacceptabel finns det en betydande skillnad mellan könen. Otryggheten är särskilt utbredd bland kvinnor, vilka är kraftigt överrepresenterade bland dem som känner sig otrygga. Som svar på otryggheten känner många kvinnor sig nödgade att ändra sina egna vanor och beteendemönster. Dessa begränsningar i tillvaron utgör ett oacceptabelt hinder för ett jämställt samhälle. Staten ska vara garanten för invånarnas säkerhet och arbetet med att trygga befolkningen behöver påskyndas.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som vi nu har anfört.

12. Förebyggande arbete mot sexualbrott, punkt 10 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 61 och
2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 110 och 111.

Ställningstagande

Det är angeläget att motverka ökningen av sexualbrott. Kriminalisering och straff gör inte brottet ogjort. Det är därför angeläget att stärka det brottsförebyggande arbetet och forskningen om vård och behandling av personer som dömts för sexualbrott. Vidare är det angeläget att långsiktigt säkra den nationella hjälplinjen som erbjuder stöd till personer som upplever sig ha ett problembeteende kopplat till sin sexualitet.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

13. Kunskap inom rättsväsendet om sexualbrott m.m., punkt 11 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 62 och 64,

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 33 och

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 112–114.

Ställningstagande

Brottsoffer för sexualbrott ska ha rätt till särskilt anpassat stöd, och det gäller oavsett var i landet du bor. I varje polisregion bör det därför finnas utredare som är specialiserade på prostitution/trafficking, våld i nära relationer, sexualbrott och hedersbrott. Vidare ska det vid varje åklagarkammare alltid finnas tillgång till åklagare med särskild kompetens om den här typen av brott, detta eftersom den som utreder den här typen av brottslighet behöver vara väl förtrogen med brottslighetens speciella karaktär och brottsoffrens behov av särskilt stöd. Är brottsoffret dessutom minderårig är behovet av adekvat stöd ännu större. Även de som dömer i sexualbrottsmål bör vara väl förtrogna med de särdrag som karakteriserar dessa brott. Domare (även nämndemanna-domare) bör därför genomgå särskild utbildning om sexualbrott för att få döma i denna typ av mål.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

14. Polismyndighetens organisering av arbetet mot prostitution och människohandel, punkt 12 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 18 och 19.

Ställningstagande

Arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål är organiserat på olika sätt i de sju olika polisregionerna. På vissa håll pågår det knappt något arbete alls, medan det på några orter finns både resurser, engagemang och struktur för arbetet. Enligt Brå behöver arbetet bedrivas mer kontinuerligt över hela landet och mot fler arenor där sexköpsbrott förekommer. Det arbetet kan med fördel bedrivas hos polisen lokalt och i bättre utvecklad samverkan med socialtjänsten. Jag anser, i likhet med flera hjälporganisationer, att det är mer framgångsrikt att renodla arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål genom att särskilja det från andra typer av människohandel och grova brott. Varje polisregion bör därför ha en särskild enhet som arbetar med dessa ärenden. Enheterna bör arbeta uppsökande och ha ett nära samarbete med socialtjänst och ideella organisationer på området. Syftet är att få fler dömda för sexköp, koppleri och människohandel samt att stötta de människor som utnyttjas i prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Det är högst otillfredsställande att utländska kvinnor som har utsatts för människohandel och prostitution utvisas från Sverige i stället för att erbjudas stöd och skydd. Polisens samarbete med regionkoordinatorerna måste därför ses över och förbättras. Regeringen bör därför ge Polismyndigheten i uppdrag att se över polisens samarbete med regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel i samtliga polisregioner och ta fram en handlingsplan för att stärka samarbetet i syfte att ge utsatta personer skydd och stöd.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

15. Pornografins skadeverkningar och koppling till organiserad brottslighet, punkt 13 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 17 och
avslår motion
2022/23:813 av Åsa Eriksson och Eva Lindh (båda S).

Ställningstagande

Sexhandeln och porrindustrin har kopplingar till annan grov kriminalitet. I Sverige har det under de senaste årtiondena genomförts ett antal utredningar, studier och kartläggningar av olika aspekter av verksamheter som kan antas

vara en del av den internationella prostitutionsindustrin. Det saknas dock en kvalitativ, djupgående och rikstäckande utredning av sambanden mellan det ekonomiska värdet av prostitutions- och pornografiverksamheterna, det ekonomiska flödet inom eller från Sverige och aktörernas eventuella kopplingar till organiserad brottslighet nationellt eller internationellt. Jag anser att en sådan utredning skulle kunna ligga till grund inte bara för polisens arbete med att bekämpa organiserad brottslighet utan även för att ta fram adekvata stödåtgärder för de människor som utnyttjas i prostitution och pornografi. Regeringen bör därför ta initiativ till att kartlägga den svenska sexhandels och porrindustrins kopplingar till organiserad brottslighet samt ta fram åtgärder som minskar porrindustrin och stöttar de människor som utnyttjas i den.

16. Digitala plattformar vid sexhandel och pornografi, punkt 14 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 55,

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 40 och 41 samt

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 106 och

bifaller delvis motionerna

2022/23:274 av Lawen Redar (S),

2022/23:574 av Denis Begic (S),

2022/23:1117 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 3,

2022/23:1678 av Helena Vilhelmsson (C) yrkandena 1–3,

2022/23:1889 av Alireza Akhondi (C) yrkande 3,

2022/23:2006 av Johanna Rantsi (M),

2022/23:2260 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10 samt

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 82.

Ställningstagande

Det är angeläget att det brottsbeivrande arbetet mot sexualbrott fungerar på ett ändamålsenligt sätt även i ett digitalt tidevarv. Jag anser därför att det bör tillsättas en utredning som ser över vad som kan göras för att stoppa de digitala bordeller som vänder sig till den svenska marknaden och där kvinnor och barn säljs. Utredningen ska även se över möjligheterna att sätta stopp för detta oavsett var sajten är registrerad.

Barnpornografibrott är på många sätt avskyvärda. Utöver att de vanligen bygger på att ett barn utsätts för ett handgripligt sexuellt övergrepp utsätts barnet även för en upprepad kränkning varje gång någon tar del av bilder eller filmer av övergreppet. Blockeringsverktyg för internetsidor som innehåller barnpornografi ska därför användas för att stoppa tillgången. Verktyg för att spåra användare som på datorer inom offentlig verksamhet laddar ned eller förvarar barnpornografi måste också bli obligatoriska.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

17. Digitala plattformar vid sexhandel och pornografi, punkt 14 (MP)

av Malte Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:2260 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10 samt

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 82 och

bifaller delvis motionerna

2022/23:274 av Lawen Redar (S),

2022/23:574 av Denis Begic (S),

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 55,

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 40 och 41,

2022/23:1117 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 3,

2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 106,

2022/23:1678 av Helena Vilhelmsson (C) yrkandena 1–3,

2022/23:1889 av Alireza Akhondi (C) yrkande 3 och

2022/23:2006 av Johanna Rantsi (M).

Ställningstagande

Rättigheterna för personer utsatta för sexualbrott behöver stärkas. Inte minst behöver frågor som rör sexuella kränkningar och övergrepp på internet och genom s.k. sugardejtningsplattformar bättre inkluderas i sexualbrottslagstiftningen. En viktig målsättning är att sexuella övergrepp online och via digitala plattformar likställs med sexuella övergrepp offline, och att det straffrättsliga skyddet mot sexuella ofredanden online stärks i syfte att skapa ett starkare skydd mot kränkningar och förolämpningar av sexuell natur på internet. Andra angelägna frågor är att utreda om sugardejtningssajter, eskort-sajter och liknande sidor bör kunna vara föremål för brottsutredningar om

koppleri och att ta bort kravet på dubbel straffbarhet för koppleri, så att sidägarna kan dömas till ansvar och digitala bordeller kan stängas ned.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

18. Bedrägerier och brott mot äldre, punkt 15 (S)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 50 och avslår motionerna

2022/23:1621 av Catarina Deremar (C) och

2022/23:1624 av Martina Johansson (C).

Ställningstagande

Äldre kvinnor är en grupp som uppmärksammas alltför sällan när det gäller mäns våld mot kvinnor. I den omfattande forskning om mäns våld mot kvinnor som finns i dag sätts åldersgränsen ofta till 50 eller 65 år. Det gör att äldre kvinnor faller utanför forskningen. Samtidigt kan äldre kvinnor som utsätts för våld befinna sig i en särskilt sårbar situation. De kan t.ex. i större utsträckning än yngre kvinnor ha socialiserats till att se våld från en partner som något man inte bör tala med utomstående om. Bristande kunskap eller stereotypa föreställningar om att äldre kvinnor inte utsätts för våld, framför allt inte sexuellt våld, riskerar att leda till att kvinnorna inte blir trodda när de försöker berätta om sin situation. Yrkesverksamma, inte minst inom hälso- och sjukvården och hemtjänsten, måste därför regelmässigt uppmärksamma och fråga om våld.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som vi nu har anfört.

19. Nolltolerans mot barnäktenskap, punkt 16 (SD)

av Katja Nyberg (SD), Pontus Andersson (SD) och Mats Arkhem (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:949 av Mikael EskilanderSSon m.fl. (SD) yrkande 33.

Ställningstagande

I utredningen Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap (SOU 2012:35) från 2012 föreslogs bättre tillsyn, skärpta krav och djupare dialog med religiösa samfund och vigselförrättare för att stoppa vigslar som innebär tvångs- eller barnäktenskap. Förslaget behöver realiseras och krav ska ställas på trossamfund och vigselförrättare att uppvisa nolltolerans mot tvångsäktenskap och officiella och inofficiella barnäktenskap.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som vi nu har anfört.

20. Minderåriga sambor, punkt 17 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:881 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Det nya brottet barnäktenskapsbrott som kriminaliserar s.k. informella äktenskap, dvs. när något förmår eller tillåter en underårig person att ingå en äktenskapsliknande förbindelse, infördes den 1 juli 2020. I propositionen till lagen konstaterades att straffbestämmelsen inte är tillämplig på sådana situationer där ett barn över 15 år, med vårdnadshavares samtycke, lever i en samborelation. Det innebär en risk att barn över 15 år kan tvingas in i en äktenskapsliknande relation som har formen av ett samboskap. Jag vill därför att regeringen analyserar problematiken med informella barnäktenskap när det gäller minderåriga sambor och återkommer med ett lagförslag som kommer till rätta med det.

21. Oskuldskontroller m.m., punkt 18 (S)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S),
Sanna Backeskog (S) och Lars Isacsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 52,
bifaller delvis motionerna

2022/23:146 av Lawen Redar (S),

2022/23:1285 av Aylin Fazelian (S),

2022/23:1989 av Johanna Rantsi (M) yrkande 1 och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 100 och
avslår motion

2022/23:1989 av Johanna Rantsi (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Ett sätt att kontrollera flickors sexualitet är oskuldskontroller, oskuldsoperationer och oskuldsintyg. Redan nu finns regler mot detta, men frågan är om de räcker till. Som framkommer ovan tillsatte regeringen i november 2021 därför en utredning med uppgift att inhämta kunskap om förekomsten av oskuldskontroller, utfärdande av oskuldsintyg, hymenoperationer och liknande, och ta ställning till hur skyddet mot denna form av otillbörlig kontroll av flickors och kvinnors sexualitet kan stärkas. Vi ser fram emot att utredningen presenterar förslag som sätter stopp för den här typen av kontroll av flickors sexualitet. Det är angeläget att utredningens förslag bereds skyndsamt och leder till att ny lagstiftning kommer på plats så snart som möjligt. Det finns därför skäl för riksdagen att tillkännager detta för regeringen.

22. Oskuldskontroller m.m., punkt 18 (MP)

av Malte Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 100,
bifaller delvis motionerna

2022/23:146 av Lawen Redar (S),

2022/23:1285 av Aylin Fazelian (S),

2022/23:1989 av Johanna Rantsi (M) yrkande 1 och

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 52 och
avslår motion

2022/23:1989 av Johanna Rantsi (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Hedersrelaterat våld och förtryck handlar om kontroll och begränsningar av en persons handlingsutrymme, rätt till sin kropp eller rätt att själv välja partner. Våldet och förtrycket utövas av ett kollektiv och gärningspersonerna är ofta familjemedlemmar, släktingar eller andra medlemmar av gemenskapen. Ett allvarligt problem inom hedersrelaterat våld och förtryck är förekomsten av oskuldskontroller, utfärdande av oskuldsintyg och omvändelseterapi. Detta behöver förbjudas för att tydliggöra att det är fråga om övergrepp och förtryck. Jag ser positivt på att en särskild utredare har fått i uppdrag att lämna förslag som innebär en kriminalisering av bl.a. oskuldskontroller och oskuldsintyg. För att säkerställa att ny lagstiftning skyndsamt kommer på plats bör riksdagen tillkänna detta för regeringen.

23. Omvändelseterapi, punkt 19 (S)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 53 och
bifaller delvis motion

2022/23:807 av Fredrik Lundh Sammeli och Johan Büser (båda S).

Ställningstagande

Hedersrelaterat våld och förtryck innebär att människor, främst flickor och kvinnor men även pojkar och män och hbtqi-personer, begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld som syftar till att upprätthålla familjens kontroll över individen. Det hedersrelaterade våldet och förtrycket måste upphöra och samhället måste reagera kraftfullt mot alla former av hedersrelaterat våld och förtryck. Så kallad omvändelseterapi eller omvändelseförsök är ett uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck som inte ska få förekomma. Som framkommer ovan tillsatte regeringen i november 2021 en särskild utredare som bl.a. ska analysera och redogöra för vilket straffansvar som i dag finns när det gäller s.k. omvändelseterapi eller omvändelseförsök. Utredningen ska även ta ställning till om det straffrättsliga skyddet behöver förstärkas. Vi ser fram emot att utredningen kommer med förslag som kan sätta stopp för detta. Det är angeläget att utredningens förslag bereds skyndsamt och leder till att ny lagstiftning kommer på plats så snart som möjligt. Det finns därför skäl för riksdagen att tillkänna detta för regeringen.

24. Utfärdande av kontaktförbud m.m., punkt 22 (S)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 40, 49 och 62 samt bifaller delvis motionerna

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 26,

2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 7,

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 65 och 71 samt

2022/23:1680 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Varje dag utsätts flickor och kvinnor för trakasserier, våld och sexualbrott, inte sällan av en man de har eller har haft en relation med. Detta är oacceptabelt.

Åtgärder behöver vidtas för att våldet ska förebyggas och de män som begår brott mot kvinnor ska straffas. Inte minst måste brottsoffrets skydd öka. Därför ska kontroll-, stöd- och övervakningsåtgärder byggas ut t.ex. genom kontakt- eller vistelseförbud för den som avtjänat fullt straff. Sådana åtgärder, tillsammans med Kriminalvårdens behandlingsprogram, kan dessutom bidra till att minska risken för återfall i brott.

Vi vill också att det utvidgade kontaktförbudet ska kunna förenas med fotboja som en förstahandsåtgärd.

De kvinnor och barn som tvingas leva gömda måste särskilt uppmärksammas eftersom samhällets stöd till de här familjerna brister. Alla inblandade aktörer måste samverka på ett sådant sätt att de utsatta kvinnorna får det skydd som krävs.

Som framkommer ovan tillsatte regeringen sommaren 2022 en utredning som ska utvärdera tillämpningen av lagen om kontaktförbud, ta ställning till om den är modernt och ändamålsenligt utformad och utreda om möjligheterna att meddela kontaktförbud bör utvidgas, bl.a. när det gäller det geografiska området.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som vi nu har anfört om kontroll-, stöd- och övervakningsåtgärder samt kvinnor och barn som tvingas leva gömda. När det gäller utredningen som ska utvärdera lagen om kontaktförbud är det angeläget att dess förslag bereds skyndsamt och leder till att ny

lagstiftning kommer på plats så snart som möjligt. Det finns därför skäl för riksdagen att tillkänna detta för regeringen.

25. Utfärdande av kontaktförbud m.m., punkt 22 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 26 och
2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 65 och 71,
bifaller delvis motionerna
2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 7 och
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 40 och 62 samt
avslår motionerna
2022/23:1680 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 3 och
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 49.

Ställningstagande

Våld i nära relationer är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem. Vid återfall i brottslighet i fråga om våld i nära relation bör möjligheten att utfärda en restriktionsdom övervägas som exempelvis kan innehålla krav på elektronisk övervakning eller vistelseförbud.

I dag måste ett kontaktförbud överträdas för att den dömda ska behöva bära fotboja. Detta är orimligt. Om en gärningsperson döms för ett allvarligt brott i en nära relation, såsom misshandel, bör ett automatiskt kontaktförbud gälla. Förutsättningarna för ett automatiskt kontaktförbud, eller ett utökat kontaktförbud, vid fällande dom för brott i nära relationer bör utredas.

Jag ser positivt på att kontaktförbudslagstiftningen nu utreds. Det finns dock skäl för riksdagen att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att den ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag som gör det möjligt att utfärda restriktionsdom samt utfärda ett automatiskt kontaktförbud eller utökat kontaktförbud vid fällande dom.

26. Fotboja, punkt 23 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 21 och 28 samt

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 66 och 73.

Ställningstagande

När en person döms för våld i en nära relation måste samhället också vara berett att slå vakt om den våldsutsatte. Utsatta ska skyddas redan från dag ett med den teknik som finns. Jag vill därför att elektronisk fotboja ska användas i samtliga fall av kontaktförbud där det kan fylla en funktion och att det ska vara obligatoriskt vid allvarligare brott i nära relationer.

Det bör vidare införas ett krav på att offer för våld i nära relationer och hedersbrott ska lämna sitt samtycke för att verkställighet med fotboja ska beviljas den dömde.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

27. Geografiskt område, punkt 24 (C, MP)

av Ulrika Liljeberg (C) och Malte Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 27,

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 72 och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 114.

Ställningstagande

För att stärka våldsutsatta kvinnors trygghet och frihet bör det övervägas om ett utvidgat kontaktförbud ska kunna gälla ett större geografiskt område än idag. Dagens regelverk räcker inte till och skyddet för den våldsutsatte måste väga tyngre än friheten för förövaren.

Vi ser positivt på att kontaktförbudslagstiftningen nu utreds och att frågan om det geografiska området för särskilt utvidgade kontaktförbud analyseras. Det finns dock skäl för riksdagen att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att den också ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag som gör att utvidgat kontaktförbud ska kunna gälla ett större geografiskt område än i dag.

28. Stärkt skydd till brottsoffer, punkt 25 (S)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 38 och
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 69 och
bifaller delvis motion
2022/23:359 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 18.

Ställningstagande

Att utsättas för brott är en kränkning som kan sätta djupa spår. Brottsoffer måste kunna känna förtroende för rättsväsendet, och såväl brottsoffer som vittnen och anhöriga ska känna trygghet under hela rättsprocessen. Då krävs det att alla aktörer som möter brottsoffer och vittnen har kunskap om brottsoffrens rättigheter och vilket skydd och stöd samhället kan erbjuda. Polismyndigheten är ofta den första verksamhet som ett brottsoffer kommer i kontakt med och det är därför extra viktigt att den kontakten fungerar. Kommuner och regioner har ett stort ansvar för att med sina särskilda ansvarsområden och kompetenser se till att den som utsatts för brott får den hjälp och det stöd som behövs. De insatser som görs av ideella organisationer som Brottsofferjouren, tjej- och kvinnojourer och vittnesstödet hos domstolarna är mycket värdefulla. Brottsoffermyndigheten ger, förutom stöd till ideella organisationer, även direkt information till brottsoffer och vittnen om deras rättigheter, bl.a. genom en lättillgänglig webbaserad brottsofferguide. Även detta arbete måste fortsätta och utvecklas.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som vi nu har anfört.

29. Stärkt skydd till brottsoffer, punkt 25 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 38 och
bifaller delvis motionerna

2022/23:359 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 18 och
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 69.

Ställningstagande

Personer som drabbats av brott måste bemötas med respekt och professionalitet och få stöd för att kunna gå vidare. Information och ett professionellt bemötande ökar inte bara tryggheten utan kan också förhindra att brottsoffret utsätts för ytterligare brott. Alla brottsoffer har rätt att få del av ett bra och professionellt stöd, oavsett var i landet de bor.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

30. Stöd till våldsutsatta i nära relationer, punkt 26 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 7 och
2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 52.

Ställningstagande

Samhället måste trygga de personer som riskerar att fara illa på grund av en våldsverkare. För att de som polisanmäler våld i nära relationer ska kunna känna sig trygga bör den som är utsatt och gör en anmälan få brottsofferstöd inom ett dygn från polisanmälan.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

31. Stöd till hatbrottsoffer, punkt 27 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 23.

Ställningstagande

Hatbrott är ett allvarligt och alltför utbrett problem i Sverige. Hatbrott innebär att någon angriper en person eller en grupp av människor på grund av deras uppfattade ras, hudfärg, etniska bakgrund, trosbekännelse, sexuella läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Precis som för diskriminering kan förövaren tillhöra en majoritetsgrupp eller en minoritet, och den utsatte likaså. Det behövs mer resurser till de hatbrotts- och demokratienheter som finns hos polisen runt om i landet, och civilsamhället måste få det stöd som krävs för att stötta brottsoffer.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

32. Stärkta rättigheter för personer utsatta för sexualbrott, punkt 28 (MP)

av Malte Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 83.

Ställningstagande

Jag anser att det inte ska vara möjligt att köpa samtycke till samlag. Därför bör en utredning se över möjligheten att ersättning ska läggas till i 6 kap. 1 § brottsbalken som en situation där en person aldrig kan anses delta frivilligt i ett samlag. Detta skulle innebära att det inte finns något samtycke till sex i dessa situationer.

33. Stöd till sexualbrottsoffer, punkt 29 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 32.

Ställningstagande

Offer för sexualbrott ska ha rätt till särskilt anpassat stöd, och detta måste finnas i hela landet. Det bör därför i varje polisregion finnas utredare som är specialiserade på prostitution/trafficking, våld i nära relationer, sexualbrott och hedersbrott. Det bör även vid varje åklagarkammare alltid finnas tillgång till åklagare med särskild kompetens i den här typen av brott eftersom den som utreder den här typen av brottslighet behöver vara väl förtrogen med brottslighetens speciella karaktär och brottsoffrens behov av särskilt stöd. Är brotts-offret dessutom minderårig är behovet av adekvat stöd ännu större.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

34. Målsägandestatus vid sexköpsbrott, punkt 30 (V, C, MP)

av Gudrun Nordborg (V), Ulrika Liljeberg (C) och Malte Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 53, 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 104 och 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 84.

Ställningstagande

Skyddet för personer som är offer för köp av sexuell tjänst behöver förbättras. Enligt praxis är köp av sexuell tjänst ett brott mot allmän ordning. Ett offer för köp av sexuell tjänst kan vara målsägande, men det förekommer i praktiken inte, utan enligt praxis definieras offret som ett vittne och saknar därmed rättigheter och status som målsägande. Regeringen bör vidta åtgärder så att offer för köp av sexuell tjänst tillerkänns status som målsägande.

35. Offer för köp av sexuell tjänst, punkt 31 (S)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 64 och avslår motionerna

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 57 och 59 samt

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 108 och 109.

Ställningstagande

Den som är offer för prostitution befinner sig i en mycket utsatt situation. Hon kommer ofta från ett annat land, talar inte språket och känner inte till sina rättigheter. De människor som sysslar med den här formen av människohandel ska självklart straffas och kvinnorna ges det stöd som behövs. Såväl polisen som ideella organisationer har en avgörande roll för att lagföra förövarna och stötta kvinnorna. Den förhållandevis nya lagstiftningen om oaktsam våldtäkt kan användas i en del fall. Nyligen har böter tagits bort ur straffskalan för köp av sexuell tjänst för att avspegla allvaret i brottet. Prostitution och annan typ av människohandel är dessutom en av inkomstkällorna för grov organiserad brottslighet, och den som köper sex bidrar därmed till den organiserade brottsligheten.

Regeringen bör vidta åtgärder för att fler som sysslar med människohandel ska straffas och stödet till de som är offer ska stärkas.

36. Offer för köp av sexuell tjänst, punkt 31 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 57 och 59 samt

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 108 och 109 samt

avslår motion

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 64.

Ställningstagande

Polisen måste ha resurser och kunskap för att bedriva spaningsarbete för att kunna upptäcka brottet köp av sexuell tjänst. Vid spaningsarbetet kan polisen även bedriva uppsökande arbete online för att identifiera och erbjuda stöd till sexköpsoffer. Det är vidare viktigt att myndigheterna arbetar aktivt med förebyggande insatser mot sexuell exploatering i syfte att minska efterfrågan på sexuella tjänster.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

37. Stöd till brottsoffer när gärningspersonen är under 15 år, punkt 32 (MP)

av Malte Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 88.

Ställningstagande

I fall där förövaren är under 15 år är det viktigt att brottsoffer får tillgång till bättre stöd under processen. En utredning (SOU 2022:1) har konstaterat att det är angeläget att en målsägande kan ges samma rätt till hjälp och stöd från ett juridiskt biträde oberoende av om den misstänkta gärningspersonen är över eller under 15 år. Utredningen föreslog därför att det skulle införas en möjlighet för målsäganden att få ett juridiskt biträde vid en s.k. § 31-utredning (en utredning som polis och åklagare kan göra i vissa fall när förövaren inte är straffmyndig) och en eventuell efterföljande beivralan. Jag ser positivt på att regeringen nu har beslutat om propositionen Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (prop. 2022/23:78). Jag anser att det är viktigt att lagstiftningen kommer på plats och därefter följs upp av regeringen för att säkerställa att den får avsedd effekt.

38. Kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter, punkt 33 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 12.

Ställningstagande

I Sverige lever ca 14 000 kvinnor med sekretessmarkering eller skyddad folkbokföring. Statistik saknas om hur många av dessa som har skyddade personuppgifter på grund av våld från en tidigare partner. Många av de problem som drabbar våldsutsatta kvinnor och barn är komplexa. Detta gäller särskilt för de kvinnor och barn som tvingas leva under skyddad identitet. Inte sällan uppstår en rad problem i vardagslivet för dessa kvinnor som måste fly från närstående män. Att inte kunna uppge sina personuppgifter gör det svårt och ibland omöjligt att få tillgång till samhällets service. Kvinnor som lever med skyddade personuppgifter får exempelvis inte tillgång till hälso- och sjukvård på samma sätt som tidigare. Jag anser att det är hög tid att regeringen tar initiativ till en översyn av livsvillkoren för de kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter i syfte att förbättra deras situation.

39. Stöd till medier och utsatta journalister, punkt 34 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:862 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkandena 4 och 5,
2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 18 och 20 samt
2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 6 och 7.

Ställningstagande

Medierna kallas med goda skäl för den tredje statsmakten. Den utgör en av våra viktigaste samhällsinstitutioner eftersom en stark liberal demokrati kräver

starka medier som granskar makten, informerar medborgarna och belyser samhällsproblem. Hot mot journalister blir ett hot mot såväl det fria ordet som demokratin i bredare bemärkelse och kan aldrig accepteras. Stödet till medier och utsatta journalister måste därför stärkas. Ett steg i detta arbete är att ge Brå ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta arbetsgivare, fackföreningar och personer som arbetar inom medierna i hur de bör hantera och anmäla hot och trakasserier. Dessutom bör brottsofferjourerna få ökat stöd för sitt viktiga arbete med att stötta utsatta journalister.

40. Stöd till förtroendevalda som utsatts för hot, punkt 35 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 35.

Ställningstagande

Hat, hot och trakasserier mot förtroendevalda – varav flertalet engagerar sig ideellt på sin fritid – är alltför vanligt förekommande. Den typen av attacker mot förtroendevalda och andra i offentligheten utgör inte bara övergrepp mot de individer som drabbas utan också mot den liberala demokratin i stort. Hat, hot och trakasserier är oacceptabelt oavsett vem det riktar sig mot, men studier visar att kvinnor är särskilt utsatta, bl.a. över nätet, och att många kvinnor väljer att lämna politiken till följd av sin utsatthet. Det innebär i praktiken att kvinnors makt inskränks och att deras röster tystas. Stöd till förtroendevalda som utsatts för hot, hat och trakasserier behöver därför förbättras. Det ansvaret vilar bl.a. på kommuner, regioner och myndigheter, men också på de politiska partierna. Men även regeringen bör ta initiativ till att förbättra stödet till förtroendevalda som utsatts för hot.

41. Särskild brottsofferlag, punkt 37 (S)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S),
Sanna Backeskog (S) och Lars Isacsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 70.

Ställningstagande

I Sverige finns de regler som rör brottsoffer utspridda på många olika ställen, bl.a. i lagar, i olika typer av föreskrifter och i allmänna råd. För den som blir utsatt för brott kan det vara svårt att få en överblick över vilka regler som gäller. Brottsoffrets behov måste stå i centrum och det är därför dags att utreda en särskild brottsofferlag.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som vi nu har anfört.

42. Brottsofferombudsman, punkt 38 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:83 av Gudrun Nordborg m.fl. (V).

Ställningstagande

Brottsoffermyndigheten är Sveriges expert- och kunskapsmyndighet på brottsofferområdet och arbetar för att främja brottsutsattas rättigheter samt uppmärksamma deras behov och intressen. Myndigheten ansvarar även för att besluta om och betala ut brottskadeersättning. Den s.k. Trygghetsberedningen (SOU 2021:85) gör i ett delbetänkande bedömningen att det sammanhållande ansvaret för stödet till brottsoffer behöver utvecklas. Kommittén konstaterar att det är svårt att få en övergripande bild av hur de rättigheter som lagstiftningen uppställer för brottsoffer hanteras i praktiken. Kommittén föreslår därför att Brottsoffermyndighetens nuvarande uppdrag förstärks och tydliggörs. Jag instämmer i Trygghetsberedningens bedömning. Det är ett problem att det saknas en funktion som har ett mer övergripande ansvar för brottsofferfrågorna. Det finns därför behov av att inrätta en ny ombudsmannafunktion, en brottsofferombudsman. Den nya ombudsmannen kan med fördel knytas till Brottsoffermyndigheten. Brottsofferombudsmannen bör ha ett tillsynsansvar över brottsofferfrågorna och ha en samordnande och rådgivande funktion. Vidare bör privatpersoner som utsatts för brott kunna vända sig till brottsofferombudsmannen då deras rättigheter som brottsoffer inte tillgodosetts av rättsväsendet eller andra myndigheter.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över frågan om att inrätta en brottsofferombudsman.

43. Brottsofferportal, punkt 39 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 43.

Ställningstagande

Riksdagen uppmanade redan 2016 regeringen att inrätta en brottsofferportal för personer som utsätts för id-kapningar eller bedrägerier. Förutom att få samlad information borde den drabbade också kunna spärra sina identitetsuppgifter på ett och samma ställe. Jag ser därför positivt på att regeringen har gett Brottsoffermyndigheten i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett kostnadseffektivt inrättande av en nationell s.k. brottsofferportal. Uppdraget ska redovisas senast den 26 maj 2023. Det är angeläget att den fortsatta beredningen av inrättandet av en brottsofferportal bedrivs skyndsamt så att den kommer på plats så snart som möjligt. Det är särskilt viktigt eftersom internetbaserade bedrägerier och id-kapningar av olika slag inte visar några tecken på att avta och kan orsaka stora svårigheter för den som blir drabbad.

44. Näthat, punkt 40 (MP)

av Malte Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 80 och
bifaller delvis motionerna
2022/23:1035 av Gustaf Lantz (S) och
2022/23:1608 av Stina Larsson (C).

Ställningstagande

Många unga lever en stor del av sitt sociala liv på digitala plattformar och utvecklingen går snabbt. Enligt Internetstiftelsens rapport Svenskarna och internet från 2022 har andelen barn i åldern 12–19 år som utsatts för näthat eller negativa kommentarer nästan fördubblats från 9 procent 2021 till 17 procent 2022. Andelen ökar bland både högstadie- och gymnasieungdomar och flickor utsätts i högre grad än pojkar för olika typer av kränkningar på nätet. Samtidigt känner inte ens hälften av föräldrarna till att deras barn utsatts för näthat. Vi behöver därför ta tag i och motarbeta det utbredda näthatet genom att göra det enklare att utreda hat och hot på nätet.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

45. Barnahus, punkt 43 (S, V, C)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Gudrun Nordborg (V), Ulrika Liljeberg (C), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 9.

Ställningstagande

På flera håll i landet har det byggts upp s.k. barnahus för att bättre tillgodose brottsutsatta barns behov och samla de myndigheter under ett tak som ska samarbeta när ett barn misstänks ha utsatts för brott. Syftet med barnahus är att i en trygg, barnvänlig miljö låta barn som misstänks vara utsatta för brott vara i centrum i utredningsprocessen. Barnahus fyller en mycket viktig funktion i utredningen av brott mot barn, men de saknas fortfarande på många håll i Sverige. Tillgången till barnahus ska givetvis omfatta unga brottsoffer i hela landet. Vi ser därför positivt på att utredningen En uppväxt fri från våld i januari 2023 redovisade sitt betänkande med förslag om att barnahus-verksamheter ska finnas i hela Sverige och utvecklas. Vi anser dock att det är angeläget att förslagen bereds skyndsamt och leder till att ny lagstiftning kommer på plats så snart som möjligt.

46. Uppsökande verksamhet, punkt 44 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 44 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 21.

Ställningstagande

Sugardejtningsrelationer består i ett arrangemang mellan en äldre, ofta välbärgad, man och en yngre kvinna eller minderårig flicka. Kontaktförmedlingen sker via dejtingssajter eller appar. Sugardejting är enligt polisen den absolut vanligaste plattformen där barn och unga gör sin prostitutionsdebut.

Jag anser att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att särskilt söka efter unga människor som riskerar att utnyttjas i prostitution via dejtingssidor på nätet eller dejtingsappar genom s.k. sugardejting i syfte att förmedla en direkt kontakt till socialtjänsten för att de utsatta ska få hjälp och stöd att lämna prostitutionen.

47. Ökade befogenheter till särskilda företrädare, punkt 45 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 45 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 1.

Ställningstagande

Sedan 2021 är det straffbart att utsätta barn för att bevittna våld mellan närstående. En diskussion som fördes i samband med införandet av det nya brottet var möjligheterna att utöka särskilda företrädares uppdrag att även omfatta beslut om sociala insatser. I en situation där ett barn utsätts för att bevittna våld, eller utsätts för andra brott av närstående, kan en utomstående behöva träda in i vårdnadshavarnas ställe och besluta om vissa vård- och

omsorgsfrågor. Särskilda företrädare bör därför ges ökade befogenheter att fatta beslut om sådana insatser.

Jag ser positivt på att utredningen En uppväxt fri från våld i januari 2023 redovisade sitt betänkande och tar ett helhetsgrepp om flera frågor som rör unga brottsoffer. Jag anser dock att det är angeläget att förslagen bereds skyndsamt och leder till att ny lagstiftning kommer på plats så snart som möjligt som gör att särskilda företrädare ges ökade befogenheter.

48. Stöd- och rehabiliteringsinsatser under brottsutredning och brottmålsprocess, punkt 46 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 46 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 13 och
bifaller delvis motionerna

2022/23:1117 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 4 och

2022/23:1889 av Alireza Akhondi (C) yrkande 4.

Ställningstagande

FN:s barnrättskommitté har uttryckt en oro för att allt fler barn i Sverige utsätts för våld och att dessa barn inte erbjuds tillräckligt med stöd och hjälp. Regeringen bör säkerställa att tillgången till rehabilitering och psykiatrisk vård för brottsutsatta barn följs upp och svarar upp mot det behov som finns. Barn ska också kunna få stöd- och rehabiliteringsinsatser även under tiden för brottsutredning och brottmålsprocess. En översyn behöver också göras av den sammanlagda tiden för utredning och brottmålsprocess i barnärenden.

Jag ser positivt på att utredningen En uppväxt fri från våld i januari 2023 redovisade sitt betänkande och tar ett helhetsgrepp om flera frågor som rör unga brottsoffer. Jag anser dock att det är angeläget att förslagen bereds skyndsamt och leder till att ny lagstiftning kommer på plats så snart som möjligt som gör att barn ska kunna få stöd- och rehabiliteringsinsatser även under tiden för brottsutredning och brottmålsprocess.

49. Stöd till flickor som brottsoffer och gärningspersoner, punkt 47 (S)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 47 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 45.

Ställningstagande

Den absoluta majoriteten av dem som både begår och utsätts för brott är pojkar och män. Det gör att flickor riskerar att hamna under radarn, både som brottsoffer och som förövare. En del forskning har gjorts på området, men det är dags att i större utsträckning uppmärksamma de här flickorna så att de får stöd och hjälp som brottsoffer, för att förhindra att de dras in i kriminalitet alternativt för att lämna den.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose att flickor som såväl brottsoffer som gärningspersoner får ett förbättrat stöd.

50. Brottsofferstatus för barn som utnyttjas i barnpornografi, punkt 48 (MP)

av Malte Roos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 48 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2260 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

En allvarlig svaghet med barnpornografibrottet är att det är placerat under brott mot allmän ordning, vilket gör staten till brottsoffret. Lagstiftningen måste istället sätta barns rätt till skydd i fokus och erkänna de utsatta barnen som brottsoffer.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

51. Kunskap inom rättsväsendet vid brott riktade mot barn, punkt 49 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 49 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 7 och 8 samt

2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 37.

Ställningstagande

De som arbetar med brottsutredningar där barn är brottsoffer måste ha kunskap om de speciella förutsättningar som präglar dessa ärenden. Att hålla barnförhör skiljer sig exempelvis markant åt från att hålla förhör med vuxna. De som arbetar med barnärenden måste också ha god kännedom om barns rättigheter, barns utsatthet och reaktioner vid våld och övergrepp och hur man kommunicerar med barn i olika åldrar och utvecklingsstadier. Möjligheten att säkra bevisning och omständigheterna i övrigt kräver också skyndsamhet i handläggningen. Av dessa anledningar är det av största vikt att det i hela landet finns tillgång till både åklagare och utredare inom polisen med särskild kompetens i fråga om brott riktade mot barn. Även övrig personal som är involverad i rättsliga processer där barn är brottsoffer bör ha specialistkompetens.

Jag ser positivt på att utredningen En uppväxt fri från våld i januari 2023 redovisade sitt betänkande och tar ett helhetsgrepp om flera frågor som rör unga brottsoffer. Jag anser dock att det är angeläget att förslagen bereds skyndsamt och leder till att ny lagstiftning kommer på plats så snart som möjligt som gör att personal som är involverad i rättsliga processer där barn är brottsoffer bör ha specialistkompetens.

52. Återkommande vålds- och fridskränkningar av närstående barn, punkt 50 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 50 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 48 och

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Benämningen barnfridskränkingsbrott borde vara förbehållen en sådan situation där någon upprepat begår vålds- och fridskränkningar mot ett närstående barn. Denna typ av upprepad brottslighet mot barn är inte straffbelagd som ett särskilt brott i dag. Även om det i många fall kanske kan visas att den misstänkte vid upprepade tillfällen exempelvis misshandlat eller ofredat barnet tar dagens lagstiftning inte hänsyn till den särskilda utsatthet som den systematiska kränkningen för med sig. Detta är en brist och därför bör det införas ett särskilt brott för återkommande och systematiska vålds- eller fridskränkningar av ett närstående barn. Påföljden för ett sådant brott bör också vara hårdare än för andra fridskränkingsbrott eftersom barn är än mer utlämnade till en närstående förövare än en vuxen person som utsätts för fridskränkingsbrott.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det som jag nu har anfört.

53. Medling i samband med brottmål, punkt 52 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 52 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 9.

Ställningstagande

Medling vid brott innebär att gärningspersonen och brottsoffret träffas tillsammans med en opartisk medlare för att tala om brottshändelsen och konsekvenserna av denna. Sedan 2008 är alla svenska kommuner skyldiga att erbjuda medling till lagöverträdare under 21 år. I dag saknas dessvärre kännedom om hur många medlingar som görs i Sverige och vad de har för effekt. Vidare saknas förutsättningar för nationell uppföljning och utveckling av medling. Lagen ger varje kommun möjlighet att själv organisera medlingsverksamheten. Det är viktigt med flexibilitet, men det resulterar samtidigt i att skillnaderna i hur man arbetar med medlingsfrågor är stora runtom i landet. Det vore önskvärt med en nationell samordning av medlingsverksamheten i

syfte att ta fram riktlinjer, samla in statistik, genomföra utvärderingar samt kompetensutveckla de personer som fungerar som medlare. Regeringen bör därför ge Brå i uppdrag att samordna medlingsverksamheten vid brottmål på nationell nivå.

54. Handläggning av brottsutredningar där barn är brottsoffer, punkt 53 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 53 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Vid en anmälan om ett allvarligt brott mot ett barn ska förundersökningen genomföras skyndsamt och ett beslut om ett eventuellt åtal fattas inom 90 dagar. Detta är en lagstadgad tidsfrist som bara får överskridas när det är påkallat av tydliga utredningsskäl, exempelvis när ärendet är komplext. Ändå överskrids tidsfristen i många ärenden utan att det kan motiveras av ärendets art. Detta måste ändras. Regeringen bör därför noga övervaka att tidsfristen hålls och att det är motiverat i de fall tidsfristen överskrids samt att antalet fall där detta sker hålls nere. En översyn behöver också göras av den sammanlagda tiden för utredning och brottmålsprocess i barnärenden.

Jag ser positivt på att utredningen En uppväxt fri från våld i januari 2023 redovisade sitt betänkande och tar ett helhetsgrepp om flera frågor som rör unga brottsoffer. Jag anser dock att det är angeläget att förslagen bereds skyndsamt och leder till att tidsfristerna hålls nere vid allvarligt brott mot barn och att en översyn görs av den sammanlagda tiden för utredning och brottmålsprocess i barnärenden.

55. Kränkingsersättning och indrivning, punkt 55 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 55 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 39 och 40.

Ställningstagande

Det är otillfredsställande att brottsoffer själva ska behöva utkräva skadestånd av förövare. Systemet med såväl kränkingsersättning som skadeståndsersättning behöver ses över. En sådan översyn skulle kunna utreda i vilken mån staten eller myndigheter kan ta ett större ansvar för indrivningsprocessen från den dömda till den brottsdrabbade.

Riksdagen tillkännagav för regeringen våren 2021 att det behövs en effektivare hantering av ersättning till brottsoffer. Eftersom inga åtgärder tycks ha vidtagits anser jag att det finns anledning för riksdagen att rikta ett nytt tillkännagivande till regeringen i frågan.

56. Brott mot barn, punkt 56 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 56 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Kriminalstatistiken bör särskilja brott mot barn som begås inom familjen samt om gärningspersonen är en förälder eller annan omsorgsperson. Det är angeläget med fungerande system för datainsamling, att statistiken ger en noggrann och korrekt bild av barns utsatthet och att den utvärderas och används i det förebyggande arbetet.

Det är positivt att en lagändring trädde i kraft den 1 juni 2022 som innebär att ett särskilt brott för hedersförtryck infördes i brottsbalken. Det gör att statistik om brottet finns tillgänglig i den officiella kriminalstatistiken. Det finns dock brott som begås inom familjen samt där gärningspersonen är en förälder eller en omsorgsperson utan att det sker inom ramen för hedersförtryck. Dessa brott kommer inte med i kriminalstatistiken. Riksdagen tillkännagav för regeringen våren 2022 att det bör tas fram kriminalstatistik som visar om brott mot barn begåtts inom familjen och brottsstatistik om brott med hedersmotiv. Det finns skäl för riksdagen att rikta ett nytt tillkännagivande till regeringen i frågan eftersom det utöver det nya hedersbrottet inte tycks ha vidtagits några åtgärder.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:62 av Nima Gholam Ali Pour (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas möjlighet till brottsofferutsagor under huvudförhandlingar som gäller barnpornografibrott för att styrka kränkningens allvar och brottslighetens konsekvenser för barn som förekommer i övergreppsmaterial, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:83 av Gudrun Nordborg m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över frågan om att inrätta en brottsofferombudsman och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:146 av Lawen Redar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera oskuldskontroller och oskuldoperationer och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:152 av Eva Lindh (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att stärka medarbetarskyddet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:274 av Lawen Redar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka den straffrättsliga regleringen av de globala onlineplattformarna och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:359 av Niels Paarup-Petersen (C):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skyddet för brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:574 av Denis Begic (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen om hemsidor och sociala medier som i dag används för att sälja sex, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:589 av Marléne Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga juridisk prövning av om förbud mot att anställa dömda sexualförbrytare inom yrken där målgruppen är barn kan införas och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:606 av Marléne Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över tiden som markeringar ligger kvar i belastningsregistret, särskilt gällande grova sexualbrott mot barn, och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:725 av Robert Hannah (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett förbud av utomrättsliga kvinnoförnedrande eller hedersrelaterade rättegångar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartlägga pojkars utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:807 av Fredrik Lundh Sammeli och Johan Büser (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omvändelseförsök ska kriminaliseras och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:813 av Åsa Eriksson och Eva Lindh (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en bred kartläggning av porrens skadeverkningar inom olika delar av samhället och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:824 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att tillåta försäljning av pepparsprej för personskydd i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:862 av Catarina Deremar m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Brottsförebyggande rådet ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta medierna att hantera och anmäla hot och trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra brottsofferjourernas kapacitet att stötta utsatta journalister och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C):

38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsoffer över hela landet ska ha rätt till stöd och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändringar av systemet med kränkingsersättning och skadeståndsansättning och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge i uppdrag åt regeringen att återkomma med förslag på hur staten kan ta ett större ansvar för indrivningsprocessen när det gäller skadestånd till brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om agerande avseende brottsofferportal för dem som utsatts för bedrägerier eller it-brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett särskilt brott för återkommande vålds- och fridskränkningar av ett närstående barn och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offer för köp av sexuell tjänst ska tillerkännas brottsofferstatus och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vad som kan göras för att stoppa digitala bordeller som vänder sig till den svenska marknaden, oavsett var sajten är registrerad, och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppsökande arbete online för att identifiera och erbjuda stöd till sexköpsoffer och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förebyggande insatser mot sexuell exploatering i syfte att minska efterfrågan på sexuella tjänster och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den nationella hjälplinjen som erbjuder stöd till personer som upplever sig ha ett problembeteende kopplat till sin sexualitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje polisregion ska ha utredare som är specialiserade på prostitution/trafficking, våld i nära relation, sexualbrott och hedersbrott och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska finnas tillgång till åklagare året runt i hela landet med specifik kompetens om brott med särskilt utsatta brottsoffer, våld i nära relation, sexualbrott, sexköp/människohandel samt hedersbrott och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att både jurist- och nämndemannadomare som dömer i sexualbrottsmål ska ha

genomgått särskild utbildning om sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.

65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att domare och nämndemän ska genomgå utbildning om våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:864 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att särskilda företrädare för barn bör ges ökade befogenheter att fatta beslut om vissa vård- och stödinsatser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett särskilt brott för återkommande vålds- och fridskränkningar av ett närstående barn och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kriminalstatistik som visar om brott mot barn begås inom familjen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att särskilja kriminalstatistik så att det framgår om gärningspersonen vid brott mot barn är en förälder eller annan omsorgsperson, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att det finns tillgång till åklagare med särskild kompetens avseende brott riktade mot barn och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att det finns tillgång till utredare med särskild kompetens avseende brott riktade mot barn och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge unga brottsoffer i hela landet tillgång till barnahus och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att tidsfristen för handläggning av brott mot barn inte överskrids utan att det är motiverat, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av den sammanlagda tiden för utredning och brottmålsprocess i barnärenden och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge barn stöd- och rehabiliteringsinsatser även under tiden för brottsutredning och brottmålsprocess och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sexualbrottsoffer i hela landet ska ha rätt till särskilt anpassat stöd och tillkännager detta för regeringen.

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som dömer i sexualbrottsmål (även nämndemannadomare) ska ha genomgått särskild utbildning om sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa obligatoriska spårningsverktyg avseende barnpornografi på datorer inom offentlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utöka användningen av blockeringsverktyg mot barnpornografi på internetsidor och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:881 av Martina Johansson m.fl. (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att analysera problematiken med informella barnäktenskap när det gäller minderåriga sambor och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:883 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att specialistkompetens inom brottsutredning av våld i nära relation och sexualbrott ska finnas i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som i sin yrkesroll ofta kommer i kontakt med offer för våld i nära relation ska ha relevanta kunskaper om våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning för att kartlägga varför våldsdödade i nära relation har fallit igenom samhällets skyddsnät trots kontakter med vård och myndigheter före våldsdådet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som är våldsutsatt och gör en anmälan om brott i nära relation ska få brottsofferstöd inom ett dygn från polisanmälan och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att blivande domare och nämndemän ska genomgå utbildning om våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elektronisk övervakning, s.k. fotboja, ska användas i samtliga fall av kontaktförbud där det kan fylla en funktion och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för ett automatiskt kontaktförbud vid fällande dom för brott i nära relation och tillkännager detta för regeringen.

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning som bör se över begränsning till geografiskt område eller omfattning när det gäller särskilt utvidgat kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsoffer för våld i nära relationer och för hedersbrott bör lämna sitt samtycke för att verkställighet med fotboja ska kunna beviljas och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:887 av Michael Rubbestad (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra vapenlagen (1996:67) och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:894 av Christofer Bergenblock m.fl. (C):

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särskilda specialistkunskaper hos dem som arbetar med brottsutredningar där barn är brottsoffer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:949 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de åtgärder som behövs för att en verklig nolltolerans mot officiella och inofficiella barnåktenskap blir verklighet särskilt bör övervägas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:957 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vad regeringen bör beakta kring hur jämställdhet uppnås i samhället och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:958 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga tillsättandet av en haverikommission vid varje fall av dödligt kvinnovåld och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga en förenkling av utfärdandet av kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör beakta behovet av att öka kunskapen om vad som juridiskt räknas som brott mot närstående och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1035 av Gustaf Lantz (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av hur svensk lagstiftning bättre kan tillämpas på hat som sker genom kriminaliserat beteende på nätet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1117 av Gudrun Brunegård (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör bli obligatoriskt för plattformar att upptäcka, anmäla och ta ned övergreppsmaterial på barn från nätet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas kontaktsamordnare hos polisen som stöd för barn som har utsatts för sexualbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas möjlighet till brottsofferutsagor under huvudförhandlingar som gäller barnpornografibrott för att styrka kränkningens allvar och brottslighetens konsekvenser för barn som förekommer i övergreppsmaterial, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1196 av Mirja Räihä (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra Initiativ Gryning tillgängligt i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1217 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Brottsförebyggande rådet i uppdrag att samordna medlingsverksamheten vid brottmål på nationell nivå och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en ny kvinnofridskommission med uppdrag att utifrån ett helhetsgrepp föreslå åtgärder för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor och barn och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra en översyn av livsvillkoren för de kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter i syfte att förbättra deras situation och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att inrätta en akut hjälplinje, 115, för kvinnor utsatta för mäns våld och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en utveckling av lokala trygghetsteam i

- syfte att stärka skyddet för kvinnor som utsatts för mäns våld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en utveckling av ett ”Sluta slå”-program baserat på Intimate Partner Violence Prevention (IPVI) i syfte att skydda utsatta kvinnor och barn mot våldsamma män och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över möjligheten att samla specialistkompetens på särskilda stödcenter för vuxna som utsatts för sexualbrott och våld i nära relationer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att kartlägga den svenska sexhandelns och porrindustrins kopplingar till organiserad brottslighet samt ta fram åtgärder som minskar porrindustrin och stöttar de människor som utnyttjas i den, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att organisera arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål i nära samarbete med socialtjänst och ideella organisationer på området och tillkännager detta för regeringen.
 19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att se över polisens samarbete med regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel i samtliga polisregioner och ta fram en handlingsplan för att stärka samarbetet i syfte att ge utsatta personer skydd och stöd och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att särskilt söka efter unga människor som riskerar att utnyttjas i prostitution via dejtingsidor på nätet eller dejtingappar genom s.k. sugardejting i syfte att förmedla en direkt kontakt till socialtjänsten för att de utsatta ska få hjälp och stöd att lämna prostitutionen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1285 av Aylín Fazelian (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att oskuldskontroller, oskuldsoperationer och oskuldsintyg bör kriminaliseras och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1608 av Stina Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning för krafttag mot näthat och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1621 av Catarina Deremar (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förhindra bedrägerier mot äldre och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1624 av Martina Johansson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bedrägerier mot äldre ska rubriceras som grova brott och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Brottsförebyggande rådet ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta media att hantera och anmäla hot och trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra brottsofferjourernas kapacitet att stötta utsatta journalister och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att specialistkompetens inom brottsutredning av våld i nära relation och sexualbrott ska finnas i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som i sin yrkesroll ofta kommer i kontakt med offer för våld i nära relation ska ha relevanta kunskaper om våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning för att kartlägga varför våldsdödade i nära relation har fallit igenom samhällets skyddsnet trots kontakter med vård och myndigheter före våldsdådet och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som är våldsutsatt och gör en anmälan om brott i nära relation ska få brottsofferstöd inom ett dygn från polisanmälan och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att blivande domare och nämndemän ska genomgå utbildning om våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om restriktionsdom vid återfall i brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elektronisk övervakning, s.k. fotboja, ska användas i samtliga fall av kontaktförbud där det kan fylla en funktion och tillkännager detta för regeringen.

71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för ett automatiskt kontaktförbud vid fällande dom för brott i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning som bör se över begränsning till geografiskt område eller omfattning när det gäller särskilt utvidgat kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsoffer för våld i nära relationer och för hedersbrott bör lämna sitt samtycke för att verkställighet med fotboja ska kunna beviljas och tillkännager detta för regeringen.
104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offer för köp av sexuell tjänst ska tillerkännas brottsofferstatus och tillkännager detta för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vad som kan göras för att stoppa digitala bordeller som vänder sig till den svenska marknaden, oavsett var sajten är registrerad, och tillkännager detta för regeringen.
108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppsökande arbete online för att identifiera och erbjuda stöd till sexköpsoffer och tillkännager detta för regeringen.
109. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förebyggande insatser mot sexuell exploatering med syftet att minska efterfrågan på sexuella tjänster och tillkännager detta för regeringen.
110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det brottsförebyggande arbetet och forskningen om vård och behandling av personer som dömts för sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.
111. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den nationella hjälplinjen som erbjuder stöd till personer som upplever sig ha ett problembeteende kopplat till sin sexualitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
112. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje polisregion ska ha utredare som är specialiserade på prostitution/trafficking, våld i nära relation, sexualbrott och hedersbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
113. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska finnas tillgång till åklagare året runt i hela landet med specifik kompetens om brott med särskilt utsatta brottsoffer, dvs. våld i nära relation, sexualbrott, sexköp/människohandel samt hedersbrott, och tillkännager detta för regeringen.
114. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som dömer i sexualbrottsmål (även nämndemannadomare) ska ha genomgått särskild utbildning om sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.

115. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att domare och nämndemän ska genomgå utbildning om våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1678 av Helena Vilhelmsson (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att programvara bör användas som säkerställer att material som polis klassificerat som sexuellt övergrepp på barn inte kan hanteras, spridas eller laddas ned obemärkt på enheter i offentliga verksamheters it-miljö och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verksamheter inom stat, regioner och kommuner bör se över rutiner för att hantera barnpornografibrott och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att programvara snarast bör upphandlas och installeras i all offentlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1680 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvinnor med skyddad identitet självständigt ska kunna ansöka om kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1751 av Annika Strandhäll (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa lex Lotta och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Brottsförebyggande rådet ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta medierna i att hantera och anmäla hot och trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra brottsofferjourenas kapacitet att stötta utsatta journalister och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kapaciteten hos civilsamhällesorganisationer som stöttar hatbrottsoffer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtroendevalda som utsätts för hot, hat och trakasserier ska få bättre stöd och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1889 av Alireza Akhondi (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör bli obligatoriskt för plattformar att upptäcka, anmäla och ta ned övergreppsmaterial på barn från nätet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas kontaktsamordnare hos polisen som stöd för barn som har utsatts för sexualbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas möjlighet till brottsofferutsagor under huvudförhandlingar som gäller barnpornografibrott för att styrka kränkningens allvar och brottslighetens konsekvenser för barn som förekommer i övergreppsmaterial, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1908 av Sten Bergheden (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att ta fram en handlingsplan för hur man ska bekämpa den olagliga arbetskraften och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att studera hur andra länder i EU har löst problem med olaglig arbetskraft och vad man vidtagit för åtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1987 av Johanna Rantsi (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka registerkontrollen för anställda som arbetar med barn och unga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1989 av Johanna Rantsi (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kriminalisering av oskuldoperationer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som beställer oskuldskontroller eller oskuldoperationer ska kunna dömas för att stävja utbredningen av hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2006 av Johanna Rantsi (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmuntra införandet av detektionsverktyg mot barnpornografi i offentlig verksamhets it-miljöer och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2139 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S):

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ut kontroll-, stöd- och övervakningsåtgärder och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om flickor som såväl brottsoffer som gärningspersoner och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvinnor som tvingas gömma sig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om äldre kvinnor som utsätts för våld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot oskuldskontroller, oskuldsoperationer och oskuldssintyg och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot omvändelseterapi och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett program för att män ska sluta slå, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att implementera arbetssättet i Initiativ Gryning i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om offer för prostitution och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa Lex Lotta och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brottsoffers behov av stöd och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om en särskild brottsofferlag ska införas och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2260 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erkänna barn som utnyttjas i s.k. barnpornografi som brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om sugardejtingsajter, eskortsajter och liknande sidor bör vara föremål för brottsutredningar om koppleri och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort kravet på dubbel straffbarhet för koppleri, så att sidägarna kan dömas till ansvar och digitala bordeller kan stängas ned, och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det enklare att utreda hat och hot på nätet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den straffrättsliga lagstiftningen i högre utsträckning behöver inkludera sexuella kränkningar och övergrepp på internet och sugardejtingplattformar och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka rättigheterna för personer utsatta för sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.
84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som utsätts för sexköp eller kommersiell sexuell exploatering ska betraktas som brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsoffer i ärenden där förövaren är under 15 år ska få ett bättre juridiskt stöd under processen och tillkännager detta för regeringen.
100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera oskuldskontroller, utfärdande av oskuldsintyg och omvändelseförsök och tillkännager detta för regeringen.
108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka tillgången till utbildningsinsatser och kompetenshöjande insatser inom psykiskt våld och tillkännager detta för regeringen.
114. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontaktförbud ska kunna gälla ett större geografiskt område och tillkännager detta för regeringen.
119. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram och genomföra utbildningsinsatser för verksamma jurister på domstolarna och tillkännager detta för regeringen.